

Vergaderjaar 2009–2010

31 930

Wijziging van de Successiewet 1956 en enige andere belastingwetten (vereenvoudiging bedrijfsopvolgingsregeling en herziening tariefstructuur in de Successiewet 1956, alsmede introductie van een regeling voor afgezonderd particulier vermogen in de Wet inkomstenbelasting 2001 en de Successiewet 1956)

Nr. 40

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

15 oktober 2009

De vaste commissie voor Financiën¹ heeft op 12 oktober 2009 overleg gevoerd met staatssecretaris De Jager van Financiën over **wijziging van de Successiewet 1956**.

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Blok

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Berck

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Blok (VVD), voorzitter, Ten Hoopen (CDA), ondervoorzitter, Weekers (VVD), Van Haersma Buma (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Irrgang (SP), Luijben (SP), Kalma (PvdA), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Cramer (ChristenUnie), Van der Burg (VVD), Tony van Dijck (PVV), Spekman (PvdA), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Tang (PvdA), Vos (PvdA), Bashir (SP), Sap (GroenLinks) en Linhard (PvdA).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Remkes (VVD), Pieper (CDA), Aptroot (VVD), Jan de Vries (CDA), Van Hijum (CDA), Mastwijk (CDA), Elias (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Pechtold (D66), Kant (SP), Ulenbelt (SP), Van der Veen (PvdA), Smilde (CDA), Anker (ChristenUnie), Nicolai (VVD), De Roon (PVV), Heerts (PvdA), Karabulut (SP), Thieme (PvdD), Heijnen (PvdA), Roefs (PvdA), Van Gerven (SP), Vendrik (GroenLinks) en Smeets (PvdA).

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Financiën

Maandag 12 oktober 2009

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Blok

Aanwezig zijn 10 leden der Kamer, te weten:

Bashir, Blok, Cramer, Tony van Dijk, Koşer Kaya, Omtzigt, Remkes, Sap, Van der Vlies en Vos,

en de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Successiewet 1956 en enige andere belastingwetten (vereenvoudiging bedrijfsopvolgingsregeling en herziening tariefstructuur in de Successiewet 1956, alsmede introductie van een regeling voor afgezonderd particulier vermogen in de Wet inkomstenbelasting 2001 en de Successiewet 1956) (31930).

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris en de aanwezige ambtenaren van harte welkom, evenals de belangstellenden op de publieke tribune. Zoals gebruikelijk bij een wetgevingsoverleg zijn er geen gefixeerde spreektijden, maar de griffier heeft wel een indicatie rondgestuurd. Ik zal op twee derde van die indicatietijd aangeven dat de spreker daar is. Het is namelijk in ons aller belang dat wij vanavond nog ergens ons bed kunnen ontmoeten.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Benjamin Franklin begon altijd met te zeggen dat niets in het leven zeker is, behalve belastingen en de dood. Vandaag hebben wij het over allebei. Dat vinden wij dan wel weer een interessante combinatie. Wij hebben tot nu een tweetal stevige inbrengen geleverd voor de Successiewet. Deels zijn die naar tevredenheid beantwoord. Dus waar ik geen vragen over stel, staatssecretaris, kunt u als een compliment zien, want dan is er goed geantwoord. De CDA-fractie is buitengewoon tevreden over de hoofdlijn van dit wetsvoorstel, namelijk een uitruil tussen APV-vermogen dat nu goed belast wordt en lagere successiebelastingen. Successiebelastingen – ik noem het maar “belasting”, want ik vind het woord “recht” in dit verband enigszins misleidend – worden al jaren geheven. Wij hebben ze overgehouden uit de Franse bezetting, 1805, en wij hebben ze nog steeds. Blij worden wij er niet van, maar wij zijn wel blij dat deze staatssecretaris stappen zet om de belasting fors te verlagen.

Ik ga nu puntsgewijs in op bepaalde zaken. Dat is een typische vorm van een wetgevingsoverleg in de traditionele zin. Het eerste punt is het samenlevingscontract. Namens mijn fractie heb ik aandacht gevraagd voor het nieuwe partnerbegrip. In het nieuwe stelsel worden gehuwden, geregistreerde partners altijd als elkaars partner aangemerkt en voor anderen geldt dat zij slechts als partner kunnen worden aangemerkt indien zij voldoen aan een dubbele eis, namelijk dat zij na het bereiken van de meerderjarigheid blijkens een inschrijving in de gemeentelijke basisregistratie op één adres samenwonen en een notarieel samenlevingscontract met wederzijdse zorgplicht hebben gesloten. De eis is ten minste zes maanden, voorafgaand aan het moment van overlijden. In de tweede nota van wijziging is de overgangstermijn van zes maanden naar een jaar gegaan. Dat vinden wij een positieve ontwikkeling. Wij vinden dit eenduidige partnerbegrip op zich prima, maar vragen ons af waarom wordt gefocust op de extra mogelijkheid van een notariële akte om te bewijzen dat je samenwoont. Kan de regering het niet gewoon gemakkelijker maken door het op een publiekrechtelijke manier te regelen: trouwen of geregistreerd partnerschap? Er is nu een overgangstermijn van een jaar. Is de regering bereid om actie te ondernemen, samen met zijn collega van Binnenlandse Zaken, zodat geregistreerde partners – zeker de mensen die al wat langer samenwonen – zich op een gemakkelijke manier kunnen registreren?

De heer **Remkes** (VVD): Bedoelt collega Omtzigt nu te zeggen dat het aantal keuzemogelijkheden nog verder ingeperkt moet worden?

De heer **Omtzigt** (CDA): Nee. Wij handhaven volledig de notariële akte, maar vragen wel waarom iedereen bij de notaris langs zou moeten gaan, als hij ook langs het gemeentelijk loket kan gaan, om hetzij een huwelijk af te sluiten, hetzij een geregistreerd partnerschap aan te gaan.

De heer **Remkes** (VVD): Dus u wilt de eis laten vervallen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Welke eis?

De heer **Remkes** (VVD): Van het notarieel contract.

De heer **Omtzigt** (CDA): Nee. Wij laten de eis gewoon

staan. Je kunt dus kiezen uit of huwelijk of geregistreerd partnerschap of notariële akte. Wij hebben nu een extra actie van de staatssecretaris om de notariële akte wat aantrekkelijker te maken, namelijk die overgangstermijn van een jaar. Wij vragen nu waarom het allemaal via het privaatrecht gaat en niet via het publiekrecht, waarbij mensen een geregistreerd partnerschap aan kunnen gaan. Op die manier laten wij aan de samenleving zien dat dat wordt gefaciliteerd. Dit jaar zit in het Belastingplan dezelfde vereenvoudiging.

De heer **Remkes** (VVD): Dan kan ik geen andere conclusie trekken dan dat u die keuzemogelijkheden wel verder in wilt perken.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik kan niet begrijpen waar dit op gebaseerd is. Dat meen ik echt. Dit is geen politiek antwoord.

De heer **Remkes** (VVD): Uw stelling is dat je ofwel gehuwd moet zijn ofwel een geregistreerd partnerschap aan moet zijn gegaan, wil je in aanmerking komen voor het partnerbegrip uit de successiewetgeving.

De heer **Omtzigt** (CDA): Dat is een misverstand. Wij houden de drieslag: huwelijk, geregistreerd partnerschap of notariële akte. Wij hebben in de hele discussie gemerkt dat een vraag is hoe het gemakkelijker kan worden gemaakt om de notariële akte aan te gaan. In het verlengde daarvan wil ik wel de vraag stellen of de regering of de notariële Broederschap een standaard notariële akte heeft, zodat de kosten enigszins beperkt zijn. Maar waarom zouden we niet hetzelfde doen bij een geregistreerd partnerschap of een huwelijk? Waarom zorgen we er niet voor dat mensen eenmalig op een gemakkelijke manier in de gelegenheid gesteld worden om zich op die manier te registreren? Dat is toch publiekrechtelijk? En als het dan niet voor het huwelijk kan gelden, dan wel voor het geregistreerd partnerschap. Deze figuur is bekend in de Nederlandse wetgeving. Dan kom ik bij de schenking onder opschortende voorwaarden. Mijn fractie heeft hierbij uitgebreid stilgestaan in de schriftelijke inbreng, maar de zorgen zijn nog niet geheel weggenomen. Kort en goed, de staatssecretaris is bereid de fictie slechts van toepassing te verklaren voor schenkingen die civielrechtelijk tot stand zijn gekomen na inwerkingtreding van het wetsvoorstel.

Wij zouden graag een voorstel doen over de schenking door ouders aan kinderen ten bate van aanschaf van een huis. In het huidige wetsvoorstel geldt voor schenkingen een vrijstelling van € 5000 en een eenmalig verhoogde vrijstelling van € 24.000. Namens mijn fractie heb ik reeds eerder aandacht gevraagd voor de mogelijkheid de verhoogde vrijstelling eenmalig te verhogen tot bijvoorbeeld € 50.000 indien het bedrag van de schenking aangewend wordt voor de aankoop van een eigen woning van het kind. In de nota naar aanleiding van het verslag geeft de regering aan dat hieraan uitvoeringstechnische bezwaren kleven indien als voorwaarde wordt gesteld dat het kind als ontvanger van de schenking binnen een bepaalde periode voor en na de schenking, bijvoorbeeld drie maanden ervoor en negen maanden erna, middels notariële akte moet aantonen dat hij zijn huis gekocht heeft. Maar welke uitvoeringstechnische bezwaren kleven hieraan? Het is toch immers

de ontvanger die dat moet bewijzen voor de vrijstellingen? Via het kadaster of via de notariële akte kan gemakkelijk worden nagegaan of dat huis nu werkelijk is aangeschaft. Wij zien de bezwaren niet. We horen graag de uitleg van de staatssecretaris en we overwegen op dit moment een amendement in te dienen.

Ik kom bij de positie van ouders, grootouders en overgrootouders. Ook hierover is uitvoerig gediscussieerd. Kan de regering aankondigen in hoeverre zij bereid is om ervoor te zorgen dat de positie van deze mensen niet verslechtert ten opzichte van het huidige wetsvoorstel? Erven van je kinderen of je kleinkinderen doe je nooit vrijwillig. Dit is nooit een route die gebruikt wordt voor oneigenlijk gebruik.

Mijn fractie heeft aandacht gevraagd voor de positie van stiefkinderen. Op onze vraag aan de regering of zij aanleiding ziet tot het gelijkstellen van stiefkinderen van samenwonende partners met stiefkinderen van gehuwden, antwoordt de regering: zoals in de nota naar aanleiding van het verslag is opgemerkt, is er wellicht reden om tot deze aanpassing over te gaan. Vervolgens staat er: op dit moment ontbreekt echter de budgettaire ruimte daartoe. Over welke budgettaire ruimte hebben we het hier? Is de regering bereid om zelf een oplossing te bieden?

Mijn fractie heeft in de schriftelijke inbreng reeds aandacht besteed aan de gevolgen van de wijziging van de huwelijkse voorwaarden en zij wijst erop dat het, gezien de jurisprudentie van de Hoge Raad, twijfelachtig is of de stelling dat er bij wijziging van de huwelijkse voorwaarden sprake is van schenking door de rechter houdbaar wordt geacht. Deelt de staatssecretaris deze mening? Kan hij zijn reactie in de nota naar aanleiding van het verslag nader toelichten dat een dergelijke problematiek beter niet in de wet geregeld kan worden? Ik denk hierbij aan twee voorbeelden. Er is getrouwd onder huwelijkse voorwaarden. De staatssecretaris heeft toegezegd – waarvoor dank – dat als men naar een complete gemeenschap van goederen gaat er geen sprake is van een schenking. Wordt echter niet toegegaan naar een complete gemeenschap, maar blijft gehandhaafd dat erfenis en schenking erbuiten blijven of blijft de staat van de inbreng gehandhaafd – dus wat er aan het begin van het huwelijk was – en er wordt voor de rest naar een complete gemeenschap overgegaan, dan is er in dat geval nooit sprake van een gift of schenking.

Dan kom ik op twee belangrijke artikelen, artikel 9 en artikel 10. Ik begin met artikel 9. We hebben kennisgenomen van de voorgestelde wijziging. Hierdoor maakt het voortaan niet uit of er wordt gekozen voor een enkelvoudige of een samengestelde rente. Kan de regering ingaan op de gevolgen hiervan voor mensen die al een ouder hebben verloren en die straks onder de nieuwe wet de andere ouder zullen verliezen? Kan de regering bevestigen dat gedurende het leven van de schuldenaar geen gevolgen voor de inkomstenbelasting optreden als gekozen is voor een samengestelde rente die pas opeisbaar is bij het overlijden van de schuldenaar? Kort en goed, is de staatssecretaris bereid een uitzondering te maken voor bestaande rentevergoedingen, zodat die ook onder artikel 9 vallen en zo de problematiek op te lossen voor mensen die overlijden voordat zij statistisch zouden moeten overlijden? Ik kom aan artikel 10. Wij zijn blij met de aanpassingen die tijdens de behandeling van het wetsvoorstel tot nu

toe zijn gedaan, maar zoals prof. Van Vijfeijken in het rondetafelgesprek hier heeft aangegeven, is er alle reden om meer fundamenteel naar artikel 10 te kijken. We begrijpen echter ook de budgettaire beperkingen van de regering.

We hebben een aantal detailvragen en we hebben één kernvraag en daarmee wil ik beginnen. Kan de staatssecretaris nogmaals onderbouwen waarom hij het begrip "rechtshandeling" niet, zoals de KNMB voorstelt, uit het voorgestelde artikel 10, lid 1, heeft geschrapt? We hebben nog een behoorlijk aantal vragen over artikel 10, die ik gewoon zal opsommen.

Bij overlijden tot 2003 zonder testament werd in de praktijk bij de afweging veelvuldig een verdeling gemaakt tussen de erfgenamen, waarbij aan de langstlevende alle goederen werden toebedeeld. Vallen al deze gevallen – afgewikkelde nalatenschappen – nu onder artikel 10 als de langstlevende komt te overlijden? Is de staatssecretaris bereid om voor deugdelijk overgangsrecht te zorgen?

Indien er een oud testament is, bijvoorbeeld een oud vruchtgebruik zonder extra bevoegdheden aan de langstlevende – bijvoorbeeld verkopen zonder toestemming van de kinderen – wordt vaak een verdeling gemaakt tussen de erfgenamen, waarbij alle goederen aan de langstlevende worden toebedeeld. Dan heeft de langstlevende namelijk geen toestemming nodig. Is artikel 10 dan van toepassing?

Als een overledene geen testament heeft opgemaakt, hoe wordt dan omgegaan met zijn vermogen in het buitenland, waar de wettelijke verdeling niet wordt erkend? Niet alle goederen kunnen dan aan de langstlevende worden toebedeeld.

Als een overledene twee kinderen had, van wie er een is vooroverleden en hij drie kleinkinderen nalaat, is dan artikel 10 ten aanzien van de kleinkinderen van toepassing als er sprake is van de wettelijke verdeling tussen het kind, de drie kleinkinderen en de langstlevende? Als de overledene stiefkinderen in de wettelijke verdeling heeft betrokken en ook een stiefkind vooroverlijdt met achterlating van kleinkinderen, is dan artikel 10 van toepassing?

In de tweede nota van wijziging is aangegeven dat keuzelegaten tegen inbreng, waarbij de inbreng wordt schuldig gebleven, niet onder de werking van artikel 10 zullen vallen indien de schuldig gebleven inbreng uitsluitend bestaat uit een rentedragende geldschuld en er voor het overige geen genotsrechten als bedoeld in artikel 10 in het spel zijn. Geldt deze uitzondering alleen voor keuzelegaten tegen inbreng van alle goederen of ook wanneer slechts enkele goederen zijn ingebracht? Als een kind is onterfd en een beroep doet op zijn legitieme deel, hetgeen wettelijk pas opeisbaar is bij overlijden van de langstlevende, is dan artikel 10 van toepassing?

Voor 2003 was het mogelijk om partiële ouderlijke boedelverdeling te maken; als deze nu worden uitgevoerd dan wel in het verleden zijn uitgevoerd en afgewikkeld, is dan artikel 10 van toepassing?

Ik weet het dat het heel technisch is, maar gedeeltelijk komt dat door de tweede nota van wijziging. We hebben niet de gelegenheid gehad om deze vragen schriftelijk te stellen.

Als een vader overlijdt en twee zonen erfgenaam zijn en een van de zonen, als ondernemer, op grond van artikel 4.38 recht heeft op overname van de onderneming van

vader tegen een redelijke vergoeding, kan de rechtbank op grond van artikel 4:5 BW bepalen dat het ondernemerskind dit in termijnen mag voldoen aan zijn broer. Als het ondernemingskind overlijdt, is dan voor zijn broer artikel 10 van toepassing of niet?

Als een grootvader een bedrag van € 5000 wil legateren aan zijn kleinkinderen waarbij hij wil dat dit pas opeisbaar is bij vooroverlijden van grootmoeder, is dan artikel 10 van toepassing?

Als grootvader een zoon B heeft en deze zoon eveneens een zoon C heeft en hij € 20.000 aan kleinkind C legateert, opeisbaar bij overlijden van kind B, is dan artikel 10 van toepassing? Ik krijg graag een verduidelijking met een cijfervoorbeeld van de toepassing van artikel 10 bij renteafspraken.

Ik hoor de heer Cramer een opmerking maken over de DSB Bank en dat brengt mij op een overigens separaat probleem: wat gebeurt er als iemand een onderneming erft en die onderneming failliet gaat binnen de zevenjaarsperiode? Dat probleem leg ik serieus aan de staatssecretaris voor. Moeten de opgeschorte successierechten dan alsnog betaald worden? Ik zou dit niet willen koppelen aan de geschiedenis van vandaag.

Wat betreft artikel 15 wordt voorgesteld om bij renteloze en laagrentende leningen fictieve schenkingen in de vorm van een dag tot dag genoten vruchtgebruik aan te nemen. Is de staatssecretaris bereid van een overgangsmaatregel voor bestaande renteloze en laagrentende leningen te zorgen? Hoe zullen die behandeld worden?

Wij zijn tevreden met de voorgestelde bedrijfsopvolgingsregeling. Het is belangrijk dat de continuïteit van bedrijven die een materiële onderneming drijven niet in gevaar komt door het betalen van schenkings- of successierechten. Door de door de staatssecretaris voorgestelde regeling lijkt de kans hierop klein. Wel vraagt mijn fractie zich af in hoeverre de huidige regeling voor problemen kan zorgen gezien de economische crisis. In het voorgestelde artikel 35e, eerste lid, worden situaties omschreven waarin eerder toegepaste bedrijfsopvolgingsfaciliteiten worden teruggenomen. Kan de staatssecretaris aangeven hoe hij in dezen omgaat met wijzigingen van activiteiten en faillissementen als gevolg van de economische crisis tijdens de voortzettingsperiode van de bedrijfsopvolgingsfaciliteit? Dan kom ik bij de APV's, de afgezonderde particuliere vermogens. Ten eerste willen wij graag weten of de staatssecretaris een herziene inschatting heeft van de opbrengst die hij uit APV's haalt en of hij de berekening daarvoor kan aangeven. Nu er meer miljarden ontdekt zijn, betekent het dat er meer miljarden aan dekking beschikbaar zijn in dit wetsvoorstel. Dat wil zeggen: het gaat om box 3, dus het zullen wel miljoenen zijn.

Ik heb hier een aantal vragen over. In de eerste plaats is de vraag opgeworpen of de door de regering ingeboekte opbrengsten realistisch zijn. Daar zijn wij uitgebreid op ingegaan. Het is misschien realistisch geschat, maar misschien kan de regering opnieuw de inschatting maken.

Over de belastingverdragen hebben wij een mooi advies gekregen van de parlementaire advocaat. Het geeft helder aan dat het verdragsrecht hier naar alle waarschijnlijkheid niet geschonden wordt. Heeft mijn fractie het goed begrepen dat Nederland slechts met de volgende APV-landen een belastingverdrag heeft afgesloten: Australië, Groot-Brittannië, de VS, Zuid-Afrika, Luxemburg, Zwitserland, Duitsland en de Nederlandse Antillen

middels de BRK? Met welke landen heeft Nederland nog meer successiewetverdragen? Uit het advies van de parlementair advocaat blijkt namelijk dat hij de toerekeningsfictie niet in strijd acht met de goede verdragstrouw. Wil de regering bij een en ander, met name overweging 2.6 van de parlementair advocaat inzake economisch dubbele belastingen, stilstaan in de aangekondigde notitie Fiscaal verdragsbeleid? Voor de tegenbewijsmogelijkheid hebben wij reeds twee keer aandacht gevraagd, maar de zorgen zijn nog niet weggenomen. Hoe kun je als je een erfgenaam bent zonder rechten, bijvoorbeeld omdat je onterfd bent, tegenbewijs leveren dat je geen erfenis hebt gekregen en dus geen begunstigde van een APV bent? De staatssecretaris geeft aan dat er in de Anglo-Amerikaanse rechts-sfeer een vergaand recht op informatie is en dat er andere bewijsmiddelen denkbaar zijn, zoals correspondentie met degene die het vermogen heeft ingebracht of bewijsmiddelen waaruit blijkt dat men gedeeltelijk onterfd is. Wij vrezen toch dat een paar personen – het zullen er niet veel zijn – in een moeilijke situatie terecht komen, namelijk geen erfenis en toch een aanslag, bijvoorbeeld omdat de trust geen Anglo-Amerikaanse trust is. Hoe gaat de regering waarborgen dat er geen onevenredige omkering van de bewijslast plaatsvindt? Stel dat iemand een trust aanschrijft, maar geen reactie krijgt. Betekent dit automatisch dat de inspecteur hieruit afleidt dat deze persoon geen belanghebbende is? Zijn er andere manieren die deze persoon kan aanvoeren? Ik kom op een voor het CDA aangelegen punt, namelijk de tweede helft van het wetsvoorstel. Dat gaat over de SBBI's en de ANBI's. Ik begin bij de Sociaal Belang Behartigende Instellingen. Wij noemden dat de SNBI's en de staatssecretaris de SBBI's. Het is mooi dat hiermee uitvoering wordt gegeven aan de motie die ik samen met de heer Cramer heb ingediend. Ik heb daar twee opmerkingen over. Ik begin met de omzetgrens voor fondswervende activiteiten. De regering geeft te kennen dat zij indexatie, hoewel die al jaren niet heeft plaatsgevonden, niet opportuun acht omdat onvoldoende duidelijk is of belanghebbende instellingen hieraan behoefte hebben. Kan de regering aangeven waarom zij dit niet onderzocht heeft? Mijn fractie heeft daar reeds bij het Belastingplan 2009 via een aangenomen motie aandacht voor gevraagd. Vervolgens hebben wij aandacht gevraagd voor een SBBI-register, zodat mensen vooraf zekerheid hebben of de schenking dan wel het legaat vrijgesteld wordt van belasting of toch in één keer onder die 30% of 40% komt te vallen. Dat is een behoorlijk verschil. Is de regering bereid een zodanig register in te richten dat er van tevoren zekerheid verkregen kan worden rondom de SBBI-status? Kunnen sportverenigingen of scouting via horizontaal toezicht allemaal tegelijk onder de SBBI-status gebracht worden? Dan kom ik bij de ANBI's, de Algemeen Nut Beogende Instellingen. Ik dank de staatssecretaris voor de verhelderende opmerkingen over de integriteitstoets, waarmee deze nu correct lijkt te zijn vormgegeven. Wij zijn blij dat de regering aangeeft dat de Belastingdienst voldoende geëquipeerd is om de aanwijzingsprocedure tijdig af te ronden. Wij hebben kanttekeningen geplaatst bij de manier waarop ANBI's moeten omgaan met projecten voor langere termijn die zijn gestart op grond van gebudgetteerde opbrengsten uit de periodieke giften, nu geen overgangsmaatregel wordt getroffen voor

ANBI's die gedurende de periode van de periodieke schenking de ANBI-status verliezen. Dit heeft vanzelfsprekend zeer nare gevolgen voor de schenker. Hij raakt immers zijn aftrek kwijt. Wij verzoeken de regering hier nogmaals naar te kijken en met een oplossing te komen. Moeten zij opnieuw naar de notaris gaan? Wat moeten zij doen?

Een ander aspect is het schrappen van culturele, wetenschappelijke en charitatieve instellingen uit de wetstekst uit het oogpunt van vereenvoudiging. Nu hebben wij niets tegen vier extra woorden in een wetstekst. Dit scheidt juist een hoop rechtszekerheid. Waarom moest dit dan weggelaten worden? Specifiek deze instellingen komen vaak in de knel met entreegelden, buffetopbrengsten en zaalverhuur. Wij zouden het zeer onwenselijk vinden als bijvoorbeeld theaters zich hierdoor niet meer als ANBI kunnen kwalificeren, hoewel zij wel subsidie krijgen. Nieuwspoort fungeert ook nog steeds als ANBI. Is de staatssecretaris dit met mij eens? Wij hebben een aantal theaters als voorbeeld, zo hij die wil hebben. Sommige theaters zijn het wel en andere niet.

Wij hebben vragen gesteld over de in het oorspronkelijke wetsvoorstel opgenomen aanpassing inhoudende dat bij kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen, net als bij andere instellingen aan de hand van de feitelijke situatie getoetst wordt of aan het 90%-criterium wordt voldaan. Het moge duidelijk zijn dat wij het niet wenselijk achten. Wij vragen de regering nogmaals om te bevestigen dat naar verwachting alle kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen aan het 90%-criterium zullen voldoen.

De staatssecretaris heeft toegezegd dat schenkingen nu bij notariële akte moeten. Stel dat partijen bij reeds gedane schenkingen op papier het rentepercentage willen aanpassen aan de 6% waar de staatssecretaris om verzoekt. Moet dit dan ook bij notariële akte of mag dit ondershands om fors te besparen op de notariskosten? Kunnen schenkingen op papier onder artikel 1, lid 9, vallen?

Voorzitter, maakt u zich niet druk. De meer politieke inbreng komt vanzelf bij de plenaire behandeling.

De **voorzitter**: U schat mijn teleurstelling goed in, maar u bent wel keurig binnen de spreektijd gebleven.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Voorzitter. Wij hebben het vandaag over de erf- en schenkbelasting, zoals die nu gaat heten. Ik wil het graag eerst even hebben over het proces, de geschiedenis van deze wet. Het is een heel belangrijke wet. Zoals in de krant valt te lezen, maken veel mensen zich druk om deze wet. Juist een wet die veel mensen aan het hart gaat, ook de staatssecretaris, moet met de uiterste zorg behandeld worden. Deze wet is in grote haast geschreven en ik heb ook het idee dat de wet in grote haast wordt doorgedrukt. Het is in principe een vereenvoudiging: wij gaan van 28 naar 6 tarieven. Er staat een aantal verbeteringen in. Het wetgevingsproces was alleen allesbehalve eenvoudig. De snelheid waarmee de staatssecretaris het wil behandelen, maakt het er ook niet makkelijker op.

De heer **Remkes** (VVD): Welke consequentie moet dat in uw ogen hebben?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ik kom daar zo meteen op. Als

blijkt dat we nog veel moeten gaan klussen en nog veel vragen moeten worden beantwoord, lijkt het mij lastig om dit wetsvoorstel nog deze week plenair te gaan behandelen. Wij willen deze wet absoluut behandelen, maar dan wel graag zonder al te veel brokken. En kijkend naar uw lijst met amendementen, voorspel ik dat het nog een flinke klus wordt om alles bij elkaar te vegen en er goed zicht op te krijgen of alles zal gaan werken. Ook uit mijn vragen zal blijken dat nog lang niet alles duidelijk is. Op 20 augustus kregen we dus de antwoorden naar aanleiding van het verslag: zo'n 120 pagina's dik. Omdat die antwoorden de Kamer niet geruststelden, volgde er een nader verslag van 55 pagina's tekst met heel kleine regelfstand. Er volgden een hoorzitting, een technische briefing en een advies van de parlementair advocaat; het heeft dus nogal wat voeten in de aarde gehad. Ook de nota's van wijziging betreffen geen kleine puntjes. Bovendien zijn het nota's van wijziging op nota's van wijziging op nota's van wijziging. Dat zegt wat over de complexiteit van de materie en ook over de moeite die het ministerie hiermee heeft. Ik ben een invaller in dit dossier, maar heb niet het idee dat wij nu spreken over een mooi, voldragen wetsvoorstel. Laat ik het vergelijken met kabouterplankjes, of met mikado: op zo'n bouwwerk lijkt het, want als er één elementje uit wordt gehaald, flikkert de hele boel in elkaar. Voor zo'n belangrijk wetsvoorstel vind ik dat geen mooi gezicht. Vanochtend kreeg ik ook nog allerlei dingen binnen: een commentaar van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), dat de staatssecretaris vast ook heeft gehad, en ook van een heel bezorgde burger die vijftien grote omissies in dit wetsvoorstel heeft gezien. Er zijn veel bezorgde burgers. Voordat wij overgaan tot plenaire behandeling, wil ik dat de staatssecretaris ingaat op de hierin gestelde vragen, en graag zo helder dat we geen gemekker meer horen van verschillende mensen. Dat zou toch prachtig zijn!

Morgen bespreken we in de procedurevergadering of dit wetsvoorstel klaar is voor behandeling. Nu enige woorden over het principe achter deze wet: waarom hebben we het eigenlijk over deze belasting? Veel mensen in Nederland vinden een dergelijke wet niet eerlijk, maar wij vinden deze wet eerlijk en verstandig omdat hij een eerlijke en verstandige belastingheffing beoogt. Hij is eerlijk, omdat successiebelasting vermogensherverdeling bewerkstelligt. Zoals we allemaal weten, is de vermogensverdeling in Nederland veel schever dan de inkomstenverdeling: 5% van de Nederlanders bezit 47% van het totale vermogen in Nederland. Sommigen willen ons graag doen geloven dat dit allemaal komt doordat zij zo spaarzaam zijn, maar je komt echt niet in de Quote 500 omdat je zoveel gespaard hebt. Natuurlijk gunnen we kinderen van rijke ouders hun rijke ouders, maar kinderen van niet-rijke ouders gunnen we ook goede publieke voorzieningen, zoals goed onderwijs dat ieder individu de kans geeft om wat van zijn leven te maken. Mijn collega van de VVD zal dit ook aanspreken. Door slimme herverdeling kunnen we iedere Nederlander de kans geven om ook welvarend te worden, wat weer goed is voor Nederland als geheel. Daarom is de PvdA voorstander van deze belasting. Deze belasting is ook verstandig: zij is economisch namelijk goed, want zij kent een stabiele grondslag en is daarmee weinig verstoring. Zij is een betere belasting dan belasting op arbeid. Ook dat zou de VVD moeten aanspreken.

Eigenlijk is het gek om haar te willen afschaffen. Het gemiddelde effectieve tarief is ongeveer 15%. Dat staat in schril contrast met de 68% die de felle tegenstanders van deze wet altijd noemen, want maar 2,5% van de opbrengst wordt tegen dat tarief belast en daarbij zijn vrijstellingen niet eens in beschouwing genomen. En waarom zou je niet gemiddeld effectief 15% heffen op gratis geld? Als je werkt, betaal je tot gemiddeld zo'n 40 cent van elke euro die je verdient. Waarom zou gratis geld, dat je zomaar in de schoot geworpen krijgt, niet mogen worden belast? Dat is de reden waarom de PvdA de principes van deze wet van harte ondersteunt en daarom zou iedereen in deze zaal die gelooft in hard werken, eigen inzet en een beetje meritocratie, deze wet moeten ondersteunen.

We gaan deze wet nu zelf behandelen. Er zijn nog haken en ogen die we echt goed moeten bespreken, evenals amendementen. Niemand is gebaat bij een wet die direct na invoering moet worden gerepareerd. Haastige spoed is echt nooit goed.

Laat ik eerst spreken over het perspectief van de verkrijger. Het is een beetje jammer dat het de staatssecretaris, ondanks zijn aankondiging van vorig jaar, niet is gelukt om deze wet vanuit het perspectief te formuleren van de verkrijger, dus van degene die zomaar geld krijgt. Laten we even redeneren vanuit de persoon die zomaar een smak geld krijgt zonder daar zelf iets voor te hebben gedaan; dan staat het heffen van deze belasting in een heel ander daglicht. Helaas gaat de maatschappelijke discussie daar niet echt over. Deze belasting staat helaas ook niet bekend als de "gratisgeldbelasting", zoals ik, als sociaaldemocraat, deze belasting graag noem. Wij snappen dat het juridisch lastig is gebleken om dat perspectief om te draaien, maar in de publiciteit rond deze wet zou het mooi zijn geweest als de staatssecretaris, die als geen ander weet wat hard werken voor je eigen onderneming betekent, dat perspectief tot uitdrukking zou brengen. Hoe ziet hij het perspectief van de verkrijger en waar in deze wet ziet hij dat heel duidelijk vertaald?

Wij willen als fractie graag het perspectief van de verkrijger wat meer in de wet brengen. Wij hebben daarom gezocht naar een mogelijkheid om toch de verkrijger meer centraal te stellen. Wij zijn bezig met een amendement dat even simpel als sympathiek is. Iedereen die na ontvangst van een erfenis niet meer vermogen heeft dan twee keer de box 3-drempel, krijgt € 1000 korting op de te betalen erfbelasting. Dat is een soort derde progressie, maar zonder woud van tarieven, want dat vinden wij te ingewikkeld. Het komt er heel simpel op neer dat de vrijstelling wat groter is voor iemand die geen vermogen heeft. Als je als kind geen vermogen hebt, is de vrijstelling geen € 19.000 maar € 29.000 als je maximaal € 40.000 erft. Daarbij moeten wij denken aan agenten, verpleegkundigen, de jonge onderwijzer die na de HOS in het onderwijs ging werken, de kleine zelfstandige en mensen die de eindjes aan elkaar moeten knopen. In het door ons voorgestelde amendement willen wij een eenmalige korting van € 1000 voor mensen die niets of weinig geld in box 3 hebben.

De heer **Remkes** (VVD): Is daarmee de onzalige gedachte van de PvdA om een derde progressie te introduceren van tafel?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Als je het puur theoretisch bekijkt,

is dit een soort derde progressie, omdat rekening wordt gehouden met het inkomen van mensen. Het vermogen gaat omhoog en niet omlaag.

De heer **Remkes** (VVD): Als daarmee volgens de PvdA de deur is opengezet naar de derde progressie, dan ben ik benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Daar ben ik ook heel benieuwd naar.

De heer **Omtzigt** (CDA): De PvdA wil korting geven aan mensen. Dat betekent dat ergens anders de belasting zal moeten worden verhoogd. Welke verhoging stelt de PvdA voor?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Wij hadden zelf gedacht aan de bedrijfsopvolgingsregeling. Het is nog steeds nogal onbegrijpelijk waarom de korting is verhoogd van 75% naar 90%. Daar is geen enkele reden voor. Als je daar iets aan doet, zou je daar zomaar geld uit kunnen halen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Hoe verhoudt dit zich tot de opmerking van mevrouw Vos over gratis geld? Of is het nu geen gratis geld meer?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Gratis geld is natuurlijk niet vies. Heel veel mensen doen mee aan de loterij omdat zij hopen om tegen de inleg van zeg een tientje wat gratis geld te krijgen. Dat vind ik helemaal niet erg. Ik vind het wel belangrijk dat mensen met een laag of middeninkomen die absoluut geen mogelijkheid hebben om te sparen in box 3, een extra korting kunnen krijgen. Dat is heel links, maar dat zal men gewend zijn van de PvdA. Ons amendement zal uitvoeringstechnisch ook eenvoudiger zijn dan wanneer wordt geprobeerd allerlei tarieven in te brengen. De verkrijger zal namelijk zelf bij de Belastingdienst moeten aantonen dat hij in aanmerking komt voor € 1000 korting.

Het volgende onderwerp is de trusts. Wij zijn het zeer eens met de staatssecretaris dat hij de trusts wil aanpakken. Als deze wet voor iedereen moet gelden, zal zij ook moeten gelden voor de slimmeriken die met estate planners hun geld elders parkeren. Dat is ook eerlijk. Gelet op de discussie over bonussen en topsalarissen in Nederland zal deze aanpak van de staatssecretaris op veel steun bij de Nederlanders kunnen rekenen. Zeker als het waar is dat er zo veel miljarden zijn gestald in belastingparadijzen en het lukt hem om een beetje daarvan aan de belastingbetaler hier ten goede te laten komen, zou dat prachtig zijn.

De PvdA-fractie wil de staatssecretaris complimenteren met zijn aanpak van de zwartsparenders, want dat gaat hartstikke goed. Wij hopen met hem dat hij via deze constructie de grote vermogens die in de trusts zitten ook normaal, net als die van andere Nederlanders, kan belasten.

Uit het advies van de parlementair advocaat blijkt dat de door de staatssecretaris gekozen aanpak het voordeel van de twijfel krijgt. Dat lijkt een geruststelling, want als de opbrengst niet binnenkomt en de vrees van een van de bij de hoorzitting aanwezigen uitkomt dat het een één- of nulkwestie is, dan hebben wij een groot probleem. Dan moet namelijk Jan Modaal opdraaien voor die één komma zoveel miljard die wij jaarlijks door deze belasting binnenhalen. Mijn fractie wil graag voorkomen

dat Jan Modaal daarvoor gaat betalen. In het advies van de parlementair advocaat stonden nog wel wat mitsen en maren, vooral in artikel 2.8 en vanaf artikel 3.14. Bijvoorbeeld de vraag of die slimme estate planners, die hier ook aan tafel zaten, toch niet weer een paar gaten in de wet zullen vinden om alsnog de belasting te ontwijken.

Ook is de mogelijkheid geopperd dat vermogende Nederlanders en masse gaan emigreren om ergens anders volledig van hun vermogen te gaan genieten. Dat kruisje bij de vraag over het vermogen in het buitenland moesten mensen namelijk het afgelopen jaar ook al zetten. Blijkbaar hebben ze dat niet gedaan. Uw ambtenaren zijn immers een aantal APV's op het spoor van mensen die die niet hebben aangegeven. Hoe zeker is de staatssecretaris ervan dat mensen in het komende jaar wel dat kruisje zullen zetten bij de vraag over vermogen in het buitenland wanneer zij hun belastingaangifte invullen? Zullen de boetes mensen er werkelijk toe zetten om nu wel braaf dat kruisje te zetten? Het voordeel van de twijfel van de parlementair advocaat betekent dus dat er nog steeds twijfel is. Hij gebruikt ook best veel voorbehouden. Ik zei dat al. Als je goed leest wat hij schrijft in zijn advies over de artikelen 3.14 en verder en 2.8, blijft toch de vraag bestaan in hoeverre het een staat is toegestaan om het vermogen van een inwoner van een andere staat te belasten. Is het feit dat het hierbij gaat om een heffing ten laste van een ander subject, waardoor het verdrag volgens de parlementair advocaat geen bescherming biedt, niet eerder aanleiding om te zeggen dat het ten opzichte van die andere staat onbehoorlijk is? Gaat de staatssecretaris met andere woorden niet te kort door de bocht als hij zegt dat het verdrag hierop niet van toepassing is en dat er dus geen probleem is. Strikt juridisch is de redenering wel te volgen, maar ook vanuit het perspectief van de goede verdragstrouw is het de vraag of deze gang van zaken wel in de haak is.

Mijn collega Omtzigt heeft vragen gesteld over het tegenbewijs. Ik zou daarop graag antwoord krijgen. Er zijn al met al nogal wat onzekerheden die wij op dit moment nog niet definitief kunnen wegnemen. Wij weten bijvoorbeeld ook nog niet of iedereen met een APV netjes aangifte zal doen. Wij weten ook niet of de Belastingdienst meer van dergelijke APV's in de smiezen zal krijgen. Het zijn allemaal onzekerheden, die de staatssecretaris om begrijpelijke redenen nu niet onmiddellijk uit de weg kan ruimen. Ik zie daarom graag dat de staatssecretaris de Kamer elke zes maanden op de hoogte gaat stellen van de opbrengst van de aanpak van de trusts. Graag hoor ik verder ook hoe de feitelijke opbrengst zich ontwikkelt, afgezet tegen de verwachte opbrengst. Ik krijg op dit punt graag een toezegging van de staatssecretaris. Meer in het algemeen wil ik ook de toezegging dat de staatssecretaris onmiddellijk naar de Kamer komt als er problemen zijn bij de aanpak van de trustvermogens, problemen die er volgens een suggestie van mensen van de universiteit van Leiden wel degelijk kunnen zijn. De Kamer moet de vinger aan de pols kunnen houden, juist ook omdat het de parel van het wetsvoorstel is dat je de korting kunt geven door de trusts harder aan te pakken.

De ANBI's en de SBBI's. Mijn fractie kan zich vinden in het onderscheid tussen de ANBI's en de SBBI's. Wij kunnen hier dan ook aansluiten bij de opvatting van de collega's van het CDA en de ChristenUnie. In de praktijk

zijn er nog wel veel vragen. Wanneer weet een huidige ANBI of zij haar status behoudt? Wanneer ontstaat die duidelijkheid? Ik vraag dat, omdat ANBI's en SBBI's tijd nodig hebben om al hun donateurs, zeker als er wordt gewerkt met automatische overschrijvingen, te informeren over de vraag of men een ANBI of een SBBI wordt. De vraag of het met het oog hierop niet beter is om te gaan werken met een register voor de SBBI's, een vraag van collega Omtzigt, is dan ook zeker relevant. De staatssecretaris zegt dat het lastig is, maar sinds de nieuwe wet voor het handelsregister moet volgens mij elke rechtsvorm in het handelsregister worden opgenomen, dus ook al die verenigingen. Valt er dan geen selectie te maken? De staatssecretaris kan daar met zijn ICT-achtergrond vast wat zinnigs over zeggen. Is het verder niet in het belang van de SBBI's om in zo'n register hun status te verduidelijken? Ik kan mij zo voorstellen dat er een vinkje wordt gezet in het handelsregister.

Mijn fractie is dus niet gelukkig met deze halfbakken oplossing. Is de staatssecretaris misschien bereid om nog een keer zijn best te doen om zo'n register van de grond te trekken? Hoe zullen verder de grensgevallen worden beoordeeld? Zijn de voorwaarden met andere woorden wel helder genoeg? Hoeveel menskracht denkt de staatssecretaris nodig te hebben om die duizenden vragen van ANBI's en SBBI's te beantwoorden? Die menskracht kun je toch zeker ook inzetten voor het aanleggen van een register! Het belang van particuliere donaties aan al die verenigingen die goed werk doen voor Nederland, lijkt ons evident. Laten wij het schenken aan deze verenigingen dan ook gemakkelijk maken!

De bedrijfsopvolgingsregeling. Bij de bedrijfsopvolgingsregeling hebben mijn fractie en de Raad van State grote vraagtekens geplaatst. Want welk probleem wordt er eigenlijk opgelost? Mijn eerste vraag over de bedrijfsopvolgingsregeling is dan ook heel simpel: noem mij eens drie concrete voorbeelden van bedrijven die in de problemen zijn gekomen door de huidige successiebelasting. Hoe rechtvaardigen vervolgens die drie of meer of minder geconstateerde problemen deze wijziging? Ik vraag dat, omdat er nogal wat geld mee is gemoeid. Ik hoor graag in de eerste termijn van de staatssecretaris – want tot nu toe heeft hij op geen van onze vragen hierover en die van de Raad van State – een overtuigend antwoord gegeven. Essentieel is dan ook de volgende vraag: zit het geld vast in het winstgevendende bedrijf? Zo ja, dan is een drempel voor kleine bedrijven sympathiek. Kleine bedrijven kunnen immers moeilijk lenen, zeker in deze tijd. Voor andere bedrijven kun je aan renteloze lening gaan denken. Dan is het probleem opgelost en het is goedkoper dan de huidige regeling van de staatssecretaris.

Een andere vraag, die ik ook graag helder beantwoord zie in de eerste termijn van de staatssecretaris, is of het om bedrijven gaat uit de Quote 500 of 499 of om mkb-bedrijven. In het Belastingplan wordt schenken tijdens het leven behandeld. Kan de staatssecretaris aangeven hoe zich dat verhoudt tot dit wetsvoorstel en waarom wij dat nu niet hier behandelen?

De collega's van de ChristenUnie hebben gesproken over de drempel. Zij zullen als het goed is een amendement indienen dat recht doet aan de grootte van bedrijven. Afgezien van de vraag waar je die drempel precies moet leggen, lijkt ons dat veel meer recht doen aan de praktijk en het belang van de continuïteit dan de bepaling die nu

in de wet staat. Ik hoor de staatssecretaris later graag reageren op het voorstel van de ChristenUnie.

De PvdA-fractie ziet dat de zorgplicht een belangrijke reden is om erfenissen niet al te veel te belasten. Immers, samenwonenden of gehuwden voelen en hebben een zorgplicht voor elkaar, ook als een van de partners overlijdt.

De heer **Omtzigt** (CDA): Wij kijken 's avonds wel eens op teletekst. Wij hebben gezien dat de PvdA-fractie het amendement wil dekken uit de APV's. Nu lijkt zij het amendement te willen dekken uit de bedrijfsopvolgingsfaciliteit. Heeft RTL het verkeerd begrepen of begrijpen wij het nu verkeerd, of er is een verschil tussen het plan van gisteravond en het plan van vanmorgen?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Nee, dit is een gevalletje van de journalist die het verkeerd heeft begrepen. Ik heb nooit gezegd dat het uit de APV's gedekt kan worden. Het liefst zou ik het uit de BOR dekken.

Zorgplicht is belangrijk, dat is wat mensen tot mensen maakt. Het is terecht dat de Belastingdienst daar niet al te veel tussen gaat zitten. Ik begrijp daarom niet dat gehandicapte kinderen gelijk worden behandeld met kinderen die wel goed voor zichzelf kunnen zorgen. Wij hadden een amendement in voorbereiding om gehandicapte kinderen iets meer vrij te kunnen stellen, evenals de heer Remkes. Daar ben ik dus benieuwd naar. Het hoeft niet al te veel, maar het doet wel recht aan de gewone en redelijke wens van ouders om goed voor hun gehandicapte kind te willen zorgen. Ik hoor graag een reactie van de staatssecretaris op die overweging.

Over het regime van samenwonen heeft collega Omtzigt een aantal dingen gezegd. Ik vind dat een beetje mager en kort door de bocht. Er zijn verschillende andere manieren denkbaar voor deze grote groep mensen die zonder al te veel gejuridiseer lekker samenwoont en voor elkaar en de kinderen zorgt. Ik wil hen een beetje coulance bieden. Notarissen hebben al likkebaardend berekend dat met deze wet de nering volledig bijtrekt en ze de negatieve inkomenseffecten van de marktwerking weer volledig kunnen goedmaken. Dat kan toch niet de bedoeling zijn? De duizenden samenwonenden die nu niets hebben geregeld, hoeven van onze fractie niet de kassen van de notarissen te spekken. Naast het voorstel dat de heer Omtzigt heeft gedaan, heb ik misschien nog een ander voorstel. Mensen kunnen nu bij de gemeenten gratis trouwen, kunnen samenwonenden ook niet gewoon gratis op maandagochtend op een retourtje een contract tekenen? Dat zou heel mooi zijn.

De heer **Omtzigt** (CDA): Zijn wij het toch nog ergens over eens.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ja, wij zijn het wel ergens over eens.

Over het heel lastige artikel 10 heeft collega Omtzigt al een aantal lastige vragen gesteld en ik sluit mij daarbij aan. Ik wil het hierbij laten, ik denk dat de voorzitter daar erg blij mee is.

De **voorzitter**: Dat is ook keurig binnen de tijd. Er is hier een trend gezet. Ik weet niet waarom de heer Remkes zo bezorgd kijkt. Hij krijgt het woord.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. U moet maar afwachten of dit bij de volgende sprekers ook het geval is.

De **voorzitter**: Niet iedereen kan winnen, maar de ambitie is goed.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. De staatssecretaris heeft vorig jaar april in Tilburg hoge verwachtingen gewekt. Toen kwalificeerde hij de bestaande successiewetgeving in termen van lekkende daken en gescheurde muren. Er zou een totaal nieuwe wet moeten komen met als uitgangspunt de verkrijger. Daarin is de staatssecretaris dus niet geslaagd. Overigens, de term "erf- en schenkbelasting" doet bij mij eerder associaties oproepen met grond en met de kastelein dan met erfenis. Of het een gelukkige betiteling is, daar heb ik vooralsnog wat vraagtekens bij. Misschien dat de staatssecretaris daar nader op in kan gaan. De VVD-fractie vindt dat er twee zeer evidente positieve voorstellen in zitten, dat wil ik niet onder stoelen of banken steken. Dat is in de eerste plaats de verbetering en de verhoging van de grens van 75% naar 90% waar het gaat om de bedrijfsopvolgingsfaciliteit. De VVD-fractie zal in ieder geval niet meedoen aan amendementen, die kennelijk op komst zijn van de PvdA-fractie, die de dekking daaruit wil halen en iets minder aan die faciliteit wil doen. Overigens stel ik de staatssecretaris nog wel de volgende vraag; de fractie van de Christen-Unie heeft daar in de schriftelijke voorbereiding ook een punt van gemaakt. Als je het al stelt op 90%, waarom maak je er dan niet gewoon 100% van? Ik ben in de stukken van de staatssecretaris eerlijk gezegd geen overtuigende argumentatie tegengekomen die daartegen pleit. In de hoorzitting werd ons voorgehouden dat een beroep op het gelijkheidsbeginsel wellicht eerder slaagt, maar volgens mij maakt het niet veel uit of je op 90% of op 100% zit. De stelling dat als een dergelijk beroep slaagt, dat de facto het einde betekent van de Successiewetgeving vind ik vanuit mijn politieke perspectief niet echt overtuigend.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Vanuit de aversie van de VVD tegen successiebelasting verwachtte ik dat de heer Remkes zou zeggen: dat vind ik dan niet erg. Zijn tekstkeuze vind ik ongeveer net zo ingewikkeld als sommige paragrafen in de Successiewet.

De heer **Remkes** (VVD): Volgens mij ben ik volstrekt helder geweest. Ik kom hiermee ook aan bij de positiebepaling van de VVD-fractie in dit debat. Naast de twee positieve punten die ik zojuist noemde, vergat ik nog de aanzienlijke verlaging van de tarieven in tariefgroep 3. De VVD-fractie sluit zich gaarne aan bij de complimenten daarvoor. De positiebepaling is wel zodanig dat dit wetsvoorstel in de ogen van de VVD-fractie niet ver genoeg gaat. Ik zal de staatssecretaris maar direct voor zijn want anders zegt hij het straks in zijn eerste termijn: kabinetten waar de VVD-fractie aan deelnam, hebben er tot dusver ook niet veel aan gedaan. Dat is inderdaad waar. Overigens deed het CDA daar in een aantal gevallen ook aan mee. Bij de opstelling van het verkiezingsprogramma heeft er een indringende discussie plaatsgevonden over de toekomst van deze wetgeving. Wij zijn tot de volgende conclusie gekomen, ten behoeve van de hardwerkende

Nederlander en het bevorderen van spaarzin. De gedachte is misschien dat het alleen maar gaat om de mensen in de Quote 500, maar ik kan iedereen verzeke- ren dat het overgrote deel van de 50.000 mensen die jaarlijks geconfronteerd worden met successiewetgeving bestaat uit mensen die gewoon hun vermogen bij elkaar hebben geschraapt door te sparen. Daarin past geen eindafrekening in de zin dat de fiscus voor de vierde keer langs komt; eerst de loon- en inkomstenbelasting, vervolgens de accijnzen en indirecte belasting, zoals btw, dan het spaargeld belast via box 3 en aan het einde van de rit nog eens belasting in deze vorm. Wij willen daar, in navolging van een aantal andere Europese landen, gewoon vanaf. Wij stellen daarom voor om de opbrengst deze kabinetsperiode te halveren en in de volgende kabinetsperiode helemaal af te schaffen.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Collega Remkes zegt dat het jammer is dat het de staatssecretaris niet gelukt is om het perspectief van de verkrijger erin te brengen. Dat is juist belangrijk in het licht van de uitspraak dat de belasting vier keer langs komt. Die belasting is langs geweest bij degenen die sparen en bij de ouders. De belasting is echter nog niet langs geweest bij het kind, de partner of wie dan ook, die zomaar dat geld krijgt. De verlaging van de belasting is terecht; die steunen wij. Het is ook niet de bedoeling om spaarzin te ontmoedigen.

De **voorzitter**: Dit is een interruptie. Formuleert u een vraag aan de heer Remkes.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ik kan het niet rijmen met wat de heer Remkes net zei, namelijk dat het jammer is dat het perspectief van de verkrijger niet in het wetsvoorstel is gebracht.

De heer **Remkes** (VVD): Nee, ik heb gezegd dat het jammer is dat de staatssecretaris er, in tegenstelling tot de verwachting die hij toen wekte, niet in is geslaagd om een consistent nieuw wetsvoorstel, dus een nieuw gebouw, aan de Kamer voor te leggen. Als mevrouw Vos de inbrengen goed zou hebben gelezen, had zij kunnen concluderen dat de VVD-fractie het uitgangspunt van de verkrijgersbelasting niet deelt en dat de successierechten wat ons betreft moeten worden behandeld als een boedelbelasting. Dat betekent dat degene die nalaat het vertrekpunt vormt. Wij denken principieel ook anders over deze wetgeving dan de staatssecretaris. Ik zal daarop overigens straks nog terugkomen.

De heer **Bashir** (SP): Ik vind dat de heer Remkes ook een verantwoordelijkheid heeft voor de onderbouwing van zijn voorstel. Volgens mij kost de afschaffing van deze wet 2 mld. Voor zover ik weet, onderbouwt de heer Remkes dat niet in zijn tegenbegroting.

De heer **Remkes** (VVD): In de tegenbegroting is precies de helft geraamd van de opbrengst van de successierechten. Daarmee is financieel vertaald wat ik net aangaf, namelijk dat de opbrengst in deze periode tot de helft kan worden teruggebracht.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik had dezelfde vraag als de heer Bashir, maar nu wij toch aan de dekkingen zijn toegekomen, ben ik buitengewoon benieuwd of de heer Remkes bereid is een overzicht te sturen van de

dekkingen van zijn amendementen, voor zover die dekkinggebonden zijn. Op de AMvB-voorhang hoeft hij geen dekking te geven. Voor alle andere amendementen zijn wij buitengewoon benieuwd, zeker gezien het feit dat zijn fractievoorzitter iedere keer hoog opgeeft over een begrotingstekort van nul.

De heer **Remkes** (VVD): De vraag van de heer Omtzigt stellen is hem beantwoorden. Die ruimte is terug te vinden in de tegenbegroting van de VVD-fractie. Daarin maken wij inderdaad een aantal harde keuzen. Dat moge duidelijk zijn. Ik kan de heer Omtzigt wel toelichten wat de financiële consequenties zijn. Ik heb natuurlijk getwijfeld over de vraag of ik tot dat bedrag amendementen moest indienen. Ik heb voor mijzelf de conclusie getrokken dat wij niet bezig zijn met werkverschaffing. Een vrij stevige verdere tariefsverlaging of een vrij stevig verder optrekken van de voet is politiek toch niet haalbaar. Dat is precies de reden waarom ik een aantal wat kleinere voorstellen, met wat kleinere financiële consequenties, heb ingediend en enkele voorstellen met wat grotere financiële consequenties. Volgens mij telt het geheel nog niet op tot 200 mln. als ik het zo door mijn ooghaan bekijk.

De heer **Omtzigt** (CDA): Volgens mij komen wij ook nog niet aan de afschaffing van de helft, dus wat dat betreft ben ik akkoord. Is de heer Remkes bereid om aan te geven waaruit hij bijvoorbeeld dekking geeft voor het amendement op stuk nr. 32, namelijk de vrijstelling van stiefkinderen van samenwonende partners die geen geregistreerd partnerschap, notariële akte, dan wel huwelijk hebben? Dat is waarschijnlijk niet het allerdurste amendement. De heer Remkes kan ook wel aangeven hoeveel miljoen dit is. Waaruit dekt hij dat, of is de VVD-fractie nu volledig al haar geloofwaardigheid met betrekking tot dekkende amendementen, sluitende begroting, in een keer kwijt, nu wij in een keer een groot aantal amendementen zien zonder dekking?

De heer **Remkes** (VVD): Ik zal de heer Omtzigt de tegenbegroting van de VVD-fractie nog een keer toesturen, dan kan hij dat precies lezen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Wij stemmen niet over de tegenbegroting van de VVD-fractie. De heer Remkes legt een aantal amendementen voor in de Kamer. Het zou mij een lief ding waard zijn als op dat moment werd gezegd waaruit die worden gedekt. Als de heer Remkes een voorstel op tafel legt, moet hij niet alleen zeggen hoe hij het geld uitgeeft. Hij dient ook op tafel te leggen waar het geld wordt weggehaald. Al is het bij een subsidie van VWS, wij willen het gewoon weten in het amendement. Zo gaan wij hier met elkaar om.

De heer **Remkes** (VVD): Ik ben best bereid om de heer Omtzigt die duidelijkheid te bieden, bijvoorbeeld in termen van verlaagde uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking of een aantal andere dekkingsvoorstellen uit de tegenbegroting van de VVD-fractie. Dat is geen enkel probleem.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Het is misschien formeel, maar de tegenbegroting van de VVD-fractie is niet aangenomen. Er is dus nog geen geld vrijgespeeld. In die zin schiet de heer Remkes wel het gat in de

begroting, maar levert hij niet de dekking. Dan is zijn tegenbegroting alleen maar valide als zij als aanvullende amendementen daarbij wordt ingediend.

De heer **Remkes** (VVD): Dat is natuurlijk puur een formele en geen politieke redenering. Daar ben ik niet voor gebouwd. Ik heb net aan het adres van de heer Omtzigt aangegeven dat ik gaarne bereid ben om in de tegenbegroting van de VVD precies aan te geven waar wat mij betreft de dekking vandaan moet komen. Dat is geen probleem.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Het argument dat de heer Remkes nu gebruikt, vind ik heel vervelend. Het is helemaal geen formeel geneuzel: uw tegenbegroting is niet aangenomen.

De heer **Remkes** (VVD): Die is ook niet in stemming geweest.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Precies en ...

De heer **Remkes** (VVD): En dat probeer ik aan te ...

De **voorzitter**: Wilt u niet door elkaar praten? De heer Cramer heeft het woord.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Excuus, voorzitter. Nogmaals, er is geen geld vrijgespeeld door de VVD. U kunt dus niet verwijzen naar een dekking uit de tegenbegroting, als dat geld niet fysiek aanwezig is.

De **voorzitter**: Dat punt was al gemaakt.

De heer **Remkes** (VVD): Ik probeer langs politieke lijnen te redeneren: waar de VVD de alternatieve beleidsuitgangspunten vertaald probeert te krijgen. Om die reden heb ik tegen de heer Omtzigt gezegd dat ik gaarne bereid ben om een aantal concrete punten aan te wijzen. Wat mij betreft, is dat geen enkel probleem. Daarmee heb ik ook de dekking aangegeven. Politiek is een kwestie van prioriteiten stellen. Dat weet ook collega Cramer.

Mevrouw **Vos** (PvdA): De collega's zeggen terecht dat u dat geld nog niet hebt. U bent nu misschien bezig om 200 mln. weg te spelen. Wij hebben het nu evenwel over deze wet. Bent u bereid om te kijken waar u in deze wet 200 mln. kunt vinden? U hebt dat geld namelijk nog niet.

De heer **Remkes** (VVD): Het antwoord is: nee. De reden is dat ik van de wet af wil. Dat moet politiek volstrekt helder zijn.

Mevrouw **Vos** (PvdA): ... dat is goed; dat is de VVD, maar ...

De **voorzitter**: Ook voor mevrouw Vos geldt: niet door elkaar praten.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Sorry, dan begrijp ik dus goed, voorzitter, dat de VVD nu 200 mln. op de lopende begroting gewoon kwijt maakt.

De heer **Remkes** (VVD): Ja, en wij hebben ook aangegeven waar het kabinet die 200 mln. kan verdienen, punt.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Daar hebben wij het al eerder over gehad. Wij hebben het nu over deze wet.

De heer **Remkes** (VVD): Ja, maar ik ben niet gewend om uitsluitend langs de grenzen van een specifieke wet te denken. Het gaat mij om de vraag: waar wil je uiteindelijk in veel breder verband met elkaar landen? Daar hebben wij een helder verhaal over gehouden en dat hoef ik hier niet over te doen. Ik ben er gaarne toe bereid, maar ik zal deze vergadering daar verder niet mee belasten.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Dan wil ik nog wel ...

De **voorzitter**: Ik meen dat over dit punt nu wel genoeg is uitgewisseld.

Mevrouw **Vos** (PvdA): ...

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Remkes.

De heer **Remkes** (VVD): Dat kan ook een keuze zijn, mevrouw Vos.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Remkes ...

De heer **Remkes** (VVD): Dat is een legitieme keuze.

De **voorzitter**: Mijnheer Remkes, de interruptie van mevrouw Vos werd gemaakt buiten de microfoon, dus buiten de orde. U vervolgt nu uw betoeg.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Ik heb de eerste nota naar aanleiding van het verslag goed gelezen. In de stukken is wel op vier of vijf plekken eigenlijk te proeven dat de staatssecretaris zegt: ik wil wel, maar ik kan niet, want dan is de budgettaire neutraliteit in het geding. Misschien kan de staatssecretaris op die verschillende onderdelen ingaan in termen van door hem ervaren rechtvaardigheid. Door die bril gezien en met die smaak heb ik een aantal passages in de nota naar aanleiding van het verslag gelezen. Misschien wil de staatssecretaris zijn eigen opvattingen daarover wat explicieter aangeven.

In de aanloop naar dit wetgevingsoverleg waren, ook op basis van de rondetafelconferentie, vragen gerezen over de dekking en een aantal verdragsrechtelijke aspecten. De lands- of de parlementaire advocaat is er wat mij betreft in geslaagd om een aantal van die vragen weg te nemen. Natuurlijk, juristen sluiten nooit alles voor de volle honderd procent uit, maar een aantal twijfels is wel weggenomen. Wat mij betreft, geldt dat ook, mede op basis van de ambtelijke briefing, voor een aantal budgettaire vragen. Ik voeg hieraan toe: ik ben, gezien het debatje van zo-even, niet in de eerste plaats degene die zich daar zorgen over moet maken. Ik stel het overigens met collega Vos op prijs dat inzicht wordt verschaft in de raming op dit punt. Dat hoeft niet maandelijks; dat vind ik overdreven. Het mag zesmaandelijks of jaarlijks, als dat behapbaar is. Dat inzicht geldt voor de box 3-effecten zowel als voor de successierecht-effecten. Misschien kan de staatssecretaris dit toezeggen. Ik heb overigens met belangstelling een uitspraak genoteerd van de heer Van Rey, een partijgenoot van de staatssecretaris en ook in zijn ogen ongetwijfeld niet de minste, bij de rondetafelconferentie. Misschien kan de

staatssecretaris daar ook commentaar op geven. Hij zei dat hij de introductie van het begrip "afgezonderde particuliere vermogens" kwalificeert in de categorie experimentele kunstjes, daarmee suggererend dat de redenering niet zou deugen. Ik heb daar met enige verwondering naar geluisterd.

Dan de kwestie van de vereenvoudiging. In de stukken wordt dat gepresenteerd als een van de belangrijkste doelstellingen. Ik begrijp dat wel. De staatssecretaris heeft ook gelijk, want de tariefstructuur wordt overzichtelijker, maar de wetgeving wordt niet echt gemakkelijker. Neem artikel 10. Collega Omtzigt stelt daar een groot aantal vragen over. Neem de brieven en signalen die ons uit de samenleving en de praktijk bereiken. Daaruit kan ik niet de conclusie trekken dat wij qua eenvoud een prijs verdienen met de aanvaarding van deze wetgeving. De nota's van wijziging en de nota's van verbetering onderstrepen dat punt ook.

Wat ik node mis, is de defiscaliseringsbrief, terwijl die er al had moeten zijn op grond van aanvankelijke toezeggingen. Er is onmiskenbaar samenhang tussen de problematiek die daarin aan de orde is en de problematiek die in dit wetsvoorstel aan de orde is. Ik ervaar het als een gemis dat wij die brief nu pas eind 2009 of begin 2010 krijgen. In de stukken wordt er nergens op ingegaan, maar ik ben benieuwd naar de oorzaak ervan. Het zou voor de Kamer een stuk gemakkelijker zijn geweest als wij nu al zouden beschikken over de brief. Ik kom bij de verkrijgerbelasting of de boedelbelasting. Ik heb er al iets over gezegd naar aanleiding van de interruptie van collega Vos. Ik had nog een heel eind kunnen meegaan in de redenering van de staatssecretaris als er heel consequent was gekozen voor één vertrekpunt, maar dat is niet het geval. Artikel 10 met de fictiebepalingen heeft maar heel weinig te maken met het uitgangspunt van de verkrijgerbelasting. Als die redenering zou zijn doorgetrokken, zou de tarieftabel er anders uit hebben gezien. Ik heb zo hier en daar het gevoel dat de staatssecretaris de discussie met de PvdA een beetje over zichzelf heeft afgeroepen toen het ging om het heel consequent hameren op de verkrijgerbelasting. Ik geef onmiddellijk toe dat, als je dat als vertrekpunt aanvaardt, het meer voor de hand ligt om te kijken naar de fiscale en de vermogens- en inkomenspositie van de verkrijger. Dat ligt bij het andere vertrekpunt minder voor de hand. Dat gevoel bekwam mij af en toe bij het lezen van de stukken.

Vanmorgen kregen wij nog een aantal brieven. Eentje was van de Broederschap. Ik stel het op prijs als de staatssecretaris daar nog het nodige commentaar op wil leveren. Het gaat vooral om de gevolgen van artikel 10. Ik kom bij de SBBI en de ANBI. De staatssecretaris zegt in de stukken dat de open norm, het sociaal belang als het gaat om de SBBI geen verdere invulling behoeft, maar dat er ruimte moet zijn voor de praktijk en voor de rechterlijke macht. Ik vind dat geen goed vertrekpunt. Ik vind dat dit helderder moet worden aangegeven qua normering. Anders zadel je de samenleving immers op met een hoop onzekerheid.

Onzekerheid troef geldt ook voor de ANBI's. Een verhoging van de norm van 50% naar 90% op dit moment vind ik niet verstandig. In dit wetsvoorstel was dat ook niet nodig geweest als ik het goed zie. Ik kan mij dan ook voorstellen dat de staatssecretaris bij nader inzien ervoor kiest een en ander terug te nemen – dit geldt niet op het punt van de integriteitseisen – en de

komende maanden met de Kamer een fundamenteel debat te voeren over wat wel en wat niet om vervolgens te komen met een wijzigingsvoorstel. Dat lijkt mij eerlijk gezegd wijsheid. Deze benadering met totaal open einden en volledige onzekerheid voor bestaande organisaties vind ik eigenlijk niet aanvaardbaar.

Met collega Omtzigt vraag ik mij af waarom charitatief, cultureel en wetenschappelijk geschrapt moet worden. Ook mij is dat totaal niet duidelijk. Door een en ander te schrappen veroorzaakt je in de samenleving weer de nodige onduidelijkheid en onzekerheid.

Het volgende is mij ook niet duidelijk, tenzij ik een en ander verkeerd gelezen heb. De rechtsvorm kan een doorslaggevend element vormen ten aanzien van de vraag of een instelling als SBBI aangewezen wordt. Ik begrijp dat gewoon niet.

Dan de samenwoners, in het bijzonder de groep die al vijf jaar samenwoont zonder contract. Heel principieel geredeneerd vind ik de inperking waarvoor de staatssecretaris kiest, ongewenst. Ten principale hoort het naar mijn opvatting zo te zijn dat de erflater dit zelf bepaalt en dat de eisen die hieraan gesteld worden, zo minimaal mogelijk zijn. De maatschappelijke ontwikkeling van de afgelopen jaren is natuurlijk ook helemaal in die richting geweest. Er ontstaat last voor mensen. De staatssecretaris zegt ergens dat het volgens hem om een zeer beperkte groep gaat. Hij zegt dit te weten uit eigen waarneming. Uit de notariële praktijk bereiken mij totaal andere verhalen. Ik wil ook wel eens weten waar deze eigen waarneming van de staatssecretaris dan op gebaseerd is. Ik vond de verlenging van het overgangsrecht tot een jaar op zichzelf mooi. Ik vind het echter onvoldoende, dat zeg ik maar ronduit. De staatssecretaris zal op dit punt met een oplossing moeten komen.

De heer **Omtzigt** (CDA): De heer Remkes vraagt om een oplossing. Welke oplossing staat hij zelf voor?

De heer **Remkes** (VVD): Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel kies je voor de mogelijkheid van totaal eerbiedigende werking, dus bestaande gevallen ontzien. Ofwel kies je voor een verlenging van de overgangstermijn, bijvoorbeeld een periode van twee jaar. Tijdens de rondetafelconferentie werd nog opgemerkt dat het bovendien nodig is om te zorgen voor een ruime publiciteitscampagne. Ik heb op grond van mijn principiële vertrekpunt een voorkeur voor de eerste route, maar ik kan mij voorstellen – daarom stel ik de vraag ook – dat dit aanleiding geeft tot nogal wat uitvoeringsproblemen. Dat is de reden dat ik beide opties noem.

De heer **Omtzigt** (CDA): Tijdens het rondetafelgesprek werd het volgende argument opgebracht. Het is best wel bewijsbaar dat je in die vijf jaar hebt samengewoond indien het overlijden over twee jaar plaatsvindt. Dit wordt echter lastiger als het overlijden over dertig jaar plaatsvindt. Wij hebben het in dit geval immers vaak over jonge stellen die samenwonen. Dan kom je in een hopeloze situatie terecht als gebruikgemaakt wordt van het overgangsrecht. Is de heer Remkes met mij van mening dat je misschien wel een langere overgangstermijn zou moeten hanteren, maar dat het toch wel handig is dat wij overgaan op de nieuwe regeling?

De heer **Remkes** (VVD): De vraag die ik eigenlijk primair

opwerp, is de vraag of je überhaupt wel een nieuwe regeling moet hebben. Wat is er mis met de bestaande praktijk? Toen ik sprak over mogelijke uitvoeringsproblemen, doelde ik erop dat je, als je het goed wilt uitvoeren, je dan misschien wel zou moeten kiezen voor een verlenging van de overgangstermijn. Daar heb ik op zichzelf wel een open oog voor.

Ik heb nog een paar categorievragen, laat ik het zo maar aanduiden. De commissie-Molmaker heeft een aantal jaren geleden geadviseerd om partners als een fiscale eenheid te kwalificeren. Ik vond dat daar eigenlijk een heel goede redenering aan ten grondslag lag. De staatssecretaris kiest daar nu niet voor. Dat is voor de VVD-fractie een aangelegen punt.

Collega Omtzigt heeft aangegeven dat de tarieven er allemaal verschrikkelijk op vooruit gaan. Dat is natuurlijk niet zo. Als het bijvoorbeeld gaat om de schenkingsrechten van ouders aan kinderen, blijft de vrijstelling ongeveer op € 5000 en gaat het tarief van de eerste schijf van 5% naar 10%. Dat is dus ongeveer dubbel zoveel. De VVD-fractie kreeg in de nota naar aanleiding van het verslag nog de sneer dat het met name ging om de hogere inkomens, maar dat is niet in alle gevallen aan de orde.

Wat betreft de aankoop van een huis wil ik een compliment maken in de richting van het CDA. Ik heb in die lijn – collega Omtzigt weet dat ook – een amendement voor laten bereiden. Misschien kunnen wij daar samen iets mee doen. Het amendement is in lijn met de suggestie die het CDA in eerste termijn heeft gedaan, en gaat erom om bij de aankoop van een huis € 50.000 vrij te stellen. Die gedachte wordt door de VVD-fractie onderstreept. Ik zou het op prijs stellen als wij in het verdere loop van deze behandeling tot een mooi gezamenlijk gedragen voorstel zouden kunnen komen.

Dan het overgangsrecht. Uit een oogpunt van eenvoud snap ik de keuze van de staatssecretaris wel om daarvan af te zien. Eenvoud kan echter af en toe ook als het gaat om de fiscaliteit, zeer op gespannen voet komen te staan met de ervaren rechtvaardigheid. Daarvan zitten in het voorstel toch wel een groot aantal voorbeelden. Ik noem wat willekeurige voorbeelden. Als de woning tijdens het leven is overgedragen aan kinderen, betekent dat onder het nieuwe wetsvoorstel dat over de waardevermindering successierechten moeten worden betaald. Dat was dus niet zo. Waarom wordt zo iets eigenlijk niet gehandhaafd in termen van overgangsrecht? Het ontbreken van overgangsrecht komt in een groot aantal gevallen toch over als het tijdens het spel wijzigen van de spelregels. Eind vorige week zat er bij mijn post een brief van een man. Hij schreef: "Ik ben een aantal jaren geleden gescheiden van tafel en bed. Wij hebben bij die gelegenheid elkaar beloofd dat wij later wel financieel voor elkaar zullen zorgen. Er is ook sprake van langstlevendenafspraken." Zo'n mijnheer komt dus in een keer in het tarief van 40%. Waarom wordt dan niet voorzien in overgangsrecht?

De heer **Omtzigt** (CDA): Wat vindt de heer Remkes van het feit dat deze mensen, die op dit moment gescheiden zijn van tafel en bed, ook niet in het tarief van gehuwden, maar in het hogere tarief vallen? Het is nu dus niet geregeld; waarom zou het in de toekomst dan wel geregeld moeten worden?

De heer **Remkes** (VVD): Het gaat mij erom dat de

situatie zich in een aantal gevallen wijzigt. Dat kan ik tegenover de mensen die het betreft eigenlijk niet verdedigen. Ik geef een ander voorbeeld met betrekking tot artikel 10. Dat gaat over testamenten die nu al opengevallen zijn. Die zullen, als ik het wetsvoorstel goed lees en als het ingaat per 1 januari, straks fiscaal anders behandeld worden. Dat kan ik niet verdedigen. Dat geldt dus ook voor de ik opa testamenten die soms onder bepaalde condities geconfronteerd worden met een dubbele heffing. Dat geldt ook voor de schuldigerkenning waar straks een zakelijke rente bij in aanmerking wordt gebracht. Hoe wordt dat straks uitgelegd? De NOB draagt ook een aantal evidente voorbeelden aan van wat het wetsvoorstel in deze sfeer kan betekenen. Kan de staatssecretaris daar in zijn beantwoording straks nader op ingaan?

Een evidente onrechtvaardigheid in het wetsvoorstel is het gewijzigde regime bij vooroverlijden van kinderen. Ook dat kan ik als ik voor een zaal met mensen sta ...

(gepraat buiten de microfoon)

De **voorzitter**: Ik wijs erop dat er mensen zijn die met ons meeluisteren. Dus alle bewegingen of toespraken buiten de microfoon om maken de bijdragen onnavolgbaar. Dus als een van de leden iets wil zeggen, vraag dan het woord. Dit heeft niet zoveel zin.

De heer **Remkes** (VVD): Ik zal de tekst van het amendement van mijn collega Cramer, die ik nu voor het eerst zie, naast mijn eigen amendementvoorstel leggen. Ik weet niet of er verschillen in zijn. Wellicht sporen de amendementen in belangrijke mate met elkaar. Maar in ieder geval kan ik dat in de samenleving niet verdedigen. Nu weet ik ook dat het om een klein bedrag gaat, namelijk 9 mln. dekking. Mij werd net verweten dat ik geen dekking had, maar ik zie hier ook geen dekking in staan.

De heer **Omtzigt** (CDA): De heer Cramer is even afwezig. Misschien is nu duidelijk waarom.

De heer **Remkes** (VVD): Ten slotte vraag ik de staatssecretaris het volgende. Dit wetsvoorstel moet naar zijn opvatting ingaan per 1 januari a.s. Dat zal nog een behoorlijke hijs worden. Wat zijn de consequenties als het onverhoopt 1 juli wordt, behalve dat het pakketje een halfjaar opschort? Gelet op de twee positieve invalshoeken die ik gesignaleerd heb, zou ik dat betreuren. Ik ben het met mijn collega's Vos en Omtzigt eens dat zorgvuldigheid hier wel voorop moet staan.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. "Noch moreel noch maatschappelijk is het bestaan van een stand van erfelijke nietsnutters noodzakelijk of slechts wenselijk. Een kind mag van zijn ouders een goede opvoeding eisen en mag daarnaast voorlopig wellicht nog verwachten een kleine steun in zijn verdere carrière uit het familiekapitaal doch in elk geval niet zoveel dat hij daaruit de mogelijkheid zou krijgen zijn gehele leven verder te leven zonder te werken."

Ik begin niet zomaar met een citaat, voorzitter. Dit citaat komt van een minister, een minister van Financiën nog wel. Ik heb het over oud-PvdA-minister Hendrik Jan Hofstra.

De heer **Remkes** (VVD): Die is al een hele tijd uit functie.

De heer **Bashir** (SP): Ik bedoel wijlen de heer Hofstra, die in 1946 in zijn boek Socialistische Belastingpolitiek ingaat op erf- en schenkelasting. Dat zijn heel andere woorden dan die staatssecretaris De Jager op 20 april jongstleden bij Pauw en Witteman uitsprak: "Het is de meest gehate belasting en dat is de reden dat ik het aangepakt heb." Op de vraag van de heer Pauw naar de ratio achter de erfbelasting antwoordde de staatssecretaris dat hij niet meer kon zeggen dan dat de overheid geld nodig had. Toen de heer Witteman de staatssecretaris probeerde te helpen door voor de rechtvaardigingsgronden ook te wijzen op het feit dat soms geen inspanning nodig is voor het verkrijgen van vermogen – het zogenaamde buitenkansbeginsel – ontkende de staatssecretaris dat en wees hij erop dat zo'n vaag idee alleen nog in sommige linkse kringen zou bestaan. Als vertegenwoordiger van de grootste oppositiepartij en tevens de grootste linkse oppositiepartij wil ik toch opmerken dat mijn fractie de Successiewet altijd heeft verdedigd, zeker ook als het gaat om het beginsel van de bevoorrechte verkrijging. Laat dat duidelijk zijn.

Een belastingheffing over erfenissen zorgt er volgens mijn fractie ook voor dat kansen voor mensen bij geboorte gelijk worden. Het is namelijk oneerlijk dat mensen zonder vermogende familieleden al bij hun geboorte op achterstand staan. Successierechten leiden dus tot meer gelijkheid vanaf de geboorte. Je zou ook de koppeling kunnen leggen met de inkomsten- of de winstbelasting, temeer omdat het heffen van schenk- en erfbelasting economisch minder verstoring is dan heffen op inkomsten uit arbeid of winst. In het rapport van de Vereniging voor belastingwetenschap uit 1950 wordt het als volgt geformuleerd: wanneer toch hetgeen iemand met eigen arbeid en vlijt verkrijgt door inkomstenbelasting wordt getroffen, hoeveel temeer reden is er dan iemand te belasten wegens hetgeen hem zonder inspanning zijnerzijds in de schoot wordt geworpen? De staatssecretaris gaat in de nota naar aanleiding van het verslag tot mijn verbazing wel in op het buitenkansbeginsel met de woorden, dat de gedachte doorslaggevend is belasting te heffen over vermogen dat iemand zomaar zonder het leveren van inspanning is toegevalen. Verwarrend vind ik dat en daarom het verzoek aan de staatssecretaris om nogmaals de rechtvaardigingsgrond van deze belasting te benoemen. Staat hij achter zijn woorden bij Pauw en Witteman of achter zijn woorden in de nota naar aanleiding van het verslag? Bij de presentatie van dit wetsvoorstel werd ineens een bedrag van 210 mln. uit de hoge hoed getoverd, zonder ook maar enige tekst en uitleg over de wijze waarop de staatssecretaris tot dit bedrag is gekomen. Na lang trekken hebben we nog steeds niet de onderbouwing waarover wij moeten beschikken. De staatssecretaris zegt dat er nu 15 mld. aan zwevend vermogen in beeld is. Hoe kan de 9 mld. binnen een paar dagen ineens zijn uitgegroeid naar 15 mld.? Betekent dit ook dat er werkelijk over die gehele 15 mld. wordt geheven? De vervolgvraag is uiteraard hoe de staatssecretaris aan die 30 mld. van de extrapolatie komt en waar die extrapolatie uit bestaat. Klopt het dat 15 mld. van die 30 mld. niet in zicht is? Het optimisme achter de 30 mld. lijkt hem te schuilen in de veronderstelling dat de koek veel groter is. Een klein stukje van een grote koek is nog steeds een hoop geld, maar dan is het ook wel zo eerlijk om aan te

geven hoe groot je denkt dat de hele koek is en hoe groot het zogenaamde heffingsvacuüm is dat ontstaat door vermogen dat buiten het zicht van de Belastingdienst in belastingparadijzen is geparkeerd. Het niet noemen daarvan is tekenend voor het gebrek aan ambitie van de staatssecretaris om de constructies echt helemaal aan te pakken. Het lijkt hier eerder te gaan om een poging een dekking te vinden voor een belastingverlaging voor de meestvermogenden.

Al vaker is geprobeerd het ontgaan van belastingen via trusts aan te pakken, maar ondanks de Trustbesluiten van 1993, 1995, 2000 en 2005 is dat niet gelukt, hoewel men ongetwijfeld dacht dat dit een nieuw en waterdicht systeem zou zijn. Er is echter een verschil met de vorige keer. Toen rekenden men zich namelijk nog niet rijk door alvast een voordeel van 210 mln. in te boeken. Beter was het om het fiscaal transparant maken van het afgezonderd particulier vermogen in te voeren en dan te kijken of het ook wat oplevert. De koppeling met uitgaven in de Successiewet is eigenlijk een schending van de scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het feit dat het binnen de belastingsfeer blijft, doet daar niets aan af.

Waar kan het misgaan met de dekking? Een eerste vraag hierbij is of mensen die vermogen in een belastingparadijs hebben gestopt, nu gaan opgeven, als ze dat tot nu toe niet deden. De Belastingdienst kan dat vermogen nauwelijks opsporen. Kan de staatssecretaris bevestigen dat de belastingverdragen niet voorzien in een uitwisseling van informatie over trusts en is hij bereid om dit in verdragsonderhandelingen als harde eis te stellen, zodat een land er niet zomaar mee kan wegbomen als het geen registratie bijhoudt van trusts en er daardoor geen opgave van hoeft te doen? Ook als wel bekend is waar het vermogen zich bevindt, is er een probleem met de dekking. De parlementair advocaat keek voor ons naar de houdbaarheid van de toerekeningsfictie. Omdat in belastingverdragen geen afspraken worden gemaakt over economisch dubbele heffing, bestaat hier een grijs gebied. De advocaten zeggen daarvan dat de jurisprudentie zich op dit gebied nog moet ontwikkelen en dat biedt dus ook onzekerheid. Maar ik zie nog een ander probleem: het APV wordt niet toegerekend aan erfgenamen die kunnen bewijzen dat zij geen begunstigen zijn en ook niet kunnen worden. De vraag is natuurlijk hoe je kunt bewijzen dat je geen begunstigde bent.

De mensen van wie nu wordt verwacht dat zij wel netjes gaan betalen voor hun afgezonderd particulier vermogen zouden tot nu toe op hun inkomstenbelastingaangifteformulier "trust" hebben aangekruist. Maar hebben zij dat wel gedaan? Volgens mij niet allemaal. Het verwondert mij dat de staatssecretaris een meldplicht nog moet gaan vormgeven; dat is toch een wezenlijk onderdeel, dat hier al op tafel had moeten liggen? Daarom doe ik hierbij zelf een voorstel voor eisen waaraan die meldingsplicht in ieder geval zou moeten voldoen. Het slechts aankruisen van een trustvraag is dan niet meer voldoende, er moeten ook gegevens worden overlegd. In het verlengde daarvan zal ik een amendement voorstellen voor het opzetten van een trustregister, waarin de overheid de wettelijke taak krijgt om deze gegevens bij te houden. Uiteraard gaat het daarbij ook om vergelijkbare rechtsvormen waarin particulier vermogen wordt gestopt, zoals de Antilliaanse Stichting Particulier Fonds. Zo'n register heeft als bijkomend voordeel dat het op geaggregeerd niveau informatie kan leveren over een aantal beleidsrelevante zaken, zoals hoe hoog het totale

bedrag aan gerapporteerde trusts is en over welk aandeel daadwerkelijk belasting kan worden geheven.

De heer **Omtzigt** (CDA): Een register van trusts is een sympathiek idee, maar het idee van een trustvermogen is nu juist dat het aan niemand toebehoort en dat het zich in het buitenland bevindt. Onder welke voorwaarde zou een trust zich in Nederland moeten inschrijven, bijvoorbeeld bij een Kamer van Koophandel voor trustregisters, zoals u voorstelt?

De heer **Bashir** (SP): De SP-fractie stelt voor om het trustregister onder te brengen bij de Belastingdienst. Overigens is het een niet-openbaar register, waartoe alleen de Belastingdienst toegang heeft. Het is de bedoeling dat mensen die een trust instellen, dat opgeven bij de Belastingdienst; het is namelijk relevant of het bedrag dat in een trust is ondergebracht, moet worden betrokken bij het box 2- of box 3-vermogen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Helaas is dit dus geen openbaar register, wat jammer is voor de opstellers van de Quote 500. Maar moeten in zo'n besloten register ook alle bestaande trusts worden ondergebracht en hoe gaat u dat regelen? En hoe gaat u via zo'n trustregister grip krijgen op trusts van families waarvan een aantal leden in Nederland en een aantal in België of elders wonen? Denkt u dat dit een sluitend mechanisme wordt?

De heer **Bashir** (SP): Het is natuurlijk wel de bedoeling dat wij uiteindelijk een overzicht krijgen van alle trusts waarbij Nederlanders betrokken zijn. Ook is het de bedoeling van een trustregister om bij te dragen aan de gegevens waarover de Belastingdienst beschikt, zodat het vermogen bekend is waarover uiteindelijk belasting moet worden geheven. Inderdaad moeten ook de huidige trust waar Nederlanders vroeger geld in hebben gebracht, worden aangemeld. Natuurlijk gaan wij ervan uit dat iedereen dat gaat doen, maar bij belastingen bestaat altijd het risico dat mensen die ontduiken; de staatssecretaris zal dat met mij eens zijn.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Begrijp ik goed dat uw register zal helpen om mensen dat kruisje te laten zetten? Wat is nu de meerwaarde van zo'n register, behalve dat dit voor de Belastingdienst misschien makkelijk is?

De heer **Bashir** (SP): Het is bedoeld om de Belastingdienst van meer informatie te voorzien dan alleen maar aangeven dat een trust is opgezet. De bedoeling is dat mensen eerder geneigd zijn aan te geven dat zij een trust hebben opgezet.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Als ik in de Quote 500 stond, zou ik juist minder geneigd zijn om in een register te worden opgenomen. Het gaat namelijk juist om mensen die in het buitenland gaan wonen om hun vermogen af te zonderen. Zouden ze dan in een register willen komen?

De heer **Bashir** (SP): Dat zouden ze dan moeten.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ze moeten nu ook een kruisje zetten.

De heer **Bashir** (SP): Op het moment dat je in de Quote 500 staat, heb je ook heel veel geld. Het geld dat men

bezit, moet men in box 3 opgeven. Dat gebeurt nu ook. Ik noem het een register, maar de gegevens die de Belastingdienst heeft, staan eigenlijk ook in een register.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik hoor de heer Bashir spreken over de Stichting Particulier Fonds. Dat is geregistreerd bij de kamer van koophandel op Curaçao of de Antillen. Wat je niet ziet, is wie de belanghebbenden zijn dan wel wie de inbrenger is van die Stichting Particulier Fonds. Je ziet alleen maar de beheerder. Dat zal de bank zijn of iemand die bij een bank werkt. Wat voegt het toe om al die exotische namen te weten en de daaraan gerelateerde banken die zich met het beheer bezighouden? Je kunt ze namelijk nooit pinpointen op de inbrenger of de begunstigde.

De heer **Bashir** (SP): Het gaat mij erom dat de belastingplichtige, op het moment dat hij een trust opzet, daarvan melding maakt bij de Belastingdienst en ook melding maakt van het totale bedrag dat in de trust wordt ingebracht. Daarmee kun je de heffingsgrond uiteindelijk bepalen. Wij hebben hierover gesproken met de staatssecretaris. Wij vinden dat de adviseurs die doelbewust mensen helpen om zwart geld te kunnen sparen door het in het buitenland in belastingparadijzen weg te zetten, ook een meldingsplicht moet worden opgelegd. Dat is een heel andere discussie, maar de staatssecretaris heeft beloofd dit nader te gaan onderzoeken. Het gaat erom dat de koppeling met het trustregister nog meer gegevens zou kunnen opleveren om iedereen te dwingen om al die trusts op te geven. Het zou goed zijn wanneer voor de aangifte in box 2 en 3 de verplichting zou bestaan om gegevens over trusts te registreren. Het inbrengen van vermogen mag dan geen belaste handeling zijn, maar er moet wel een registratieplicht aan worden gekoppeld. De aanpak van het verstoppen van vermogen verdient deze steun, maar ik heb grote twijfels over de verwachte opbrengst. Door het geld dat wij met deze wet binnenhalen gelijk weer uit te geven, verkoopt de staatssecretaris in feite de huid voordat hij de beer heeft geschoten.

De kern van het wetsvoorstel is dat tariefverlagingen tot stand komen bij de meestvermogenenden. Kort door de bocht gezegd komt het erop neer dat mensen in bepaalde tariefgroepen op erfenissen en schenkingen boven de € 125.000 25% minder belasting hoeven te betalen. Mijn fractie is geen voorstander van het verlagen van de tarieven van de successiebelasting. Wij hadden liever de opbrengsten uit de constructiebestrijding gebruikt om de tarieven van de inkomstenbelasting te verlagen.

Als de tarieven toch verlaagd moeten worden, kan het ook anders. Daarom heb ik een amendement ingediend waarbij iedereen baat heeft bij tariefverlagingen, vooral mensen met een kleine erfenis. Alleen het argument dat de nu geldende tarieven niet meer van deze tijd zijn, is niet voldoende voor de flinke belastingverlagingen. In mijn voorstel betalen kinderen en kleinkinderen pas successierechten, als zij meer erven dan € 60.000. Hierdoor gaan kinderen met erfenissen tot € 270.000 en kleinkinderen met erfenissen met tot € 480.000 ten opzichte van het wetsvoorstel van het kabinet erop vooruit en profiteren niet alleen, zoals het kabinet dat wil, miljonairs. Graag ontvang ik een reactie van de staatssecretaris. Daarnaast is mijn fractie van mening dat iemand die weinig vermogen heeft en een erfenis krijgt,

netto meer moet overhouden dan iemand die al veel vermogen heeft. Hoe denkt de staatssecretaris hierover? Ik steun overigens het voorstel van de PvdA-fractie om mensen een korting te geven. Maar wat mij betreft zouden wij een stukje verder moeten gaan en moeten onderzoeken of het mogelijk is om mensen die al veel vermogen hebben, zwaarder te belasten. Daarom vraag ik de staatssecretaris om een onderzoekje te doen naar de uitvoerbare mogelijkheden en naar wat wij op termijn zouden kunnen doen.

Mevrouw **Vos** (PvdA): U wilt de rijken nog meer laten betalen, maar hebt u het nu echt over een vrijstelling van € 480.000. Mijn fractie gunt dat iedereen, maar wij hebben het dan niet meer over lage inkomens.

De heer **Bashir** (SP): Dat heb ik niet gezegd. De staatssecretaris wil door de trusts aan te pakken een bedrag van ongeveer 200 mln. binnenhalen. Wij gaan die 200 mln. niet terugsluizen naar de hoogste erfenissen, maar naar iedereen, zowel rijk als arm. Dat doen wij door erfenissen tot een bedrag van € 60.000 vrij te stellen. Pas boven het bedrag € 60.000 ga je bij ons belasting betalen. Dat resulteert erin dat de onderkant, mensen met een erfenis tot € 270.000 – dat zijn kinderen en kleinkinderen met erfenissen tot € 480.000 – erop vooruitgaan ten opzichte van het voorstel van het kabinet.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Hebt u het nu echt over € 480.000? Moet dat niet € 48.000 zijn?

De heer **Bashir** (SP): € 480.000. Krijg je een erfenis van € 480.000, dan ben je in mijn voorstel goedkoper uit dan in het voorstel van het kabinet. Dat komt door de vrijstelling tot € 60.000 in mijn voorstel. Het kabinet gaat immers uit van een vrijstelling van € 19.000. Die € 60.000 zorgt ervoor dat de onderkant van de erfenissen erop vooruitgaat.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Het maakt dan dus niet uit hoe groot iemands vermogen is. Ook al ben je heel rijk, dan nog krijg je van de SP die vrijstelling van € 60.000.

De heer **Bashir** (SP): Ja. Wij hebben gezien dat het kabinet geld wil terugsluizen naar de bovenkant. Wij willen het echter terugsluizen naar iedereen. Dat doen wij met die vrijstelling van € 60.000. Dat is de uitwerking van de tweede progressie in de tarieven. Wij zouden natuurlijk ook de derde progressie verder kunnen uitwerken, maar daarbij kunnen wij samen optrekken.

De heer **Omtzigt** (CDA): Altijd leuk zo'n debat waarin iedereen probeert om ergens een zo hoog mogelijke belasting op te zetten! Aan die wedloop doe ik maar niet mee.

Kan de SP-woordvoerder mij zeggen wat het nieuwe maximumtarief wordt? Als hij de vrijstelling aan de onderkant verhoogt, moet hij immers tegelijkertijd een aantal tarieven verhogen.

De heer **Bashir** (SP): Het amendement is inmiddels rondgedeeld en u vraagt dan ook naar de bekende weg. Blijkbaar wilt u dat ik er nu nog een keer op inga. In het voorstel van het kabinet betalen kinderen vanaf € 125.000 20% belasting. Dat verhogen wij naar 30%.

Omdat wij werken met een vrijstelling van € 60.000, merken mensen dat pas bij een erfenis boven de € 270.000. Voor afstammelingen in de tweede of een verdere graad, de kleinkinderen, verhogen wij de tweede schijf met 5%. Dat betekent dat over erfenissen boven de € 125.000 41% belasting moet worden betaald. Verder verhogen wij de tweede schijf van 40% naar 45% voor erfenissen van € 125.000 en meer. Daardoor lijkt het er misschien op dat je in ons voorstel al vanaf € 125.000 meer belasting moet betalen, maar dat is niet zo! Wij werken immers met een vrijstelling van € 60.000, waardoor een kleinkind er pas iets van merkt bij een erfenis van € 480.000 of hoger.

Als je kijkt naar een grafiek van de vermogens in Nederland, zie je dat 5% van de Nederlanders 47% van het vermogen in hun bezit hebben. Iemand die 1 mln. of 10 mln. erft, kan wat meer missen. In ons voorstel gaan mensen die 1 mln. erven ten opzichte van de huidige situatie, dus niet ten opzichte van het wetsvoorstel, er 5% op achteruit. De mensen die 10 mln. erven gaan er 3% op achteruit. Dit heeft te maken met de vrijstelling aan de onderkant.

Bij de bedrijfsopvolgingsregeling slaat de staatssecretaris door met de vrijstelling van 90%. Wanneer je een huis, aandelen of cash geld van een van de ouders of grootouders erft, moet je over de gehele waarde belasting betalen. Als het een bedrijf betreft, wordt dit voor 90% vrijgesteld. Voor de rest bestaat er een uitstelregeling in de vorm van de conserverende aanslag.

Als het beoogde doel is om de continuïteit en het bestaan van het familiebedrijf niet in gevaar te brengen, dan hadden wij de uitstelregeling kunnen aanpassen, kunnen uittrekken of ruimer kunnen maken. Volgens mij moeten wij ons ervan bewust zijn dat wie een bedrijf erft, daarnaast ook andere zaken kan erven, zoals een huis en geld. Met deze zaken kan men de belasting makkelijk betalen. Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar? Het nut en de noodzaak van de vrijstelling is nooit goed onderzocht. De verhoging is dan ook op lucht met een vleugje lobbydruk gebaseerd. Waarom kan de staatssecretaris niet helder onderbouwen waarom hij die verhogingen voorstelt? Wat nu gebeurt, is volgens mijn fractie in strijd met het gelijkheidsbeginsel. Waarom zou je als particulier wel belasting moeten betalen, terwijl ondernemers vrijgesteld zijn? Om deze ongelijkheid wat meer in evenwicht te brengen, heeft de SP-fractie een amendement ingediend waarin de vrijstelling van 75% wordt gehandhaafd, gemaximaliseerd tot 5 mln. Voor de rest van het bedrag dat men moet betalen, blijft de uitstelregeling van kracht. Men krijgt dus een conserverende aanslag, een uitstelregeling en noem maar op. Met de opbrengst daarvan willen wij de vrijstellingen voor kinderen en kleinkinderen verhogen. Dit kunnen wij doen door de vrijstellingen aan de andere kant met € 5500 te verhogen.

Het grootste hekelpunt bij de Algemeen Nut Beogende Instellingen nieuwe stijl is de onduidelijkheid. De huidige ANBI's moeten bij zichzelf te raden gaan of ze een ANBI kunnen blijven, of dat zij onder de nieuw gecreëerde vorm van Sociaal Belang Behartigende Instellingen vallen. Bij het rondetafelgesprek van 23 november jongstleden werd duidelijk dat men niet weet welke sticker men op zijn instelling moet plakken. De staatssecretaris zegt dat hij een open norm wil hanteren, omdat dit de praktijk en de rechterlijke macht de ruimte geeft

om nadere invulling aan het begrip te geven. Daardoor blijft de regeling een hellend vlak houden.

De **voorzitter**: U zit op twee derde van de opgegeven spreektijd.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter, ik ben bijna klaar. De grenzen tussen algemeen belang en particulier belang zijn vaag en flinterdun. Het afschuiven van de verantwoordelijkheid zou niet op deze manier moeten gebeuren. De staatssecretaris moet de definities gewoon in de wet zetten, zodat er een handvat is. Daarom lijkt het voorstel van de heer Remkes om dit even te parkeren en er nader naar te kijken mij een goed voorstel. De SP-fractie kan zich vinden in het partnerbegrip in de nieuwe Successiewet, maar zij vraagt zich af of er niet meer situaties denkbaar zijn die voor het partnerbegrip in aanmerking zouden kunnen komen. De CDA-fractie wees in de schriftelijke behandeling al op het samenwonen met kinderen. In zo'n geval is het toch aannemelijk dat het om partners gaat met een wederzijdse zorgverlichting? Waarom wil de staatssecretaris hier niet aan beginnen? Ook als mensen al twee jaar samenwonen en geen verwanten van elkaar zijn, maar een samenlevingscontract hebben, zijn ze waarschijnlijk partners. Hoe denkt de staatssecretaris erover om ook voor dergelijke gevallen een soort hardheidsclausule of een soort bewijsregeling in te voeren?

De heer **Omtzigt** (CDA): Begrijp ik nu dat in vergelijking met toen we de notitie over de eenvoud van het partnerprincipe bespraken, de heer Bashir een stap maakt? Toen stelden wij hier vast dat de grote vrijstelling van € 600.000 de andere kant was van een wederzijdse zorgplicht. Die wederzijdse zorgplicht ontstaat door het hebben van een gezamenlijk kind – men is namelijk alimentatieplichtig op het moment dat men uit elkaar gaat – maar die ontstaat voor de wet niet bij enkel en alleen samenwonen. Neemt de SP-fractie afstand van het feit dat er een wederzijdse zorgplicht moet zijn om in aanmerking te komen voor de grote vrijstelling?

De heer **Bashir** (SP): Nee, daar neem ik geen afstand van.

Ik heb nog een vraag over het samenwonen en het samenlevingscontract. Als aan deze twee voorwaarden voldaan is, maakt het dan nog uit welke relatie de personen tot elkaar hebben – bijvoorbeeld kind-ouder, broer-zus – of kunnen alleen niet-verwanten op deze manier kwalificeren als partner? Dit is een meer technische vraag.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van der Vlies van de SGP-fractie.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Er zijn veel reacties gekomen uit de samenleving op het voorliggende wetsvoorstel. Hoogleraren, juristen, notarissen en andere deskundigen van naam waren best kritisch op essentiële onderdelen van het voorstel. Hoewel het voorliggende wetsvoorstel naar de mening van de SGP-fractie op veel onderdelen een verbetering inhoudt ten opzichte van de bestaande situatie heeft ook mijn fractie nog vragen. Hoewel daar kanttekeningen bij te plaatsen zijn – de collega's deden dat tot nu toe ook – vindt mijn fractie de nieuwe tariefstructuur een vereen-

voudiging en op hoofdlijnen een verbetering. Daarmee is echter uiteraard nog niet alles gezegd.

Ik kom allereerst te spreken over de constructie dat twee mensen voor de wet nog steeds echtgenoten zijn maar wel gescheiden zijn van tafel en bed. Deze constructie wordt door sommigen uit overtuiging gekozen. De afspraken die veel mensen met een dergelijke constructie gemaakt hebben over het verdelen van de boedel zijn gebaseerd op de huidige wetgeving. Nu wordt een wijziging voorgesteld. Inhoudelijk is de wijziging dat samentelling ook plaatsvindt in het geval dat de echtgenoten van tafel en bed zijn gescheiden. Daarmee wordt ook bij deze fictiebepaling geen betekenis meer gehecht aan dit rechtsfeit. Wat is de reden dat de regering de samentelling ook laat plaatsvinden in geval de echtgenoten van tafel en bed zijn gescheiden maar wel zijn gehuwd? Wat wordt dan bedoeld met "samentelling" in dit verband? Is mijn inschatting juist dat mensen met een dergelijke constructie bij het overlijden van een van de partners ineens meer belasting moeten betalen en daar dus nadeel van ondervinden? Realiseert de staatssecretaris zich dat deze constructie om principiële redenen kan worden gekozen? Is hij bereid om op zijn minst een overgangsregeling te creëren voor de echtparen die van tafel en bed gescheiden zijn maar desondanks een wederzijdse zorgverplichting hebben afgesproken in de periode dat de Successiewet 1956 van toepassing was?

Vanuit deze vraag kom ik automatisch op het volgende punt. Een veelgehoord geluid vanuit het veld is dat dit wetsvoorstel grote gevolgen kan hebben voor de omgang met bestaande testamenten. De voorgestelde regeling zorgt voor veel onzekerheid. Ik hoor graag of de staatssecretaris mogelijkheden voor ruimere overgangsregelingen ziet.

Op het punt van de schenk- en erfbelasting maak ik tot slot de volgende opmerking. Bij het doen van successie-aangifte komt men erachter dat alleen de begrafeniskosten mogen worden afgetrokken van het bedrag waarover successierecht wordt berekend. Dat geldt niet voor het loon van de executeur en de kosten van de notaris. Is dat geen dubbele belasting? Is de staatssecretaris bereid om hier verandering in aan te brengen? De voorgestelde bedrijfsopvolgingsregeling voldoet volgens mijn fractie op veel punten aan de vereiste dat de continuïteit van de onderneming niet in gevaar mag komen doordat daarvoor liquide middelen aan de ondernemingen moeten worden onttrokken. Een van de zaken die naar de mening van de SGP-fractie wellicht nog onvoldoende is doordacht, betreft het finaal verrekeningsbeding in de huwelijkse voorwaarden. Het finaal verrekeningsbeding is een aantrekkelijke bepaling in huwelijkse voorwaarden voor degenen die gevolg willen geven aan de lotsverbondenheid van de echtgenoten maar vanwege de risico's die aan bedrijfsvoering kleven niet willen kiezen voor gemeenschap van goederen. Om toch te bewerkstelligen dat in geval van overlijden van een van beide echtgenoten het huwelijksvermogen gelijk wordt verdeeld, wordt veelal, ook bij agrarische huwelijken, speciaal een finaal verrekeningsbeding, werkend na overlijden, opgenomen. Voor toepasselijkheid van het finaal verrekeningsbeding verkrijgt de armste echtgenoot aanspraak op, meestal de helft van, de waarde van het bedrijfsvermogen van de rijkste. Op grond van de fictiebepaling van het nieuwe aangevulde artikel 11, lid 2, van het wetsvoorstel, zouden

wij hier te maken hebben met de verkrijging krachtens erfrecht die bij overlijden met erfenisbelasting is belast. Als fictieve verkrijging wordt in het wetsvoorstel namelijk aangemerkt "hetgeen aan de langstlevende echtgenoot krachtens een bij huwelijksvoorwaarde gemaakt en van het overlijden van de eerst stervende afhankelijk beding bij dit overlijden meer toekomt dan diens gerechtigdheid bij leven". Zie ook artikel 11, lid 4.

Op grond van deze tekst wordt dus al hetgeen een echtgenoot bij overlijden meer verkrijgt dan waartoe hij krachtens huwelijkse voorwaarden bij leven was gerechtigd, geacht krachtens erfrecht te zijn verkregen. Dat is slechts anders als het verrekeningsbeding niet uitsluitend werking heeft bij het overlijden van de andere echtgenoot, dus bijvoorbeeld wanneer het beding ook van toepassing is bij echtscheiding. Daarom heb ik de volgende vragen aan de staatssecretaris.

Is deze zienswijze juist en zo ja, zetten wij dan met dit nieuwe artikel 11, lid 2, niet een stap terug voor wat betreft de Successiewet van fiscale verrekeningsbedingen? De Hoge Raad heeft in zijn uitspraak van 27 juni 1990 het finaal verrekeningsbeginsel juist voor de toepasselijkheid van de Successiewet op één lijn gesteld met de gemeenschap van goederen. De Hoge Raad oordeelde toen dat artikel 9, ook een fictiebepaling, niet van toepassing was omdat het verrekeningsbeding in economische opzicht overeenkwam met de wettelijke gemeenschap van goederen en dat daarom de verrekeningsvordering in het successierecht kon worden betrokken. Het lijkt er dus op dat de regering met dit standpunt door de formulering van artikel 11, lid 2, van het wetsvoorstel de Hoge Raad terzijde schuift. Het kan toch niet de bedoeling zijn, dat deze maatschappelijk zo gewenste constructie op deze manier wordt geschrapt, zo vraag ik de staatssecretaris. Wil hij het wetsvoorstel op dit punt alsnog overwegen?

Over de ANBI-regeling en de SBBI-regeling is veel te doen geweest. Op grond van de voorgestelde nieuw schenk- en erfbelasting wordt in 2010 het aantal fiscaal erkende goede doelen ingeperkt. Hoewel het voorstel bij nota van wijziging op bepaalde punten is verbeterd, blijft de centrale vraag voor mijn fractie waarom de huidige ANBI-regeling, die relatief duidelijk is en slechts heel beperkt misbruik met zich brengt, nu alweer moet worden aangepast. De onduidelijkheid neemt toe en de fondswerving voor een aantal categorieën instellingen wordt lastiger. Waarom laat de regering met dit wetsvoorstel zo veel vragen open die uiteindelijk op het bordje van de rechter terechtkomen? Waarom wordt in het wetsvoorstel geen duidelijkheid gegeven over wat in ieder geval als algemeen nut wordt beschouwd? Waarom wordt er geen criterium van 75% tot 80% gehanteerd, waarmee de meeste knelpunten zouden zijn opgelost? Graag een reactie.

Daarnaast heb ik nog een aantal specifieke vragen. Volgens de staatssecretaris van Financiën zullen veel zangkoren en muziekverenigingen door de maatregel hun ANBI-status verliezen. Hij stelt dat muziekverenigingen in de regel niet voor 90% het algemeen nut dienen omdat daar het individuele plezier van de leden vooropstaat. Mijn fractie trekt deze stellingname in twijfel en vraagt de regering de regeling op dit punt alsnog te wijzigen.

Wij zijn verheugd dat de staatssecretaris aangeeft dat microfinancieringsactiviteiten algemeen nuttig kunnen zijn, mits maar sprake is van een filantropisch oogmerk.

Is het juist dat deze redenering ook geldt voor instellingen met andersoortige ondernemingen, zoals het verstrekken van goedkope medicijnen aan de Derde Wereld, zolang maar is gewaarborgd dat de financiële middelen ook aan dit doel zullen worden besteed? Kunnen ook instellingen die investeringen doen in dergelijke algemeen nuttige bedrijven algemeen nuttig zijn?

De staatssecretaris stelt in de beantwoording in de nota naar aanleiding van het verslag dat iemand die handelt met een winsttoegmerk geen ANBI-status kan krijgen. Anderzijds stelt hij dat een stichting die ver onder de marktprijs onroerend goed verhuurt, niet algemeen nuttig is. Dit lijkt ons op zichzelf juist, maar dit leidt er wel toe dat stichtingen die tegen kostprijs verhuren aan andere ANBI's geen ANBI kunnen zijn. Dit lijkt ons tegenstrijdig aan de opmerking over het winsttoegmerk aan het begin van de beantwoording. Dergelijke stichtingen hebben immers geen winsttoegmerk. Kan de staatssecretaris zijn standpunt op dit punt nader toelichten?

Tot slot nog een vraag over de invoering van de SBBI's. Vallen bijvoorbeeld studentenverenigingen daar ook onder? Graag verneem ik hierop de reactie van de staatssecretaris.

Helemaal ten slotte: ik sluit mij aan bij de vraag van collega Remkes aan de staatssecretaris om commentaar op de brief van heden van de NOB. We kregen zojuist het antwoord in de richting van onder anderen de accountant. Dat heb ik nog niet kunnen lezen tussen de uitreiking van de antwoorden op de brief van 30 september en het uitspreken van deze inbreng. Als er iets dubbel in zou zitten, bied ik daarvoor op voorhand mijn excuses aan.

De **voorzitter**: Dank u; u hebt tot nu toe de scherpste tijd geklokt. Daar kan de heer Cramer misschien nog onder komen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Wij behandelen naar het schijnt misschien wel de meest gehate belasting van Nederland. Als je dat doet, moet je het dus wel goed doen. Het is dan ook een punt van kritiek richting staatssecretaris: de behandeling is in een razend tempo gegaan. Dat kan soms noodzakelijk zijn, maar als dit betekent dat het wetsvoorstel gerepareerd moet worden met een nota van wijziging van dertien kantjes, vinden wij dat niet zo fraai. Zo hoor je mijns inziens een wetsvoorstel niet aan te vliegen. Dit vraagt in het vervolg ook een zorgvuldig wetstraject door de staatssecretaris. De tarieven in de wet worden aangescherpt voor de familiesamenwoners. Dat is op zich gunstig, maar het betekent ook het organiseren van heel veel bureaucratie, met name voor de familiesamenwoners. Broers en zussen die samenwonen, moeten straks een notariële akte laten opstellen om in aanmerking te komen voor tariefgroep 1. Dat jaagt hen in eerste instantie op aanzienlijke kosten. Dan moeten zij ook nog weten dat zij een dergelijke akte moeten laten opstellen. Kortom, kan dat niet efficiënter? Waarom moet het een notariële akte zijn? Is er geen andere, goedkopere vorm denkbaar met dezelfde uitwerking?

In dit verband heb ik nog een vraag. Hoe gaat de staatssecretaris aan heel Nederland duidelijk maken dat die akte opgesteld moet worden? Met dit wetsvoorstel zullen de administratieve lasten voor de burgers, zo is

onze overtuiging, niet afnemen. In het verlengde hiervan heb ik het volgende kleine vraagje. Collega Van der Vlies refereerde daar ook al aan. Ik doel op de mensen die al dan niet om principiële redenen van tafel en bed gescheiden zijn. Worden zij straks onder de Successiewet nog als gehuwden aangemerkt, als die situatie zich voordoet? Graag krijg ik hierop een toelichting van de staatssecretaris.

De ChristenUnie is verbaasd over de nieuwe tarieven voor grootouders die het vermogen van hun kleinkind erven. Dit geldt ook voor ouders die het vermogen van hun kind erven. Wij vinden het niet fair om in deze situatie een dure rekening naar de (groot)ouders te sturen. De staatssecretaris richt zich vooral op het bestaan van de zorgrelatie, maar doorgaans hebben kinderen ook geld gekregen via of van die (groot)ouders. Zij moeten nu dus gaan afrekenen op een deel van het vermogen dat zij eerst zelf hebben geschonken. Daar zou je volgens de ChristenUnie rekening mee moeten houden. Daarom hebben wij hierover een amendement dat ertoe strekt dat grootouders in opgaande lijn weliswaar terechtkomen in tariefgroep 2, maar vrijstelling krijgen van € 45.000; dat is overeenkomstig de huidige situatie. Gezien de uitspraak van collega Remkes op dit punt, kan ik hem geruststellen: de dekking komt eraan. Ik had inderdaad even de zaal verlaten; ik was de dekking niet op de gang gaan zoeken, hoor. Wij doen dat op een andere manier.

Een punt dat ik onder de aandacht van de staatssecretaris wil brengen, betreft de onderbedelingssschuld. Als je een onderneming op aandelen erft vanwege een nalatenschap, komt de waarde van dat vermogen ook toe aan eventueel andere erfgenamen. Zij krijgen dan een zogeheten onderbedelingsvordering op degene die de onderneming krijgt.

Ik geef een voorbeeld. Een moeder met twee kinderen erft een onderneming van haar man; de kinderen krijgen dan een onderbedelingsvordering op de moeder. Stel dat de onderneming negen ton waard is, krijgt iedereen dus € 300.000. Aangezien het echter een onderneming is, krijgt de moeder in een klap alles, terwijl twee derde niet van haar is. Over dat complete bedrag mag zij de bedrijfsopvolgingsregeling toepassen. Zij krijgt dus veel te veel. De kinderen krijgen daarentegen niets. Dat is een vreemde situatie die ook nog eens tot allerlei gekunstelde constructies leidt. Collega Omtzigt heeft dit ook genoemd. Daarom stelt de ChristenUnie voor om de bedrijfsopvolgingsregeling als boedelfaciliteit vorm te geven, wanneer sprake is van een onderbedelingsvordering. Daarmee verschuif je een faciliteit van de verkrijger van de onderneming naar de verkrijgers van de onderbedelingsvordering, overigens wel onder de voorwaarde dat de schulden de eerste tien jaar niet worden afgelost om misbruik te voorkomen. Ik krijg graag een reactie op dit voorstel.

Dan de vrijstelling binnen de BOR. De staatssecretaris trekt de bedrijfsopvolgingsfaciliteit op tot 90% om de continuïteit van de onderneming beter te waarborgen. De ChristenUnie onderschrijft dat doel, maar vraagt zich af of het nog niet beter toe te snijden is op vooral kleine ondernemingen. Zij worden straks nog steeds geconfronteerd met veel administratieve lasten als ze in aanmerking willen komen voor de BOR. Ten eerste moet de liquidatiewaarde worden bepaald. Daar bovenop komt de going concernwaarde, met alle onvermijdelijke discussies van dien. Ten slotte moet er nog een afzonderlijke

conserverende aanslag worden berekend voor het rentedragend uitstel voor de laatste 10%, met toerekening van latenties, belastingen enz. Dat alles staat volgens mijn fractie niet in verhouding tot het bedrag dat deze ondernemingen uiteindelijk zullen moeten betalen. Daarom stelt de ChristenUnie voor om een drempel in de BOR op te nemen, in die zin dat een 100% vrijstelling geldt tot 1,5 mln. van de liquidatiewaarde en 80% vrijstelling voor alles daarboven. Voor alle ondernemingen geldt dan de drempel, maar vooral kleinere ondernemingen zullen hiervan profiteren, ten eerste omdat ze niet hoeven af te rekenen met de fiscus en omdat ze alleen maar de liquidatiewaarde hoeven vast te stellen als blijkt dat deze lager is dan die 1,5 mln. Hiervoor is inmiddels een amendement uitgedeeld. Ik krijg er graag een reactie op van de staatssecretaris. Ook ik waag nu een poging om iets te zeggen over artikel 10. In de aanloop naar dit WGO is er al heel veel discussie geweest over dat artikel. Het betreft een taaie materie, maar daarom niet minder belangrijk. Artikel 10 moet oog hebben voor het uithollen van de eigen toekomstige nalatenschap door overdracht van vermogen en vestiging van een genotsrecht daarop voor zolang men zelf nog leeft. Ik neem het klassieke voorbeeld. Opa verkoopt bij leven zijn huis aan zijn kleinkind en blijft vervolgens gratis in dat huis wonen. Zo kan de successiebelasting worden ontweken omdat het huis bij overlijden van opa niet meer tot zijn vermogen behoort. De kern is dat men vermogen heeft, maar dat vervolgens gaat uithollen. In de nu voorgestelde regeling spitst zich alles toe op de rechtshandeling. Dit brengt met zich dat heel veel verkrijgingen krachtens erfrecht, een wet, of krachtens testament als erfgenaam, of krachtens een legaat, nu als rechtshandeling gaan gelden en onder artikel 10 komen te vallen, terwijl het ook om situaties kan gaan waarbij helemaal geen sprake is van uitholling van het vermogen. Deze mensen gaan ten onrechte worden aangeslagen. Mocht dit artikel gehandhaafd worden, dan heeft dat grote consequenties voor de praktijk. Immers, allerlei situaties die nu niet onder artikel 10 vallen, gaan er straks wel onder vallen. Daarom hebben de NOB en de Kamer al meer keren hun zorgen daarover geuit. Ziet de staatssecretaris met deze deskundigen het probleem van artikel 10, zoals dat nu is geformuleerd? Onderkent hij dat straks ook situaties waarbij geen sprake is van uitholling van vermogen onder artikel 10 komen te vallen? De staatssecretaris heeft dat volgens mij gedeeltelijk al onderkend, omdat er in de volgende nota van wijziging inmiddels al weer allerlei uitzonderingen op artikel 10 worden gemaakt. Dat lijkt mij echter niet echt bevorderlijk voor de deregulering. Waarom heeft de staatssecretaris het begrip "rechtshandeling" centraal gesteld in artikel 10? In de oorspronkelijke tekst van de wijziging van het wetsvoorstel was dat nog niet het geval. Het is er later ingekomen. Onderkent hij met mij dat niet de rechtshandeling als zodanig centraal moet staan, maar de vraag of er sprake is van uitholling van vermogen? Ik heb een amendement op dat punt in voorbereiding, maar ik luister graag naar goede argumenten van de staatssecretaris.

Ik kom bij het overdragen van geld in een maatschap aan een kind onder de going concernwaarde. Wanneer sprake is van een maatschap tussen vader en zoon en de vader overlijdt, wordt het overdragen van de maatschap onder de going concernwaarde niet als schenking gezien,

tenminste voor zover de maatschap niet binnen vijf jaar wordt verkocht. Anders zou de zoon in dat geval profiteren. In het huidige wetsvoorstel wil de staatssecretaris deze situatie wel als een fictieve schenking gaan aanmerken, maar hierdoor worden de administratieve lasten behoorlijk verzwaard, terwijl de huidige wettekst al een beperking kent op dit punt, de verkoop binnen vijf jaar, en er in de praktijk toch wel een clause door de familie zal worden ingebouwd op dit punt. Moeten wij dit allemaal willen dichttimmeren als het in de praktijk wel losloopt? Waarom heeft de staatssecretaris hiervoor gekozen? Heeft hij duidelijke aanwijzingen dat op dit punt sprake is van een probleem? Hoe weegt hij de verzwarende van de administratieve lasten af tegen het probleem dat hij probeert op te lossen?

In de aanloop naar deze wetsbehandeling heeft de fractie van de ChristenUnie al geconstateerd dat er een probleem in het wetsvoorstel zat met betrekking tot het meetrek en fictief aanmerkelijk belang. Dit zou met name nadelig uitpakken voor familiebedrijven. Wij hadden hiervoor al een amendement opgesteld. Ik constateer dat de staatssecretaris deels tegemoet is gekomen aan onze bezwaren. Dat is de reden dat ik het amendement op stuk nr. 6 intrek.

De **voorzitter**: Het amendement-Cramer (stuk nr. 6) is ingetrokken.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Wel heeft de staatssecretaris vervolgens weer een beperking opgeworpen door een 100%-belang van de holding in de werkmaatschappij te eisen. Naar aanleiding van klachten van FB Ned heeft hij deze eis weer afgezwakt. Kortom, ik kan niet echt een consequente lijn ontdekken die hierin gevoerd is. Kan de staatssecretaris exact aangeven wat hij voorstelt ten aanzien van het meetrek en fictief aanmerkelijk belang en de eis van een 100%-belang in de werkmaatschappij? Dit alles om de onduidelijkheid voorgoed weg te nemen.

Tot slot de SBBI. Dit betreft een nieuw vehikel in de definiëring van de goede doelen. Het is ook een gevolg geven aan een motie. Op zich is het prima dat de staatssecretaris hier meer grip op wil krijgen. Het rare is echter dat in dit wetsvoorstel helemaal geen voorwaarden aan de SBBI's gesteld worden. De belastinginspecteur moet telkens gaan vaststellen of voldaan is aan de SBBI-doelstelling. Dat kan volgens mijn fractie leiden tot het gevaar van willekeur. Wij roepen de staatssecretaris dan ook op om hier meer invulling aan te geven; graag een toezegging.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Vandaag ligt de wijziging van de Successiewet voor. Verschillende collega's zijn er al inhoudelijk op ingegaan. De tariefstructuur wordt aangepast. Tarieven worden verlaagd. De grondslag wordt verbreed en de wet wordt vereenvoudigd. De D66-fractie steunt deze wijzigingen. Ik ben blij dat de staatssecretaris een aantal suggesties van mijn fractie in het schriftelijke verslag heeft overgenomen. Echter, ik ben het met de heer Cramer eens dat het wetstraject geen schoonheidsprijs verdient. Dit gezegd hebbende, wil ik ingaan op waar het volgens ons niet helemaal goed gaat. Wij zijn er namelijk nog niet. De eerste tekenen van de wijziging van de wet waren hoopgevend: een moderne en vereenvoudigde Successiewet die voldoet aan de eisen van deze tijd. Het

voorstel heeft echter niet geleid tot een echte herbezuiniging op de fundamentele uitgangspunten. Het huidige wetsvoorstel is vergelijkbaar met een provisorische reparatie van een versleten en lekkende badkuip. Het herstel van de gaten in de versleten badkuip voorkomt tijdelijk dat belastinggeld weglekt. Echter, op andere plekken zullen nieuwe scheuren en barsten ontstaan. Het bad zal opnieuw gaan lekken. Nieuwe reparaties zijn dan nodig. De fiscale planning van de toekomst kennen wij nog niet. De fiscale rechtspraak zal de nieuwe scheurtjes echter vinden. Ik hoop dan ook dat deze wetswijziging slechts een begin is van een integrale modernisering en vereenvoudiging van de Successiewet, en wel door een discussie te starten over de fundamente van de wet en niet slechts de oude wet te repareren. Een meer robuuste wetgeving kan dan tot stand komen. In dit licht wil ik de staatssecretaris vragen, te reageren op de kritiek tijdens de hoorzitting, met name op de kritiek dat de rechtsgrond niet consequent wordt doorgevoerd. Ik wil de staatssecretaris uitnodigen om te starten met de voorbereiding van een echt nieuwe successiebelasting, een wet die inhoudelijk de tand des tijds kan doorstaan. Ik ga ervan uit dat de Successiewet wordt meegenomen door de recent ingestelde belastingcommissie.

Verder wil ik vandaag een aantal concrete punten aan de orde stellen. Ik zal met name ingaan op het partnerbegrip, de afzonderlijke particuliere vermogens, de ANBI's, de financiering en de overgangsregelingen. Laat ik beginnen met het partnerbegrip. De standaard leefvormen zijn niet meer van deze tijd. Mensen leven op vele verschillende manieren samen. Mensen moeten zelf de keuze mogen en kunnen maken. Het beleid van de overheid moet hierin geen sturende rol hebben. In de Successiewet is dit nu wel het geval. In de wet wordt het partnerbegrip aangepast. De staatssecretaris neemt het idee van de Raad van State om de hoge vrijstelling te splitsen in een partnervrijstelling en een zorgvrijstelling niet over. De staatssecretaris geeft aan de hoge vrijstelling te willen voorbehouden aan de partner. Hij erkent hiermee impliciet dat alleen de zorggedachte niet afdoende is voor de hoge partnervrijstelling. D66 is van mening dat niet alleen partners een zorgplicht hebben tegenover elkaar, ook mensen die samenwonen zonder samenlevingscontract kunnen hieraan voldoen. Zorgplichten kunnen ook bestaan wanneer deze niet rechtens afdwingbaar zijn. Daarom heb ik op dit punt twee amendementen in voorbereiding.

Partners worden verplicht, zich te registreren en naar de notaris te gaan. De noodzaak van een samenlevingscontract lijkt te zijn ingegeven door de mogelijkheid van controle door de Belastingdienst. De vastlegging van wederzijdse verplichtingen kan echter ook onderhands of mondeling geschieden. Deze juridisering van de samenleving vind ik onwenselijk. Samenwoners kunnen er bewust voor kiezen om geen samenlevingscontract af te sluiten. Ze kunnen er geen behoefte aan hebben. Zelfs tussen de mensen die in dezelfde situatie verkeren, wordt nu een onderscheid gemaakt. Daarom zal ik een amendement indienen om dat partnerbegrip naar deze tijd te trekken.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Als de samenleving aan mensen die onderling iets hebben afgesproken, rechten toekent, wil die samenleving toch wel enkele geobjectiverde criteria kunnen toetsen. Hoe ziet u dat? Het is

toch niet zo dat iedereen die zijn vinger opsteekt en zonder welke registratie dan ook een beroep doet op bepaalde toekenningen, in fiscale termen gesproken, een genoegdoening ontvangt?

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Het kan ook zo geregeld worden dat men naar de burgerlijke stand gaat of aan de Belastingdienst meldt dat er een zorgplicht is tussen partners. Zoals het nu vormgegeven wordt, wordt van bovenaf bepaald welke vormen van samenleving wel en welke vormen niet onder deze wet vallen en wie daar profijt van heeft en wie niet. Dat is echter niet aan de overheid.

De heer **Van der Vlies** (SGP): De burgerlijke stand lijkt een gemakkelijke inkopper, maar zoals ik het in gedachten heb, worden daar adressen geregistreerd. Je kunt wel onder één dak wonen, maar dat betekent dan nog helemaal niet dat je onderling een zekere verantwoordelijkheid voor elkaar neemt. Ik ken voldoende situaties waarbij dat niet het geval is. Dat is dus niet een beslissende parameter.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Het punt is dat wij eerst principieel moeten kijken of wij vinden dat wij als overheid mensen tot een bepaalde samenlevingsvorm moeten dwingen, door tegen iedereen die samenwoont te zeggen dat zij een notaris moeten benaderen en een contract af moeten sluiten. Dan dwing je mensen tot een bepaalde vorm van samenleven. Ik vind niet dat dat de taak van de overheid is. De taak van de overheid is om leefvormneutraal stelsels op te zetten, waardoor iedereen kan leven, zoals zij willen leven. U vraagt dan vervolgens hoe dat dan moet worden gecontroleerd. Tot voor kort kon het echter ook. Ik zie dan ook niet in waarom dat in de toekomst niet zou kunnen. Als je dan toch van mening bent dat je als overheid aan een aantal dingen moet toetsen, zou je dat kunnen doen door bijvoorbeeld naar de burgerlijke stand te gaan om een bepaalde duidelijkheid te krijgen over de zorgplichten, of naar de Belastingdienst. Ik begrijp niet waarom je van bovenaf op moet leggen dat mensen op een bepaalde wijze moeten samenwonen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Van bovenaf opleggen, je kunt ook zeggen: van onderaf melden hoe je het wilt hebben, maar dan wel zodanig verifieerbaar dat daar rechten aan ontleend kunnen worden in voorkomende gevallen als in deze wet voorzien.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Het is inderdaad mijn invalshoek dat als er een keuze gemaakt wordt, mensen van onderaf kunnen aangeven welke zorgplicht zij tegenover elkaar hebben. Ik denk niet dat dat ingewikkeld hoeft te zijn, maar ik ben het wel met u eens dat daar scherper naar gekeken kan worden, in die zin dat wordt gekeken of de zorgplicht op zodanige wijze is vormgegeven dat die ook controleerbaar is. Ook bereid ik een amendement voor over alleenstaanden. In dit amendement wordt geregeld dat een alleenstaande zonder kinderen of andere afstammelingen de mogelijkheid krijgt iemand aan te wijzen die erft tegen het partnertarief. Nogmaals, het beleid moet leefvormneutraal worden vormgegeven. De overheid kan geen oordeel vellen over de kwaliteit van een relatie. D66 geeft mensen de mogelijkheid om zelf iemand als dierbare aan

te wijzen. Dat kan de overheid niet voor ze bepalen. Ook deze mensen kunnen een innige band hebben en veel voor elkaar betekenen tijdens het leven. Voor de verkrijger van deze erfenis is het net zo onrechtvaardig om tegen een hoog tarief te erven als voor partners. Ook op dit punt ben ik een amendement aan het voorbereiden. Althans, dat doen de wetgevingsjuristen voor mij.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik ben benieuwd wat mevrouw Koşer Kaya bedoelt met kinderen of andere afstammelingen. Graag krijg ik daar een toelichting op. Mijn wat meer serieuze vraag ligt op een ander vlak. De vrijstellingen die in het amendement opgenomen zijn betreffen de wederkerigheid van de wederzijdse onderhoudsplicht of een wederzijds voor elkaar kiezen, ongeacht of je dat nu plicht, recht of keuze noemen. Wat vindt mevrouw Koşer Kaya van het volgende voorbeeld. Mogen twee alleenstaande AOW'ers die wederzijds voor elkaar kiezen, die profiteren van de 70% AOW, terwijl gehuwden recht hebben op 50% AOW, die gebruik maken van het feit dat ze geen plicht naar elkaar toe hebben, toch gratis aan elkaar schenken? Of moet dan ook in de neutrale leefvormmaatschappij van D66 het AOW voor alleenstaanden met 20% naar beneden worden bijgesteld c.q. met € 300 per maand worden verlaagd?

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Als het om alleenstaanden gaat, kan ik zo nog een aantal andere dingen noemen die heel nadelig werken, maar het zou soms voordelig kunnen werken. Dat je daar dan leefvormneutraal naar moet kijken, is evident. Je kunt niet aan de ene kant vragen om het leefvormneutraal te maken en daar aan de andere kant vervolgens niet naar kijken. Overigens ik had het over alleenstaanden zonder kinderen of andere afstammelingen. Dus mensen die een derde willen aanwijzen met wie zij een bepaalde liefde delen om aan na te laten, zodat zij in hetzelfde tarief komen als mensen die wel een familieband hebben. Ik zie niet in waarom de overheid moet bepalen dat de geliefde van een alleenstaande op een hoger niveau belasting moet betalen dan iemand met een kind of andere afstamming.

De heer **Omtzigt** (CDA): Dan verwacht ik van de D66-fractie ook een amendement waarin wordt geregeld dat het voor iemand die wel kinderen heeft mogelijk wordt om iemand anders aan te wijzen, want het zou best zo kunnen zijn dat het eigen kind niet de meest geliefde persoon in de wereld is. Dan moet dat ook helemaal worden doorgevoerd.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Ik denk dat de heer Omtzigt heel goed begrijpt wat ik hier naar voren probeer te brengen. Als hij van mening is dat iets niet op zijn wijze van handelen ... Ik hoop dat de heer Omtzigt ook naar het antwoord wil luisteren. Kennelijk niet. Voorzitter. Dan ga ik verder.

De **voorzitter**: Ja, gaat u verder.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Bij overlijden van iemand die een APV, een afgezonderd particulier vermogen, heeft komen de erfgenamen in beeld. Voorzitter. Ik geloof dat de heren hier aan tafel wellicht nog erg druk zijn met hun alleenstaandenpositie.

De **voorzitter**: Mevrouw Koşer Kaya heeft gelijk. Ik probeerde met een klop op de tafel iets duidelijk te maken, maar er werd niet geluisterd. Ik verzoek de heren geen gesprekken te voeren terwijl een collega spreekt.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Ik ga verder met de afgezonderde particuliere vermogens. Ik gaf al aan dat de erfgenamen in beeld komen bij overlijden van iemand die een APV heeft, maar niet degene die de begunstigde is van bijvoorbeeld een trust. In de huidige opzet wordt bij afgezonderde particuliere vermogens gekozen voor aansluiting bij de erfgenamen en dan pas bij de begunstigten. Aansluiten bij de begunstigde van bijvoorbeeld een trust is rechtvaardiger, lijkt mij, dan bij de erfgenaam. De begunstigde is de economisch gerechtigde van het vermogen. Dit past beter in het concept van verkrijgersbelasting. Graag een nadere toelichting waarom de wet op dit fundamentele punt afwijkt. Ik denk aan een systeem waarbij in eerste instantie wordt gekozen voor aansluiting bij de begunstigten en dat pas, als er geen erfgenamen zijn, dezelfde waarborgen tegen constructies als in het huidige systeem gelden. Is de staatssecretaris bereid om de categorieën begunstigten en erfgenamen om te draaien? De financiering van de verlaagde tarieven wordt vooral gehaald uit een verbreding van de grondslag. De aanscherping van regels met betrekking tot de APV's levert geld op. De vraag is of dat ook de benodigde 210 mln. zal zijn. Daar was tijdens de hoorzitting ook veel kritiek op. Op welke manier zullen de inkomsten van de schenk- en erfbelasting worden gemonitord? Wat gebeurt er als de wetswijziging toch niet budgettair neutraal lijkt te zijn? Gaat de staatssecretaris dan over tot een wijziging met verhoging van de tarieven? Ook hierop krijg ik graag een reactie.

In het wetsvoorstel komen ANBI's en SBBI's voor. Waarom is er gekozen om twee verschillende begrippen in het leven te roepen? Waarom is een Sociaal Nut Beogende Instelling niet te scharen onder een Algemeen Nut Beogende Instelling? Waarom kunnen instellingen die een particulier belang dienen niet tegelijkertijd algemeen nut beogend zijn? Het is voor mij onduidelijk waarom dit niet samen wordt gepakt. Graag krijg ik hierop een toelichting. Zijn er inmiddels heldere criteria op grond waarvan onderscheid wordt gemaakt? Kan de staatssecretaris mij bijvoorbeeld uitleggen wat het verschil is tussen maatschappelijk nut en maatschappelijke waarden? In de komende jaren moet over de afbakening desnoods via de rechter duidelijkheid worden gegeven. Is de staatssecretaris het met mij eens dat dit erg onwenselijk is? Zo blijft voor vele instellingen lang onduidelijk tot welk soort organisaties zij behoren. Hoort de staatssecretaris daar niet nu al een antwoord op te hebben? Als die onduidelijkheid blijft bestaan, heeft dit grote gevolgen voor de financiële positie. Ook wordt onderscheid gemaakt bij aftrek van giften. Giften zijn voor SBBI's niet aftrekbaar en voor ANBI's wel. Een duidelijke onderbouwing, afgezien van budgettair beslag ontbreekt. Kan de staatssecretaris die alsnog geven? Voor bedrijfsopvolging wordt de vrijstelling verhoogd van 75% naar 90%. Kan de staatssecretaris nader toelichten waarom deze verhoging noodzakelijk is? Welke signalen hebben de staatssecretaris bereikt en van wie zijn die afkomstig? Welke belemmeringen in het huidige systeem worden opgelost? Kan de staatssecretaris

ingaan op nut, noodzaak en rechtvaardigheid van deze vrijstelling en verhoging? Is daar een breed onderzoek naar gedaan? Ook hierop krijg ik graag een reactie van de staatssecretaris.

De **voorzitter**: U zit op twee derde van uw spreektijd!

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Ik ben bijna klaar. In de wet is weinig ruimte voor overgangsbeleid. De overgangstermijn voor samenwonende partners zonder samenlevingscontract wordt nu verruimd, maar blijft nog steeds krap. Ook de overgangstermijn voor de trust en dergelijke laat te wensen over, evenals de ANBI's en SBBI's. Mijn fractie vindt een betrouwbare overheid belangrijk. Mensen moeten de mogelijkheid hebben om keuzes te maken en ervan op aankunnen dat regelingen niet binnen korte tijd veranderd worden. Is de staatssecretaris bereid hier nogmaals naar te kijken? Mijn fractie ondersteunt de wijzigingen van de wet. Op verschillende punten heb ik nog vragen gesteld. Met name bij het partnerbegrip moet een meer leefvorm-neutraal beleid worden gevoerd. Ook wil ik de staatssecretaris nogmaals oproepen door te gaan met de Successiewet. Het bad is nu tijdelijk gerepareerd, maar om nieuwe lekken te voorkomen is een fundamentele herbezinning noodzakelijk.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. De erfbelasting is natuurlijk de meest onrechtvaardige belasting die er bestaat. Daar is iedereen het wel over eens. Om een erfenis te belasten waarover reeds belasting is betaald, is natuurlijk te gek voor woorden. Het liefst zou de PVV deze belasting vandaag dan ook afschaffen, maar helaas is hier veel geld mee gemoeid en hebben ook wij die dekking niet. Deze herziening van de successierechten voor modernisering was noodzakelijk. Onder de nieuwe naam Schenk- en erfbelasting worden de tarieven verlaagd, de vrijstellingen verhoogd en de constructiemogelijkheden gelimiteerd. De PVV vindt het goed dat de tariefstructuur wordt vereenvoudigd en dat de tarieven worden verlaagd. Toch vragen wij ons bij het rekenvoorbeeld af waarom iemand die € 35.000 van zijn ouders erft nu € 370 meer kwijt is dan voorheen. Waar zit mijn denkfout? Dat kan nooit de bedoeling zijn. Er zijn meer mensen die bijvoorbeeld € 35.000 erven dan mensen die miljoenen erven. Ik krijg dus graag een reactie op dit rekenvoorbeeld. Ook bevreemdt het ons dat een onderscheid wordt gemaakt tussen de koude hand en de warme hand. Nu wordt schenken met de warme hand twee keer zo zwaar belast als met de koude hand. Ook dat vinden wij vreemd. Juist in de huidige crisis moeten wij stimuleren dat het geld blijft rollen. De nieuwe tarieven werken ook met schenkingen averechts. De staatssecretaris hoopt 59 mln. meer schenkbelasting op te halen dan in de oude situatie, maar vergeet dat schenken minder vaak zal gebeuren dan voorheen. Hoe reëel is deze dekking dan?

De heer **Omtzigt** (CDA): Kan de heer Van Dijck aangeven waar in deze wet schenken met de warme hand zwaarder belast wordt dan schenken met de koude hand?

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik bedoelde dat schenken met de warme hand twee keer zo duur wordt als nu het geval is. Het is dus niet twee keer zo duur ten opzichte van de koude hand in de nieuwe situatie maar

ten opzichte van de oude situatie. Daarom haalt de staatssecretaris 59 mln. meer op met die schenking dan in de huidige situatie.

De bedrijfsopvolgingsfaciliteit. De verruiming van de BOF naar 90% is zeer wenselijk, met name voor de continuïteit van familiebedrijven. Wel vragen wij ons met de Raad van State af hoe het zit met het gelijkheidsbeginsel. De Raad van State heeft hiervoor gewaarschuwd. Bovendien past deze vrijstelling niet in het buitenkansbeginsel als grondslag voor het successierecht. Ziet de staatssecretaris het gevaar dat deze vrijstelling op termijn geen stand houdt? Ook mist de Raad van State, wij dus ook, de rechtvaardigingsgrond voor deze verhoogde vrijstelling. Hoe vaak is het voorgekomen dat de continuïteit van een bedrijf in de problemen kwam toen de vrijstelling nog 75% was of eerder zelfs 50%? Kan de staatssecretaris hierop ingaan?

De APV-tegenbewijsregeling vinden wij onduidelijk. Hoe kan een erfgenaam bewijzen dat hij geen recht heeft op een afgezonderd particulier vermogen? Een erfgenaam behoeft namelijk geen begunstigde te zijn. Of hij dit kan aantonen, is nog maar de vraag. Indien het afgezonderd particulier vermogen in de winstbelasting van 10% wordt betrokken in het land van vestiging, wordt het vermogen opeens niet toegerekend aan de inbrenger of diens begunstigde. Op deze wijze is het dus nog steeds lucratief om de schenkings- en erfbelasting te ontlopen. Waarom wordt deze escape toch nog ingebouwd en niet gewoon weggelaten?

Het partnerbegrip vinden wij hartstikke positief, maar de staatssecretaris gaat er wel heel gemakkelijk van uit dat een kleine groep samenwoners maar naar de notaris zal moeten gaan. Hoe groot is die groep? Welke kosten moeten zij maken om een samenlevingscontract op te stellen? Ook is er nog een groep die wel een contract heeft, maar die niet het zorgplichtcriterium heeft opgenomen, de zogenaamde pre-2003-groep. Moeten deze mensen ook opnieuw naar de notaris? De notarissen zullen er blij mee zijn, want zij zitten in zwaar weer. Ik vraag me wel af of het niet onzinnig is om deze mensen op kosten te jagen. Moet daar niet iets voor geregeld worden?

De ANBI-eisen zijn opgeschroefd van 50% naar 90% algemeen belang. Dit betekent een reductie van 10% van het aantal ANBI's. Wij vragen ons af hoe dat kan. Wij hebben nu 53.000 ANBI's met een giftenaftrek van 331 mln. en een belastingderving van 302 mln. Goede doelen en instellingen zijn kennelijk big business. Jaarlijks 650 mln. kost dat grapje ons. Toch denkt de staatssecretaris nog geen 10% te kunnen ophalen met het aanscherpen van het criterium. Ik vind dat weinig. Hoeveel ANBI's verliezen hun status door deze aanscherping? Moet er niet veel strenger worden gecontroleerd op deze ANBI's? Waarom is niet gewoon gekozen voor 100%? Welke ANBI's vallen met het aanscherpen van de regels buiten de boot? Ik meen dat politieke partijen ook ANBI's zijn. Dat is onzin. Wij moeten strenger zijn op die ANBI's en strenger controleren.

De heer **Omtzigt** (CDA): Blij dat u eindelijk een vereniging bent geworden; dat scheidt banden. En misschien kunt u samen met de vereniging FNV nog een andere mooie vereniging oprichten? Maar u zegt twee dingen en daarmee verwacht u mij: u wilt er een 100%-beginsel van maken, maar ook iedereen onder de ANBI-status houden. Als die 100% faalt, moeten

alle kantines dicht, mag er geen sportvereniging meer een euro voor een entreekaartje vragen. Wat wilt u nou: 50, 100 of iets ertussenin om in aanmerking te komen voor de ANBI-status?

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Mij viel gewoon op dat er 650 mln. omgaat in het hele ANBI-gebeuren en dat de staatssecretaris door de verhoging van het criterium slechts 54 mln. denkt te kunnen gaan ophalen. Van 50% naar 90% gaan levert op zo'n bedrag van 650 mln. dus maar weinig op. Moeten we die ANBI's daarom niet wat strenger controleren, moeten we niet nagaan of deze organisaties wel giftenaftrek moeten krijgen en moeten we niet naar een 100%-algemeen nut, waarmee het meteen evident is dat het ANBI's betreft? Zo gauw er 10% ruimte is, ontstaat er namelijk al een grijs gebied en dat moeten we gewoon niet willen. De aanscherping van de ANBI vind ik dus een goede zaak, maar ik vraag de staatssecretaris waarom hij geen stapje verder is gegaan.

De heer **Omtzigt** (CDA): U vindt dus dat de ANBI-eis moet worden aangescherpt tot 100%?

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Nee, ik vraag de staatssecretaris waarom hij niet nog een stapje verder is gegaan met die aanscherping. We gaan wel in de goede richting.

De SBBI is een open norm: van tevoren is niet bekend of een rechtsvorm een SBBI is of niet. Nederland heeft 70.000 verenigingen die alle hiervoor zouden kunnen kwalificeren. De PVV is bang voor willekeur. Het hangt namelijk af van de inspectie of verenigingen kwalificeren en dat werkt willekeur in de hand. Waarom heeft de staatssecretaris niet gekozen voor duidelijkere criteria vooraf?

Ik kom bij artikel 10 met de fictiebepalingen. Ik had moeite met dat hele artikel, maar heb er, voor zover ik het begreep, drie dingetjes uitgehaald. Bij een legaat tegen inbreng van de waarde verkrijgt een kind een vordering op de langstlevende waarover deze reeds successierechten heeft betaald. Vervolgens wordt men op grond van artikel 10 belast voor dezelfde vordering bij overlijden van de langstlevende ouder. Dit kan nooit de bedoeling zijn. De insteek was in eerste instantie dat de Successiewet een echte verkrijgersbelasting zou worden, maar in dit voorbeeld wordt de echte verkrijger ontzien en betaalt het kind de rekening. Vanuit het verkrijgersconcept zou artikel 10 moeten vervallen. Verdient artikel 10 geen aanpassing? Ook alle reacties in de rondetafel wezen in die richting.

Over het vervallen van de resolutie van 1964 het volgende. Tot 2010 wordt uitgegaan van de aanschafwaarde van een woning die op naam staat van de kinderen. Als men na 1 januari 2010 komt te overlijden, dan geldt opeens de waarde van nu. Hier lijkt mij een overgangsregeling op haar plaats. Ook bij het ik opa testament bestaat nog steeds de kans op dubbele belastingheffing over de contante waarde van de vordering van het kleinkind: eerst bij het overlijden van opa, vervolgens bij het overlijden van het kind, over de gehele nominale waarde. Waarom heeft de staatssecretaris dat niet gerepareerd?

Tot slot nog iets over de doorschuifbaarheid, waarover het CDA eerder sprak. Ik heb hiervoor een amendement in voorbereiding. De doorschuifbaarheid geldt voor erfbelasting van kinderen en moet pas worden betaald

bij het overlijden van de langstlevende of bij verkoop van de woning. De staatssecretaris schat in zijn nota naar aanleiding van het nader verslag een derving van 200 mln., maar geeft toe dat in feite sprake is van een renteloos uitstel. Waarom wordt dit uitstel niet gegeven, mogelijk rentedragend, zodat er geen sprake meer is van een inkomstenderving? De PVV vindt dat het nooit de bedoeling kan zijn dat een gezin in financiële problemen komt doordat de eerste ouder overlijdt. De langstlevende ouder moet gewoon kunnen blijven wonen in het huis, zonder dat dit moet worden verkocht en een lening moet worden afgesloten om de erfbelasting te kunnen betalen. Kan de staatssecretaris hierop ingaan? Zoals gezegd, heb ik een amendement op dit punt in voorbereiding.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. Ik ga eerst iets zeggen over het toekomstperspectief dat GroenLinks ziet in de erf- en schenkbelasting. Daarna zal ik ingaan op het voorstel van de staatssecretaris.

Wat het toekomstperspectief betreft: wij vinden de erf- en schenkbelasting een wenselijk iets. Wij vinden ook dat de nota van de staatssecretaris daar een wat defensieve toon in aanslaat en zich erg gevoelig toont voor de maatschappelijke kritiek. Ik zal beginnen met een kort citaat om mijn punt te verhelderen. In de memorie van toelichting staat helemaal aan het begin: "Het kan legitiem zijn om belasting te heffen over het vermogen dat iemand zonder inspanning toevalt. Niet is gebleken dat het uitgangspunt dat de erfrechtelijke verkrijging een draagkrachtvermeerderende omstandigheid is niet langer juist is." Hoe omfloerst kun je zijn? Wij vinden dat erfenissen en schenkingen de draagkracht vergroten van degene die ze ontvangen. Daar mag je gewoon belasting over heffen en daar hoeft je niet bang voor te zijn. Mijn collega's aan mijn linkerhand hebben dat ook al opgemerkt en ik sluit mij daar graag bij aan.

Als wij het hebben over de erf- en schenkbelasting, valt een aantal zaken op: de effectieve druk ervan is laag ten opzichte van andere belastingbestanddelen in Nederland; deze belasting werkt economisch nauwelijks verstorend en het is een belastingcategorie die in termen van de komende herziening van het belastingstelsel relatief hoge ogen gooit. Dit soort belastingen willen wij meer hebben: belastingen die de economie niet verstoren, de kansen van mensen niet verslechteren en alleen maar onterecht voordeel weghalen. De GroenLinks-fractie heeft er helemaal geen behoefte aan om dit wetsvoorstel snel af te handelen, maar vindt dat dit bij uitstek een thema is dat heel goed meeloopt met de brede herziening van het belastingstelsel.

De heer **Remkes** (VVD): Collega Sap wil dat soort belastingen meer hebben. Laat zij eens wat voorbeelden geven.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Een belasting op milieu. Maar ik weet dat de heer Remkes daar als "Groen-Rechts" ...

De heer **Remkes** (VVD): Dat soort belasting hebben wij al.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Ja, maar die hebben wij heel mondjesmaat of eigenlijk nauwelijks. Dan hebben wij het over energiebelasting en accijnzen die omhoog gaan.

De heer **Remkes** (VVD): Laat zij eens met wat nieuwe ideeën komen.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Nee, want als je goede ideeën hebt, moet je die als een terriër vasthouden om ze erdoor te krijgen. Wij staan ervoor dat belastingen worden verhoogd op activiteiten die allerlei verstoringen in de markt veroorzaken, zoals milieuvervuiling of erfenissen die mensen onterecht voordeel geven. Als je die verhoogt, kun je de belasting verlagen op activiteiten waarvoor mensen echt moeite moeten doen, zoals arbeid. Wij vinden dat nog steeds een prachtig idee waar wij erg voor zijn. Wij zullen niet nalaten om bij elk debat te proberen om daar ook de heer Remkes van te overtuigen.

De heer **Remkes** (VVD): Mijn vrees was dat er allerlei nieuwe belastingen in de lucht hangen.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Waar ik het zou vermogen om eerlijke belastingen te heffen, zal ik mij daar graag voor inzetten.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik ben getriggerd door het idee dat mensen ten onterechte erfenissen krijgen. Kan mevrouw Sap daar een voorbeeldje van geven?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Ik heb het wat onzorgvuldig geformuleerd. Ik bedoel daarmee dat je een erfenis in de schoot krijgt geworpen. Daar hoeft je niets voor te doen, behalve dat je toevalligerwijs de partner of het kind bent van degene die vermogen nalaat. Dat kun je niet beïnvloeden. Als je kijkt hoe erfenissen uitpakken of waar ze terecht komen, dan komen ze over het algemeen terecht bij mensen die al veel kansen hebben en in goeden doen zijn en niet bij mensen die weinig kansen hebben. Erfenissen neigen ertoe de bestaande sociaal-economische ongelijkheid in kansen te vergroten.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik hoor de GroenLinks-fractie pleiten voor een hogere erfenisbelasting in plaats van voor een lagere. Betekent dit dat zij tegen de richting van het wetsvoorstel is, behalve dan wat betreft de aanpak van de trusts en dat zij is tegen zaken als een betere bedrijfsopvolgingsfaciliteit en lagere tarieven? Is zij er ook voorstander van dat wij de vrijstelling tussen echtelieden maar eens afschaffen? Dat zou leuk zijn: de helft van het huis moet volledig worden belast bij het overlijden van een van de twee echtelieden. Is dat ook onderdeel van de voorstellen van de GroenLinks-fractie?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. Ik kom over deze punten nog te spreken. Ik zou dan ook willen voorstellen dat ik nu eerst mijn verhaal afmaak. Als de heer Omtzigt daarna vindt dat ik niet helder genoeg ben geweest, kom ik er nog even op terug.

Voorzitter. Ik heb dus geen behoefte om het nu af te handelen. Ik vind het namelijk bij uitstek een onderwerp dat je mee zou moeten nemen bij een herziening van het belastingstelsel, een herziening waarbij ook wordt gekeken naar mogelijkheden om meer belasting binnen te halen zonder de economie en de samenleving te verstoren. Wij weten namelijk allemaal dat wij de komende jaren voor een enorme opgave staan en dat wij er niet met bezuinigingen alleen komen.

Als leidend beginsel bij erfenissen en schenkingen zou er in de toekomst meer gestimuleerd moeten worden dat er van oud naar jong wordt herverdeeld in plaats van oud naar middelbaar. De staatssecretaris komt daar in zijn voorstel een beetje aan tegemoet, maar ook in zijn nieuwe voorstel blijft het veel aantrekkelijker om aan je kinderen te erven dan aan je kleinkinderen. Dat vinden wij jammer, want juist bij die middelbare generatie zitten veel mensen met stevige inkomens en stevige vermogens. Als je zou kiezen voor een herverdeling van oud naar jong, zou je echt iets doen aan het bevorderen van kansen.

Voorzitter. Het leidend principe voor de GroenLinks-fractie is dat niet de relatie van de erflater met de ontvanger van de erfenis bepalend zou moeten zijn, maar de draagkracht van de ontvanger. Ik heb gemerkt dat de SP en de PvdA in deze richting denken en ik steun hun ideeën hierover dan ook van harte. Wat ons betreft zou nadrukkelijk ter discussie moeten staan dat bij de vrijstelling voor erfenissen en schenkingen ook het bestaande vermogen wordt betrokken. Om te bepalen of een vrijstelling al dan niet benut mag worden, moet je dus ook kijken naar het vermogen dat iemand al heeft. Mochten de collega's niet gevoelig zijn voor mijn pleidooi om het voorlopig uit te stellen, dan dien ik op dit punt wellicht een amendement in.

De voorstellen van de staatssecretaris. Ik ben het eens met het streven van de staatssecretaris om te komen tot een vereenvoudiging. Ik denk dat ik hiermee gelijk de vraag van de heer Omtzigt gedeeltelijk beantwoord heb. Vereenvoudiging is prachtig: waar je kunt vereenvoudigen, moet je dat dan ook vooral doen. Maar het verlagen van de tarieven op de manier die de staatssecretaris voorstelt, staat haaks op het draagkrachtbeginsel en op de uitgangspunten van de belastingherziening, namelijk dat wij vooral daar moeten belasten waar het de economie nauwelijks verstoort.

Een verlaging van de tarieven leidt tot een belastingderving, die vooral goedgemaakt moet worden door de aanpak van vermogens in belastingparadijzen. Ik denk dat de staatssecretaris zich daarmee gedraagt als een sinterklaas die cadeautjes uitdeelt, ook al weet hij niet zeker dat de pakjesboot ook dit jaar gewoon de haven zal binnenlopen. Wij weten immers niet of het geld van de aanpak van de belastingparadijzen wel zal binnenkomen, maar wij geven het wel alvast uit. Mocht de Kamer de staatssecretaris op dit punt niet kunnen bijsturen, dan wil ik van de staatssecretaris de harde toezegging dat hij een eventueel tekort zelf zal oplossen. Mocht de aanpak van vermogens- en belastingparadijzen niet het verwachte bedrag opleveren, dan moeten wij de oplossing daarvoor binnen de erf- en schenkbelasting zelf zien te vinden, dus geen andere belastingen hiervoor gebruiken of nieuwe bezuinigingen invoeren.

Als je spreekt over belastingparadijzen, moet je wel een opmerking maken over Nederland als belastingparadijs. Andere landen, waaronder vaak ontwikkelingslanden, missen belastinginkomsten, omdat bedrijven in Nederland een onderkomen hebben gevonden om zo te voorkomen dat ze belasting moeten betalen. De staatssecretaris spreekt regelmatig over het Umland House op de Kaaimaneilanden, maar hij zou ook veel dichterbij huis een dergelijk huis kunnen vinden en wel op Rokin 55. Op dat adres staan duizenden bv's ingeschreven. En op de gevel van dat pand staat nota bene Fortis! En Fortis, van wie was dat ook al weer? Om

geloofwaardig te zijn moet Nederland zelf ook schoon-schip durven maken.

Het partnerbegrip wordt niet gemoderniseerd, maar ingeperkt. Mevrouw Koşer Kaya heeft daarover principiële opmerkingen gemaakt, waarvan een groot deel door mijn fractie wordt gesteund. Wij zijn ook voor zo veel mogelijk keuzevrijheid voor de erflater en vinden daarom dat de overheid zich hiermee zo weinig mogelijk moet bemoeien. Wat wij vooral schrijnend aan het huidige voorstel vinden, is dat er is gekozen voor een inperking van het partnerbegrip waarvan volgens de cijfers uit het wetsvoorstel ongeveer 1400 mensen de dupe lijken te worden en dan ook nog eens vooral mantelzorgers. Kan de staatssecretaris mij zeggen of ik het juiste cijfer uit de tabellen heb gedistilleerd? Is dat inderdaad het aantal mensen dat de dupe wordt van het nieuwe partnerbegrip en, zo ja, welk deel van die 1400 zijn dan mantelzorgers? Ik vraag dat, omdat mantelzorgers een waardevolle bijdrage leveren aan de samenleving door hun productieve jaren te besteden aan de verzorging van hun zieke vader of moeder.

De heer **Omtzigt** (CDA): Het lijkt een buitengewoon sympathiek punt, mantelzorgers, maar stelt mevrouw Sap voor om wel een vrijstelling te creëren voor kinderen die hun ouders verzorgen en daarmee samenwonen en geen vrijstelling voor kinderen die hun ouders niet verzorgen, maar die wel in hetzelfde huis wonen?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Eigenlijk is wat ik voorstel veel simpeler. Ik stel voor om het in ieder geval op zijn minst zo te houden als het is. Dan valt die groep er wel onder. Die kan met een beroep op het partnerbegrip wel een beroep doen op vrijstelling. Ik zou graag zien dat de staatssecretaris nog een stapje verdergaat en mensen veel meer vrijheid geeft in het aanwijzen wie zij als partner willen zien, zoals mijn collega van D66 dat net heeft beargumenteerd.

De heer **Omtzigt** (CDA): Hoe verhoudt zich dit met het feit dat mevrouw Sap vindt dat hoe hoger deze belasting is, hoe beter dat is? Het is toch niet zo erg dat er een beetje belasting geheven wordt? Het is toch een goede belasting zonder versturende factoren? Of vindt zij eigenlijk toch dat het een beetje een pijnlijke belasting is?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Ik vind absoluut niet dat het een pijnlijke belasting is, maar ik vind wel dat je deze eerlijk moet heffen. Dat gaat heel goed samen. De belasting an sich is een heel mooie belasting, omdat die economisch niet versturend werkt, maar er moet wel binnen de belastingen die geheven worden, gekeken worden of die zo eerlijk mogelijk voor de verschillende categorieën zijn. Ik vind juist dit een groep, mensen die zo'n groot deel van hun leven hun eigen verdien-capaciteit opgeven om te zorgen voor hun dierbare naasten, waarvoor je als overheid wel iets wilt doen. Het pure feit dat je kind of partner bent, is misschien minder aanleiding voor de overheid om iets te doen.

De heer **Remkes** (VVD): Licht het gegeven die redenering, die ik in belangrijke mate deel, niet meer voor de hand om de partner totaal vrij te stellen?

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Kan de heer Remkes dit toelichten: "om de partner totaal vrij te stellen"?

De heer **Remkes** (VVD): Om de partner gewoon totaal vrij te stellen.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Kan hij voor mij de link leggen met de redenering? Ik zie die nog niet.

De heer **Remkes** (VVD): Mevrouw Sap verwijst naar de gezamenlijke opbouw van spaargeld in een liefdevolle relatie. Vanuit dat vertrekpunt ligt de oude gedachte van de commissie-Moltmaker voor de hand om een partnerrelatie gewoon te behandelen als een fiscale eenheid en dus geen successierechten te heffen bij het sterven van een van de partners.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Ik voel daar toch niet voor. Ik moet nu voor een deel hardop denken, dat is altijd een risico. Het grote verschil met een normale relatie is dat wij staan voor een toekomst waarin mensen, mannen en vrouwen beiden, werken en zorgen kunnen combineren en economisch zelfstandig zijn. Dit betekent eigenlijk dat je als overheid minder reden hebt om een zorgplicht op te leggen en daar ook minder consequenties aan hoeft te verbinden. Het grote verschil met de situatie waarin sprake van is van mantelzorg, is dat het daar niet om gewone normale wederzijdse liefde en zorg gaat die in elke relatie voorkomt en waar de overheid zich eigenlijk niet mee zou hoeven bemoeien, maar dat het extra zware zorg is. Het gaat om een ziek en afhankelijk iemand die zo'n groot beroep doet op een dierbare, dat diegene ook maar beperkt beschikbaar kan zijn voor de arbeidsmarkt. Dat is een wezenlijk andere situatie. Voor dat soort situaties zou je eventueel een uitzondering kunnen maken. Ik pleit er dus niet voor om de erfenissen aan partners maar helemaal niet meer te belasten, juist niet. Die zouden wat mij betreft veel meer gelijkgetrokken kunnen worden aan erfenissen aan anderen die zelf gekozen kunnen worden.

De **voorzitter**: Wij zijn hiermee gekomen aan het eind van de eerste termijn van de Kamer. De staatssecretaris heeft verzocht om een schorsing ter voorbereiding op het antwoord. Dat combineer ik met de dinerpauze.

De vergadering wordt van 16.55 uur tot 18.30 uur geschorst.

Voorzitter: Van der Vlies

De **voorzitter**: Dames en heren, wij vervolgen de vergadering. De staatssecretaris richt zijn antwoord in langs de lijnen van zeven blokken. De staatssecretaris zal per blok antwoorden, waarna de Kamerleden die daaraan behoefte hebben van mij de gelegenheid krijgen om te interrumperen. Zij mogen niet tijdens een blok interrumperen, want dan duurt het te lang. De onderwerpen van de blokken zijn als volgt: algemeen, artikel 10, het nieuwe partnerbegrip, de APV, ANBI en SBBI, de BOR en overige. Bij dat laatste blok zullen ook de amendementen van een eerste commentaar worden voorzien. Ik geef het woord aan staatssecretaris De Jager.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de snelle behandeling. Er is een zeer uitvoerig traject gevolgd. Ik zal daarop in historische zin nog

ingaan. Eigenlijk heb ik in mijn twee en een half jaar als staatssecretaris nog niet eerder zo'n enorm uitvoerige wetgevingsbehandeling meegemaakt. Het wetsvoorstel is in april ingediend, maar ook daarvoor was sprake van een lange aanloopgeschiedenis. Ik hoop en verwacht dat die behandeling deze week kan worden afgerond. Ik dank deze Kamer ook voor de medewerking daarin. De Eerste Kamer heeft laten weten bereid te zijn, mee te werken aan inwerkingtreding op 1 januari 2010. Ik ben daar ook blij om want een inwerkingtreding per 1 januari is ontzettend belangrijk. Ik kom daar nog op terug naar aanleiding van een vraag van de heer Remkes. De inwerkingtreding per 1 januari van enig jaar is ontzettend belangrijk vanwege de introductie van het APV-regime. Dat bevindt zich voor een groot deel in de ib-sfeer die op jaarbasis wordt afgerekend. Ik kom daar straks nog even op terug.

De Belastingdienst gaat op basis van de afronding in deze week over tot de administratieve handelingen en de werkzaamheden rond het nieuwe ANBI-regime. ANBI-formulieren en dergelijke zijn in concept al klaar. Op die manier worden ANBI's van informatie voorzien zodat zij zich tijdig kunnen richten naar het nieuwe wetsvoorstel.

Ik zei al dat het wetsvoorstel een lange aanloop kent. Al in juli 2007, vrij kort na het aantreden van dit kabinet, heb ik in een brief aangekondigd te willen onderzoeken of het mogelijk was om tot een tariefverlaging te komen. Vragen en opmerkingen uit de Eerste Kamer gaven daartoe aanleiding. Op 14 april 2008 hebben wij onze eerste plannen bekend gemaakt. Het ging toen nog om defiscalisering van overbedelingsschulden, constructiebestrijding, verlaging van de hoogste tarieven, vereenvoudiging van de bedrijfsopvolgingsfaciliteit en verkleining van het aantal tariefgroepen. In het najaar van 2008 heb ik over de verdere voortgang gerapporteerd. Ik heb toen ook erkend, en wij hebben dat ook aan de Kamer gerapporteerd, dat een betere aansluiting dan thans bij de economische verkrijging er voorlopig gewoon nog niet in zat omdat het niet budgetneutraal was rond te breien zonder pijnlijke herverdelingseffecten en zeer ingewikkelde overgangsproblematiek. Dat heeft onder andere te maken met het feit dat als je echt tot defiscalisering van overbedelingsschulden overgaat, je nog 30 jaar met de situatie zit dat je eerst een enorme derving voor je kiezen krijgt en daarna pas een budgettaire opbrengst gaat genereren. Dit dan ook nog in de wetenschap dat dit als negatief nieuws wordt ervaren, de defiscalisering van overbedelingsschulden. In principe is het wel een goede maatregel om verdere grondslag-uitholling, waaraan ik ook met andere maatregelen heb gewerkt, te bewerkstelligen. Maar als je dan én een maatregel neemt ter grondslag-uitholling én het kost je de eerste 30 jaar heel veel geld, dan is dit maatschappelijk heel moeilijk te verkopen, nog naast uitvoeringsproblematiek en zeer complexe overgangsproblematiek. Hoewel de defiscalisering van de overbedelingsschulden als theoretisch concept wellicht wel een interessant wenkend perspectief voor de toekomst blijft, kom je niet die grote budgettaire en uitvoeringsproblemen alsook maatschappelijke problemen te boven wanneer je zomaar een streep zet door hetgeen civielrechtelijk was gegroeid. Wel bestaan er zulke notoire constructies – daarop kom ik straks nog – zoals die in de trustsfeer, de APV's en in het ik opa testament – daarop kom ik ook nog bij de behandeling van artikel 10, het volgende

blokje – dat wij die gaan aanpakken. Wij kunnen vervolgens wel tot een vereenvoudiging komen van de tariefstructuur en van de BOR, de bedrijfsopvolgingsregeling, die zeer ingewikkeld was. Dit betekent inderdaad dat de estate planning binnen de Successiewet kan worden aangepakt. Dat heb ik geweten ook, gezien de burgers, over wie mevrouw Vos sprak, die aan de Kamer hebben geschreven, de estate planners of de wetenschappers die zich voor de hoorzitting hebben ingeschreven. Ik meen dat ik in de brief aan de Kamer heb gemeld wat in veel gevallen de hoofdfunctie van deze wetenschappers was. Dat hebben wij geweten ook, want ik begrijp dat je heel veel tegengas krijgt als je aan iemands bron van inkomsten morrelt, zoals men dat ziet. Meestal komt men dan niet om te zeggen: het is toch zelig dat een miljardair ineens belasting moet gaan betalen. Men begrijpt ook wel dat dit in de Kamer bij de meeste fracties op weinig sympathie kan rekenen, maar er worden allerlei andere zaken bedacht. Ik kom daaraan verderop in het overleg in dit wetgevingstraject toe. Er zijn uiteenlopende situaties geschetst die ofwel volstrekt fictief waren en nog nooit zijn voorgekomen ofwel heel vergezocht waren ofwel soms zelfs notoir onjuist. Wij hebben met dit voorstel, zeg ik in alle eerlijkheid zelfs met enige trots, de zwevende status van de APV's aangepakt. Waarom zeg ik dat ook een beetje met enige trots? Niet omdat wij dat al hebben bereikt, want de Kamer moet er natuurlijk over stemmen. Ik heb nog niet die buit, die grote vis, binnen. Ik hoop natuurlijk dat de Kamer de afgezonderde particuliere vermogens wel gaat aanpakken.

Wat ik ook interessant vind, en dat is misschien bij de Kamer wat minder bekend omdat dit voor een deel nog in de vertrouwelijke sfeer plaatsvindt, is dat in veel ontwikkelde economieën, bijvoorbeeld in OESO-verband, in de OECD, op dit moment zeer intens wordt nagedacht over het aanpakken van die zwevende vermogens. Voor veel landen, ook voor een aantal Europese landen, wordt het een steeds grotere doorn in het oog dat daarmee allerlei vormen van belastingheffing worden ontweken. Ik zeg "ontweken" omdat het op dit moment in al die belastingjurisdicties over het algemeen nog legaal is, over het algemeen ook in de Nederlandse jurisdictie. Daaraan maakt dit wetsvoorstel een eind. Dit wetsvoorstel maakt dat soort constructies van legaal ineens illegaal. Vandaar de grote weerstand, omdat wij hier over het algemeen niet spreken over families die illegale activiteiten opzoeken. Sterker nog, vaak zijn de constructies die in een schemergebied plaatsvinden, geadviseerd door advieskantoren. De cliënten van die advieskantoren blijken heel erg te schrikken als blijkt dat de Belastingdienst of de FIOD daar achteraan gaat zitten. Men is voorgehouden dat het een volstrekt legale constructie betreft en dat blijkt soms nu al wat minder het geval te zijn. Zeker na deze wetswijziging is het volstrekt helder dat dit soort constructies in veel gevallen in een volstrekt illegale sfeer zullen plaatsvinden.

Vervolgens heeft de Kamer op 26 november jongstleden in een algemeen overleg over de opzet gesproken. Ik kreeg op dat moment de stellige indruk dat de meeste fracties zich in die opzet konden vinden, dus in de lijnen die ik nu heb geschetst. Vervolgens is er nog een uitstapje gemaakt naar de uniformering van het partnerbegrip. Dat is gebeurd in een door de Kamer gevraagde brief, een algemeen overleg en een schriftelijk overleg over dat onderwerp.

Ten slotte is het wetsvoorstel ingediend op 20 april van dit jaar. Het wetsvoorstel lost de belofte in van allereerst stroomlijning van het tariefgebouw, waarmee de tarieven vereenvoudigd worden. Vervolgens betreft het een eenvoudiger opzet van de faciliteit van de bedrijfsopvolgingsregeling; daar zit natuurlijk ook de verhoging van de vrijstelling in. Die is wel meer toegespitst op het hele bedrijfsvermogen en niet op het beleggingsvermogen. Ik noem ook de aanpak van ongewenste methoden om belasting te ontwijken via onder andere de APV's en keuzetestamenten. Bij deze laatste is geen sprake van de laatste wil; daarin wordt gezegd: kies maar, erfgenamen. Het is zelfs zo dat wordt gezegd: executeur testamentair, kies maar wie mijn erfgenamen zijn en verdeel maar op de fiscaal meest gunstige manier. Dit soort testamenten was erg in opkomst. Ik noemde ook al de ik opa testamenten. Ik denk ook aan de vrijstelling van schenken en erfbelasting voor niet-commerciële dorpshuizen en sportverenigingen. Die belastingen worden omgezet in een regeling met een veel bredere strekking, namelijk toegankelijk voor alle instellingen die van sociaal belang zijn. Bij het vijfde blokje kom ik straks terug op de ANBI's en de SBBI's. Voortaan wordt aan de ANBI's de voorwaarde gesteld dat zij nagenoeg uitsluitend het algemeen nut dienen. Dat komt in de plaats van het moeilijk te controleren en niet te handhaven criterium voor slechts 50%. Overigens is daar ook in de Eerste Kamer heel duidelijk om gevraagd; men zag daarin namelijk in toenemende mate de constructiegevoeligheid, dus dat "rijke vermogens" in een ANBI 50% van het vermogen konden wegstoppen. Het "nagenoeg"-criterium maakt daar een eind aan. De echte ANBI's zullen daar dus geen last van ondervinden, maar wel de ANBI-constructies. De ANBI werd in toenemende mate keihard gebruikt voor een estate planning-constructie.

Verder wordt het partnerbegrip vereenvoudigd. Dat gebeurt vooruitlopend op de introductie van een uniform basispartnerbegrip voor alle fiscale wetten, met ingang van 1 januari 2011. Dit is ook de uitdrukkelijke wens van de Tweede Kamer, zo voeg ik hieraan toe. In het debat over het eerste wetsvoorstel heeft mij toch tot de conclusie gebracht dat het niet zo gemakkelijk was als in eerste instantie in het algemeen overleg leek, waarin iedereen aangaf dat er een partnerbegrip moest komen. Dat werd namelijk Kamerbreed gedragen; bovendien werd ik opgeroepen om zo'n uniform begrip tot stand te brengen. Ik denk dat dit een heel goed voorstel is tot uniformering van het partnerbegrip. Als het er uiteindelijk op aankomt, merk ik dat men nagaat wat het verslechtert ten opzichte van de huidige situatie. Als een klein schotje voor de boeg zeg ik nu in deze Kamer: zo bereiken wij natuurlijk nooit één partnerbegrip. Ik ga graag met deze Kamer in debat over het partnerbegrip. Het is ook een apart blok. Het is ook niet gemakkelijk om zonder een klein beetje problematiek een partnerbegrip te realiseren.

Er is dus een zeer lange en gedegen voorbereiding geweest via diverse algemeen overleggen en schriftelijk overleg. Ik noem in dit verband de uitgebreide memorie van toelichting op het wetsvoorstel, het verslag en het nader verslag. Daarin is uitvoerig ingegaan op de opmerkingen en vragen. Verder noem ik nog het rondetafelgesprek. Daarop heb ik weer een reactie gegeven. Er is voorts nog een technische briefing

geweest, gericht op de vraagtekens die naar mijn mening met name bij het rondetafelgesprek zijn gerezen. Ik noem ook het advies van de parlementaire advocaat. Dat advies heb ik gedegen bestudeerd. Eerlijk gezegd, voor een advocaat en voor een jurist vond ik dat zeer helder. Als je om een proceskans vraagt, krijg je bijna nooit een soortgelijke opmerking. Ik hoor zeggen dat ik jurist ben. Ja, ook, maar dat is een hobby. Meestal wint de econoom bij mij. Inderdaad is het soms wel handig.

De **voorzitter**: Ik zie dat men wil interrumperen, maar ik memoreer de afspraak dat er niet geïnterrupteerd zou worden.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik kom te spreken over de brief van de KNB. Een aantal van de vragen die in eerste termijn in dit overleg aan de orde is gekomen, was nog geïnspireerd door een brief van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie. Ik heb inmiddels daarop schriftelijk geantwoord. Dat heeft de Kamer inmiddels gezien. Ik zie de voorzitter en de griffier knikken. Om dit algemene blokje af te ronden, maak ik twee opmerkingen, allereerst over de boedel- versus de verkrijgingsbelasting. Daarover is wat onduidelijkheid. De schenk- en erfbelasting zoals die hier ligt, is een verkrijgingsbelasting. In nagenoeg alle aspecten wordt aangesloten bij de verkrijging. De belasting wordt geheven bij de verkrijger. De tarieven en de vrijstelling worden toegepast per verkrijging en de hoogte van de tarieven en de vrijstelling is afhankelijk van de relatie van de verkrijger tot de overledene. Het aansluiten bij de persoon van de verkrijger past ook bij het uitgangspunt dat de belasting geheven wordt vanwege de draagkrachtvermeerdering van de verkrijger. Dat zeg ik ook met alle nadruk richting de PvdA.

Uitzondering op de regel is dat voor de vraag of een nalatenschap of schenking in de heffing wordt betrokken, wordt aangesloten bij de woonplaats van de erflater of schenker. Ik heb overwogen om ook voor die beoordeling aan te sluiten bij de woonplaats van de verkrijger, maar na zeer intensief beraad en na gesprekken met meerdere deskundigen heb ik besloten om daar niet toe over te gaan, onder meer omdat het ministerie van Financiën op dit punt in de pas wil blijven met de internationale uitgangspunten, die bijna alle landen wereldwijd huldigen. Hiervan afwijken zou de mogelijkheid van blijvende internationale dubbele belasting – of van het dubbel ontgaan van belasting – juist heel sterk vergroten. Internationaal zouden wij dan een heel vreemde eend in de bijt zijn.

Ook qua uitvoering, controle en detectie van het belastbare feit heeft het aanknopen bij de woonplaats van de erflater en schenker enorm de voorkeur. Men moet zich voorstellen dat het voor de Belastingdienst nog wel enigszins controleerbaar is dat er iemand overlijdt, maar aan wie hij nalaat, zeker als er geen relatie zou zijn met de erflater, is gewoon niet te controleren. Dan zou je je dus uitsluitend kunnen baseren op de goede vrijwillige trouw van de belastingplichtige. Dat kan in veel situaties misschien, maar het kan lang niet altijd.

Dan de invoering. De heer Remkes vroeg of de wet op 1 juli 2010 kan worden ingevoerd. Ik zeg niet dat het onmogelijk is, maar er zitten wel zwaarwegende problemen aan. Dat zit hem niet zozeer puur in de successie, alhoewel daar ook nog het probleem is dat de

Belastingdienst altijd op jaarbasis werkt, dus met het successieformulier 2010 en het aangifteprogramma 2010. Dan zou je twee systemen in een jaar hebben. Je zou dan op 1 juli kunnen overgaan op de tweede helft van het jaar. Dat zou nog kunnen, maar voor de inkomstenbelasting, waar het grootste deel van de dekking wordt gevonden in dit wetsvoorstel – dus daar zit een belangrijk probleem – heeft dat grotere gevolgen, omdat de ib een jaartijdvakbelasting is en niet een tijdstipbelasting, zoals de successie. Wij hebben er goed naar gekeken, maar zoals wij het nu kunnen beoordelen, is dit zeer lastig. Dat betekent dat je twee verschillende automatiseringssystemen in een jaar hebt. Wij zijn ook bang voor anticipatiegedrag in het jaar 2010. Het jaar 2010 zou dan een grote derving kennen, omdat je in dat jaar bijvoorbeeld de giftenaftrek in de eerste helft van het jaar kunt doen voor niet-kwalificerende ANBI's. Dus als je ANBI's op 1 juli verandert maar als je giftenaftrek over het hele jaar is, kun je de eerste helft van het jaar aan niet-kwalificerende ANBI's toch nog giftenaftrek krijgen, bijvoorbeeld de familie-ANBI, de constructie die wij bestrijden. Die opbrengst zou je dan wel over het jaar missen. Het is moeilijk om dit nu allemaal in te schatten, maar wij zien daar wel zwaarwegende bezwaren.

De **voorzitter**: Dank. Wij gaan nu, zoals afgesproken, naar de Kamer. Ik heb de heer Remkes met enige drang moeten afhouden van een interruptie. Hij krijgt daartoe nu de gelegenheid.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Ik heb met belangstelling geluisterd naar de uiteenzetting van de staatssecretaris. Op grond van de resultaten van het AO over het partnerbegrip is hij ervan uitgegaan dat de Kamer deze voorstellen niet van nader commentaar zou voorzien maar dat is een misverstand. Ik herinner mij mijn eigen inbreng nog. Ik heb toen gezegd dat ik er bij de behandeling van de successiewetgeving op zou terugkomen en dat is nu. De staatssecretaris moet er in het algemeen voorzichtig mee zijn al te zeer in zijn eigen richting te interpreteren waar het gaat om de instemming van de Kamer. Ik merk dat in meer opzichten wel eens. De staatssecretaris roept de Kamer wel vaker aan voor steun, terwijl hij, als hij er even dieper induikt, kan constateren dat daar minder aanleiding voor is. De staatssecretaris wijst op de brief van de KNB. Ik heb die inmiddels gelezen. Wij komen er straks bij de deelonderwerpen nog wel op terug. Ook over het blokje overgangsrecht heeft de staatssecretaris nog niets gezegd, maar in een aantal opzichten wordt wat mij betreft ten onrechte in de brief gesteld dat de Belastingdienst nooit beleid heeft geformuleerd ten aanzien van zus en dat de Belastingdienst nooit zo heeft gedaan. Dat soort redeneringen is voor mij geen aanleiding om af te zien van een vorm van overgangsrecht. Dat steekt bij mij als een graat in de keel. Ik geef dat de staatssecretaris maar mee, ook voor de verdere beantwoording. Als hij nog een poging wil doen om de VVD-fractie mee te krijgen in dit traject, dan is de toonzetting in ieder geval op dat punt van wezenlijk belang. Over de invoering zegt de staatssecretaris volgens mij dat er in 2010 een incidenteel financieel probleem kan ontstaan als de zaak per 1 juli zou worden ingevoerd. Dat hangt samen met die 150 mln. dekking uit de ib-sfeer. Vertaal ik het zo goed?

Staatssecretaris **De Jager**: En ik heb gewezen op de uitvoeringsproblemen van de Belastingdienst. Wat betreft het overgangsrecht komen wij nog te spreken over de verschillende onderwerpen, onder andere over artikel 10 en het nieuwe partnerbegrip. Ik zie twee redenen voor een overgangsrecht. Stel dat je iets bestrijdt waarbij de wetgever of de Belastingdienst verwachtingen heeft gewekt. Je kunt je dan afvragen, vanwege de gewekte verwachtingen, of de wetgever dan niet de taak heeft om een stukje overgangsrecht te realiseren. Dat zien wij in dit geval niet. De heer Remkes doelt waarschijnlijk op de tweede reden. Dat betreft een politieke kwestie die wij in dit debat moeten beantwoorden. Is het in politieke zin maatschappelijk wenselijk om in bepaalde situaties te kiezen voor overgangsrecht, omdat er iets wordt veranderd? Hebben wij aanleiding gegeven voor de stelling dat er reële verwachtingen zijn gewekt waar je in een wetswijziging niet zomaar iets aan kunt doen? Ik denk van niet. Betekent dit dat je dus niet tot overgangsrecht hoeft te komen? Neen, dat betekent het niet. Je kunt dat altijd doen, maar daar moet wel goed over worden nagedacht en er moet worden beredeneerd waarom je dat in dat geval als maatwerk belangrijk vindt. Daar komen wij bij de inhoud verder nog op terug. Die toonzetting zal ik in het verdere debat betrachten.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ik heb nog twee opmerkingen over de antwoorden op de brief van die estate planner. Dit is niet zomaar een estate planner. In de brief staan vijftien redelijk ingewikkelde vragen over de stevigheid van het wetsvoorstel: rammelt het of niet? Ik wil hierop antwoord hebben voordat wij überhaupt overgaan tot de plenaire behandeling. Ik wil van de staatssecretaris weten of hij dit gaat doen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dit is nog maar het eerste blokje. Straks komen wij hierover te spreken.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ik vind het ook helemaal niet erg als dit schriftelijk wordt beantwoord, omdat het nogal ingewikkelde technische materie betreft. Verder spraken wij nog even over het perspectief van de verkrijger. Ik zie ook wel in dat een en ander gericht is op de verkrijger. Volgens mij was dat in de vorige wet ook al zo. Het gaat ons erom dat je rekening houdt met het vermogen van de verkrijger, maar dat is een politieke vraag, daarvan ben ik mij bewust. Ik wil dit toch even gezegd hebben. Het antwoord op de brief van Vosmanshuys wil ik graag ontvangen.

Staatssecretaris **De Jager**: In het vervolg van mijn betoog zal ik ingaan op de vragen die gesteld zijn. Vervolgens kan mevrouw Vos in tweede termijn aangeven waar ik nog nader op in moet gaan, eventueel schriftelijk. Ik ben hier om alle vragen te beantwoorden die er leven, zowel technische vragen als inhoudelijke vragen. Voor politieke vragen is het plenaire debat bedoeld, niet het wetgevingsoverleg.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Het gaat ook over de vraag van de NOB. De heer Omtzigt heeft hier ook naar gevraagd.

Staatssecretaris **De Jager**: Daar zal ik schriftelijk op ingaan. Ik kan dat morgenochtend voor 11.00 uur doen.

De **voorzitter**: Dat is bij dezen toegezegd en geregistreerd.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): De staatssecretaris zei zo-even dat het uitgangspunt van de erfbelasting heffing op basis van draagkrachtvermeerdering van de verkrijger is. Ik snap dat ook goed. Als dat het uitgangspunt is, waarom concludeert het kabinet dan zo stellig dat de derdeprogressie, dus het vermogen betrekken bij de heffing, niet past in het karakter van de erfbelasting? Dat is toch eigenlijk een contradictie?

Staatssecretaris **De Jager**: In het geheel niet. Inkomsten zoals in box 1 stellen ook ten doel de draagkracht te vermeerderen. Dat is de reden dat wij in box 1 inkomstenbelasting heffen over box 1-inkomsten. Wij kijken dan niet naar het vermogen van iemand. Wij hebben inkomstenbelastingen. Bij geen enkele inkomstenbelasting kijken wij naar het vermogen, anders dan bij box 3, het forfaitair rendement. De box 3-heffing is geen vermogensbelasting, zoals wel wordt beweerd door een enkele niet-deskundige, maar een inkomstenbelasting. Wij heffen niet eens op het vermogen, maar op het forfaitair rendement. Heffen naar draagkracht betekent dus niet dat je het vermogen hierbij moet betrekken. Bij de verkrijgingsbelasting zoals wij die kennen bij successie is sprake van progressie naar de verkrijger. Als je nalatenschap van € 100.000 over drie kinderen verdeelt, betalen deze drie kinderen bij elkaar per saldo minder belasting dan als er maar één kind is. Dezelfde progressie die in andere belastingen voorkomt, tref je ook in de successiebelasting aan. Er zit dus heel helder een progressie in. Bij het vaststellen van de progressie kijken wij naar de verkrijger, niet naar de nalatenschap. Drie kinderen die alle drie een derde deel erven, betalen dus veel minder belasting per kind, ook relatief, procentueel, dan wanneer dezelfde nalatenschap naar één kind zou zijn gegaan. In het allerlaatste blokje ga ik in op de voorstellen en de amendementen. Ik zal dan nog uitgebreider op dit onderwerp ingaan. Er zitten immers ook uitvoeringsbezwaren aan vast. Je kunt echter niet zeggen dat een en ander logisch zou zijn. Sterker nog, binnen onze systematiek van inkomstenbelastingen hebben wij een passende systematiek. Naast de progressie van de nalatenschap wordt er ook gekeken naar de mate van verwantschap. Dat is het bijzondere van de successiebelasting.

De **voorzitter**: De heer Omtzigt zal nu als laatste bij dit blokje een vraag stellen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik was nog vergeten om de staatssecretaris te bedanken voor een goede technische briefing waar wij als Kamer veel aan hebben gehad. Zeker de eerste presentatie en de informatie die daarbij werd gegeven, waren excellent. Ik heb een vraag over het voorbeeld dat de staatssecretaris net gaf. Komt het echt voor dat de executeur-testamentair kan kiezen wie de begunstigde is? Is dat ook wettelijk toegestaan?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal de dank aan mijn ambtenaren overbrengen. Ik ben er zelf namelijk niet bij geweest. Ik heb wel een deel van de presentatie gezien en ik was erg onder de indruk van de sheets en dergelijke. Ik vond ook erg interessant om te zien wat

voor constructies er allemaal waren en hoeveel geld ermee gemoeid is.

De heer **Remkes** (VVD): Dat wist de staatssecretaris voor die tijd toch ook wel?

Staatssecretaris **De Jager**: Natuurlijk. Ik heb ook niet gezegd op welk moment ik dat interessant vond. Dat was al anderhalf jaar eerder. Dat was namelijk de aanleiding voor dit wetsvoorstel. Ik vond dat zo interessant dat ik uiteindelijk hiermee ben gekomen. Ik vond het wel heel bijzonder dat een aantal van de adviseurs bij de hoorzitting ook betrokken waren bij die constructies. Het was interessant om dat te horen.

Dan de vraag of die constructies civielrechtelijk zijn toegestaan. Het zijn bijzondere constructies. Ik weet niet goed of die civielrechtelijk zijn toegestaan. De fiscale wetgever bood echter de ruimte om dat heel algemeen op te zetten. Er werden vaak wel namen genoemd, maar niet de bedragen die elk daarvan kreeg. Er konden ook keuzes gemaakt worden, want het was mogelijk om verschillende dingen te doen. Er was dus sprake van een opvallend palet aan keuzes. Dat gebeurt.

De heer **Omtzigt** (CDA): Maar is het civielrechtelijk toegestaan?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik denk het wel, maar dat kan ik niet met 100% zekerheid zeggen. De belanghebbenden zullen hier geen grond in vinden om civielrechtelijk te procederen. Dan komt het civielrechtelijk dus ook niet ergens voor de rechter. Het heeft een fiscale achtergrond. Wij doen nu net of er civielrechtelijke achtergronden zijn. Het klinkt ook allemaal mooi, maar een testament kan eenvoudig zijn. Een ik opa testament, waar ik straks nog op terugkom, kost echter uren om dat uit te leggen en het kost dus ook veel geld om dat op te laten stellen. Dat doe je niet zomaar, daar zit overwegend een fiscale reden achter.

De **voorzitter**: Kan ik ervan uitgaan dat u het antwoord op de vraag die de heer Omtzigt stelde, zal geven voordat wij tot een finale afronding komen?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal deze vraag meenemen bij de schriftelijke beantwoording van vragen.

De **voorzitter**: Dan stel ik vast dat wij aan het eind zijn gekomen van het blokje algemeen. Dan gaan wij nu over naar het blok dat gaat over alles wat met artikel 10 te maken heeft.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik begin bij artikel 9. Dat artikel heeft met artikel 10 te maken. Er is gevraagd waarom het ook geldt voor enkelvoudige rente en of het klopt dat samengestelde rente onder de Wet inkomstenbelasting 2001 geen fiscale gevolgen heeft. Het antwoord op die vraag is dat materiële gevallen gelijk behandeld worden. 6% samengesteld is gelijk aan enkelvoudig, afhankelijk van overlijden. Artikel 9 zal dus in beide gevallen gelden.

Dan artikel 10. Er is gevraagd waarom de rechtshandeling uit het wetsvoorstel is gehaald. Ik breng nog even in herinnering hoe het is gegaan. Die rechtshandeling zat in de Successiewet. Die is er bij de indiening van het oorspronkelijke wetsvoorstel uitgehaald. Daar was heel

veel kritiek op, ook van de kant van de notarissen, van de KNB, omdat wettelijke verdelingen er ook onder zouden vallen. Door het arrest van 19 juni 2009, dus na de uitspraak van de Hoge Raad en na het indienen van dit wetsvoorstel, is het uitleg geven aan het begrip rechtshandeling een andere zaak geworden, want eigenlijk heeft de wetgever meer ruimte gekregen om het begrip rechtshandeling ook te gebruiken voor het bestrijden van bijvoorbeeld een ik opa constructie.

Vanwege de uitspraak van de Hoge Raad en vanwege het feit dat er kritiek was om de rechtshandeling eruit te halen, is de rechtshandeling er via nota van wijziging weer ingegaan, met een aantal maatschappelijke uitzonderingen. Dus er is geen reden om de rechtshandeling er nu weer uit te halen. Als je dat wel doet, zou dat er juist voor zorgen dat uitholling mogelijk blijft. Er is nu een uitzondering voor de gewone maatschappelijke situaties. Zonder rechtshandeling kun je worden belast voor iets terwijl je niets hebt gedaan. Ik verwijs verder naar mijn schriftelijke antwoord. Ik ben in mijn brief naar aanleiding van de vragen van de KNB wat uitgebreider op de technische aspecten ingegaan.

Het gaat hier met name om de ik opa testamenten en om de vraag of het nu echt de bedoeling is dat alleen maar de notoire uitholling wordt bestreden. Het antwoord daarop is: ja, alleen de uitholling wordt bestreden. Je hebt twee typen ik opa testamenten: 1. de normale vruchtgebruiksituatie met een bloot eigendom; 2. het fiscale trapezewerk, de zogenoemde lastbevoordeling. Dat laatste beogen we te bestrijden. Bij de eerste, de normale situatie is er geen sprake van uitholling en dan ook geen toepassing van artikel 10. Bij het fiscale trapezewerk, waar wel uitholling plaatsvindt, is er wel sprake van artikel 10.

Wat is bijvoorbeeld een normale situatie? De heer Omtzigt vroeg daarnaar. Als een opa € 5000 legateert aan zijn kleinkind, wat pas opeisbaar is bij het overlijden van zijn kind, dan is er geen enkel probleem. Geen toepassing van artikel 10 in die situatie. Het vermogen van het kind wordt namelijk niet uitgehold. Wanneer is er wel sprake van toepassing van artikel 10? Dat is bij het fiscale trapezewerk, bijvoorbeeld indien het kind het vermogen erft onder de last een bedrag schuldig te erkennen aan zijn kleinkind. Dan is er sprake van uitholling. Een nominale schuld van het kind aan het kleinkind kan zelfs groter zijn – en dat zien we in veel van die situaties ook – dan zijn verkrijging en dan zijn eigen vermogen. Dus er wordt gewoon een fictieve papieren schuldigerkennning opgesteld.

Dat zijn de ik opa testamenten die onder artikel 10 moeten vallen, omdat er anders echt uitholling plaatsvindt. Anders heb je gewoon een constructie. Vanuit de nalatenschap gezien is er nog geen sprake van dubbele heffing. Dit naar aanleiding van een belangrijke vraag die de heer Cramer stelde. Je zou kunnen zeggen dat partijen als ze zoiets hebben opgesteld, hebben gegokt op een voordeeltje en dat ze dat hebben verloren. Ze hebben dat niet gekregen. Ik zie dan ook geen reden om ingewikkelde wetgeving te creëren om dat soort situaties alsnog te belonen. Dan trek je nog veel meer situaties in de uitzondering die je juist niet erin wilt hebben. Nu hebben we een aantal uitzonderingen voor de reële situaties en we hebben geen uitzonderingen voor de echte uitholling van de nalatenschap. Er is dus ook geen sprake van een hardheid die weggenomen moet worden.

Dat geef ik ook in mijn brief naar aanleiding van de brief van de KNB aan.

Om een voorbeeld te geven waarom er geen dubbele heffing plaatsvindt. Als opa overlijdt, wordt zijn nalatenschap verdeeld over zijn kind en het kleinkind. De nalatenschap is bijvoorbeeld € 200.000. Het kind verkrijgt de nalatenschap en heeft een schuld aan het kleinkind. Die schuld is pas opeisbaar bij het overlijden van het kind en het kind hoeft geen rente te betalen. De schuld heeft dus een contante waarde, bijvoorbeeld 45. Het kind wordt dan belast voor 200 min 45 is 155 en het kleinkind wordt belast over de beloofde eigendoms waarde van de vordering, dus 45. Per saldo is daarmee de hele nalatenschap belast. Bij het overlijden van het kind is de schuld aan het kleinkind nominaal. Indien het kind op het moment van het overlijden jonger is dan 30 jaar, bedraagt de nominale schuld 455 in dit voorbeeld. Dat is veel hoger dan het oorspronkelijke bedrag. Die schuld holt de nalatenschap van het kind uit en dat is ook precies de reden waarom dit soort testamenten worden opgesteld en om dat te bestrijden hebben we artikel 10 nodig.

Door het CDA, de VVD, de ChristenUnie en de PvdA is gevraagd waarom gevallen die nu niet onder artikel 10 vallen er wel onder worden gebracht. Die vraag heb ik al beantwoord. Dat is echt een misverstand. Artikel 10 is in essentie niet gewijzigd als je de situatie van voor de indiening van de Successiewet vergelijkt met die van nu. Opeengevallen nalatenschappen worden dus ook niet anders behandeld: een quasiwettelijke verdeling, het legaat tegen inbreng en een ik opa testament. Wat zwaarder belast zou worden, is ons volstrekt niet duidelijk. Zoals wij het zien, is dit ook niet het geval. Voor maatschappelijk gebruikelijke situaties geven we nu juist een uitzondering in artikel 10, dat wil zeggen voor de quasiwettelijke verdeling en het legaat tegen inbreng. Het zijn allemaal vrij technische zaken en ik verwijs daarvoor naar de brief van de KNB.

Het CDA heeft gevraagd of artikel 10 wordt toegepast in onder andere de verdeling voor 1 januari zonder wettelijke verdeling. Die valt nu onder artikel 10, maar per 1 januari 2010 is er een voorziening opgenomen in lid 5 van artikel 10. Indien het conform de wettelijke verdeling is, wordt artikel 10 niet toegepast. Dat zal ook gelden voor oude gevallen waarin daarvan geen sprake van is.

Hetzelfde geldt voor het oude testament met het oude vruchtgebruik. Men heeft gekozen voor verdeling van het eigendom ingevolge het nieuwe artikel 10. Per 1 januari 2010 is een voorziening in artikel 10, lid 5, opgenomen dat artikel 10 niet wordt toegepast indien conform de wettelijke verdeling. Dat zal dus ook weer gelden voor oude gevallen. Alle overige voorbeelden zal ik behandelen in de brief die ik morgenochtend zal sturen. De VVD-fractie heeft gevraagd waarom geen overgangsrecht wordt toegepast met betrekking tot schuldig-erkenningen uit vrijgevigheid. In de tweede nota van wijziging is wel een overgangsregeling opgenomen. Wel dient de rente dan betaald te zijn. Bij niet-jaarlijkse rentebetaling kan die alsnog worden nabetaald.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. Kan de staatssecretaris ingaan op mijn vraag over de resolutie uit 1964? Als een huis na twintig jaar op naam van de kinderen wordt gezet, moet opeens vanaf 2010 de huidige waarde van de woning in aanmerking worden

genomen in plaats van de aanschafwaarde van de woning, die voordien gold. Daarvoor is geen overgangsregeling.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal daarop in mijn tweede termijn ingaan. Die had ik nog niet eerder gehoord.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Goed.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik dank de staatssecretaris voor zijn pogingen om uitvoerig te antwoorden. Ik moet eerlijk bekennen dat ik de brief van de KNB niet zo gauw kan doorgronden, doordat zij niet in eenvoudige taal is geschreven. De staatssecretaris merkte zojuist op dat de brief zo prettig leesbaar is voor onze parlementaire advocaat.

Ik heb in mijn termijn geprobeerd duidelijk te maken dat er nog steeds grote problemen te verwachten zijn in de uitvoeringspraktijk. Deskundigen reiken ons daarvan goede voorbeelden aan en ik kan er ook één geven. De staatssecretaris gaat nog schriftelijk reageren op de voorbeelden van de heer Omtzigt. Het gaat mij vanavond om twee dingen. Ten eerste ben ik benieuwd naar de reactie van de Kamer op de brief van de staatssecretaris. Ten tweede gaat het mij om het artikel dat moet zien op het niet uithollen van de erfenis. Dat is het belangrijkste. Ik krijg toch de indruk dat de discussie over constructies en rechtshandelingen een belangrijke rol speelt. Verstaan wij elkaar goed dat het gaat om het niet uithollen van de erfenis? De staatssecretaris kwam met een paar voorbeelden, maar die gingen mij rekenkundig net iets te snel. Je moet elkaar niet bezighouden met allerlei constructies, maar je moet ervoor zorgen dat mensen recht hebben op alles waar zij volgens de wetgever recht op hebben.

Ik geef een voorbeeld van een ondernemer met een agrarisch bedrijf met twee kinderen. Volgens mij is dat bijna in lijn met wat de staatssecretaris zei, maar ik snapte zijn voorbeeld niet zo goed. Misschien hebben wij dus wel hetzelfde voorbeeld, maar zeg ik het anders. De boerderij gaat naar kind A en kind B houdt een schuld op kind A. Dan is het vermogen voor en na de verdeling even groot. Toch zou dit een artikel 10-situatie worden, zo wordt mij verteld. Daar gaat het mij om. Hoe krijgen wij helder dat deze situatie niet valt onder artikel 10? Is de staatssecretaris voornemens om dat schriftelijk vast te leggen of moet dat iedere keer apart beoordeeld worden?

Staatssecretaris **De Jager**: In het algemeen geldt dat ik altijd op deze wet aanspreekbaar ben. Dat weet de Kamer ook. Ook voor de uitvoering van de wet kan men mij naar de Kamer roepen. Dat kan ook worden vastgelegd in een besluit. Een brief aan de Tweede Kamer, deze behandeling van het wetsvoorstel en een toezegging daarin geven ook richting aan de uitvoering. Het geeft aanwijzingen hoe straks met deze wet om te gaan. Ik zal in de brief van morgenochtend dit meer specifieke voorbeeld van de heer Cramer ook meenemen.

Ik ben er na alle gesprekken die ik tot nu toe heb gehad wel van overtuigd dat wij niet dubbel belasting gaan heffen. Bovendien denk ik dat wij de toepassing van artikel 10 vooral richten op uithollingssituaties. Als wij doen wat een aantal deskundigen en adviseurs van buiten zeggen, dan creëren wij wel een uithollings-

mogelijkheid. Dat willen wij juist niet doen. Ik heb er in dit voorstel juist voor gekozen om dat niet te doen. De normale situatie die ik net noemde, wordt dus niet getroffen door artikel 10. In de tweede situatie die ik aantrof, zie ik geen reden om het zo in te richten. Dat is een papieren constructie, waar het kind en het kleinkind niets meer aan hebben dan dat zij minder belasting betalen. Ik zal specifiek op het boerderijvoorbeeld ingaan. Ik zal duidelijk maken hoe dat precies zit en in welke omstandigheden toepassing van artikel 10 plaatsvindt.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Dank voor dit antwoord. Het gaat mij erom dat het primair gericht is op die uitholling. Ik wil niet in een strijd belanden tussen deskundigen en het ministerie. Kennelijk was het niet zo eenvoudig. Die indruk wordt nog versterkt door het feit dat u in de laatste nota van wijziging nog uitzonderingen ging toevoegen, wat bij mij de gedachte deed postvatten dat de beschrijving in principe beter moet, zodat die uitzonderingen niet nodig zijn. Vandaar de discussie over de rechtshandeling, waarover volgens mij het meeste misverstand bestaat.

Staatssecretaris **De Jager**: De rechtshandeling is nodig om uithollingssituaties te voorkomen, de uitzonderingen zijn nodig om te beschrijven dat we situaties die we niet willen treffen, ook niet zullen treffen. In de uitvoering bestaat nog voldoende ruimte om, als dat echt nodig zou zijn, aan zaken tegemoet te komen om ongewenste situaties tegen te gaan. Maar wij hebben de sterke overtuiging dat dit na de tweede nota van wijziging goed is opgeschreven in de wettekst. Dat er daarna in de uitvoering en de jurisprudentie een verdere afbakening zal plaatsvinden, is in het fiscale recht heel normaal en ook nodig; je kunt namelijk niet iedere situatie codificeren. Wij denken wel dat dit nu zo goed mogelijk is opgeschreven.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Collega Omtzigt maakte daarnet ook een opmerking hierover, maar ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris hierop ingaat in de brief die morgenochtend nog zal worden geschreven. Er mogen geen misverstanden bestaan over de vraag of een executeur kan bepalen wie wat erft. Mij lijkt dat helemaal niet mogelijk, omdat dat volgens mij – zeg ik als niet-jurist – een ongeoorloofde wilsbeschikking zou zijn. Hierover mogen geen verhalen de ronde blijven doen.

Met betrekking tot dit blokje heb ik nog de nodige financiële vraagtekens. De staatssecretaris heeft bij de waarderingstabel voor fictief vruchtgebruik ingezet op een percentage van 6. Dat percentage is volgens mij op goede gronden later gesteld op 4. Zoiets heeft natuurlijk financiële consequenties. De Kamer sprak al over de financiële dekking, maar het financiële plaatje is voor mij nu behoorlijk achter de horizon verdwenen. Dat hangt samen met het grote aantal wijzigingen in de loop van de achterliggende weken. Daaraan hangen soms kosten, of in ieder geval financiële consequenties in termen van minder- of meeropbrengsten. De Kamer heeft nooit een overzicht daarvan gehad. Mijn vraag is nu toegespitst op dit specifieke punt: kan daar een indicatie van worden gegeven?

Staatssecretaris **De Jager**: Van wat?

De heer **Remkes** (VVD): De staatssecretaris heeft in de eerste nota van wijziging, volgens mij op terechte gronden, het waarderingspercentage van 6 verlaagd naar 4. De staatssecretaris kreeg namelijk in de gaten dat die keuze voor 6% tot extra successielasten zou leiden. Ik zei al dat ik die keuze terecht vind, maar het is van tweeën een: als een verandering niet tot extra lasten voor de mensen leidt, moet die leiden tot minder opbrengsten voor de staatssecretaris. Ik denk dat dit het meest ingrijpende voorbeeld was, maar er zijn in de loop van de weken een aantal wijzigingen geweest waaraan voor de fiscus financiële consequenties vastzaten; anders kan ik dit niet interpreteren. Dat overzicht heeft de Kamer nooit gekregen.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal hierop nader ingaan, ofwel in de tweede termijn, ofwel plenair. Wij monitoren continu en in het algemeen zijn de wijzigingen beide kanten opgegaan. Grosso modo waren zij budgettair neutraal; er vielen dus zaken tegen elkaar weg. Dit is een heel specifieke vraag op dit ene punt. Ik ben van mening dat wij niet geïsoleerd maar één maatregel moeten bekijken, want er is ook wel weer een voorbeeld te bedenken van een situatie waar het de andere kant op is gegaan.

De heer **Remkes** (VVD): De Kamer heeft toch recht op inzicht in dit soort effecten?

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, maar ik zeg er wel voor alle duidelijkheid bij dat wij niet iedere losse maatregel ramen. Een wet is ook niet af te rekenen op één maatregel. Als je een amendement indient, moet je natuurlijk één maatregel bekijken. Dat is het nadeel van een amendement. In het wetsvoorstel kijk je naar het samenspel en dan versterkt het elkaar. Bijvoorbeeld, de raming van de bedrijfsopvolgingsregeling is heel complex, ook omdat er heel veel informatie niet is. Toch zul je op een gegeven moment een raming moeten maken. Wij hebben bij de BOR niet iedere belastingplichtige in beeld, zeg ik hier in alle eerlijkheid bij. Dat kan ook niet. Die ramingen worden echter wel altijd zeer zorgvuldig en gedegen gemaakt. Dat is dan een totaalraming.

Dan nog even de vraag over het testament. Voor alle duidelijkheid: ik heb gezegd dat er keuzetestamenten zijn waarbij heel veel keuzes door de testamentair executeur worden gemaakt. Ik heb zelf een testament gezien dat mij door de Belastingdienst als voorbeeld is aangereikt. De keuzevrijheid daarvan was extreem. De Belastingdienst heeft zich ook wel eens de vraag gesteld of er civielrechtelijk nog sprake was van een laatstewilbeschikking. Die vraag biedt echter onvoldoende gronden voor de Belastingdienst om zo'n testament aan te vechten. Je kunt inderdaad de vraag stellen of dit civielrechtelijk wel kan. Het testament bevatte een extreme mate van keuzevrijheid. Dit had duidelijk mede tot doel om de meest optimale fiscale benadering te kiezen bij de toepassing van het testament. Het antwoord op de vraag of dit dan het geval is, is dus ja. Of er in civielrechtelijke termen dan nog sprake is van een laatstewilbeschikking mag inderdaad betwijfeld worden. Toch is die conclusie waarschijnlijk onvoldoende voor de Belastingdienst om dit te bestrijden. Dus is er een wetswijziging nodig om dit soort dingen beter te kunnen bestrijden en duidelijk te stellen dat dit niet zo maar kan.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik dank de staatssecretaris voor het gedeeltelijke antwoord en ik wacht nog even af wat er wel en niet civielrechtelijk mogelijk is. Ik dank hem ook alvast voor de schriftelijke antwoorden, want als wij heldere antwoorden hebben op deze casus, zijn wij voor de praktijk een heel stuk verder om aan te geven wanneer artikel 10 wel en niet van toepassing is.

Ik deel de algemene doelstelling volledig, namelijk dat je niet via constructies tot algehele uitholling mag komen. Ik zou het echter bijzonder spijtig vinden als mensen in dat proces in volstrekt normale situaties, wij hebben bijvoorbeeld het overlijden van een van de kinderen genoemd, tegen onredelijke dingen aanlopen. Ik hoop dat dit beeld morgenvroeg volkomen helder is. Waar er geen testamentaire grappen zijn uitgehaald, mag men niet zo maar tegen artikel 10 oplopen.

Dan mijn vragen, voorzitter, want u kijkt mij aan. De eerste heeft betrekking op artikel 9. Er is wel degelijk een verschil tussen enkelvoudige en meervoudige rente. Wij hebben in eerste termijn hierover een heldere toezegging gevraagd. Er is een nadeel als de ouder voor de statistische levensverwachting overlijdt en een fors voordeel als de ouder honderd wordt. Laat daarover geen misverstand bestaan. Kunnen wij een uitzondering maken voor bestaande rentevergoedingen? Dit zal misschien schriftelijk moeten. Kan de staatssecretaris uitleggen hoe dit verschil in de praktijk uitwerkt? Ik heb nog een aanvullende vraag over artikel 10. Ik heb moeite met de snelheid van de brief die is geschreven aan KNB. Ik begrijp dat die wel is verstuurd, maar nog niet is aangekomen. Dit soort eigenschappen hebben brieven op de dag dat je ze verstuurt.

Staatssecretaris **De Jager**: De brief is al lang aangekomen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ja, bij de notarissen.

Staatssecretaris **De Jager**: En hier is het antwoord uitgedeeld, terwijl ze dat zelf nog niet weten.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ja, en dat maakt de behandeling van het wetsvoorstel wat moeilijk. Staande de vergadering stukken uitdelen gaat mij gewoon wat te snel. Ik behoud mij dus het recht voor om er bij de plenaire behandeling op terug te komen.

Staatssecretaris **De Jager**: Als wij hier alles zouden bespreken, zouden wij geen plenaire behandeling meer nodig hebben. En natuurlijk heeft de Kamer het recht om bij de plenaire behandeling overal op terug te komen. Wij houden nu een soort detailvoorbepredking en de echte behandeling vindt plaats in de plenaire vergadering over het wetsvoorstel. Anders zou het een hamerstuk kunnen zijn.

De **voorzitter**: Ik denk dat de voorzitter van de Kamer daar toch een andere hoop bij koestert.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, ik ook, maar die hoop is tot nu altijd een illusie gebleken. Tot slot de vraag over het percentage. Dat staat nog wel op 6. Het antwoord op de laatste vraag van de heer Omtzigt zal ik meenemen in een brief.

De **voorzitter**: Wij gaan nu naar het blokje "Het nieuwe partnerbegrip". Ik heb intussen naar de klok zitten kijken en als wij in hetzelfde tempo doorgaan, komt de tweede termijn ernstig in geding. Ik had mij voorgenomen aan het eind van de vergadering, om ongeveer elf uur, op ordelijke wijze de conclusies te formuleren. Wij zullen nu dus wat in de versnelling moeten. Ik verzoek de staatssecretaris de vragen kort en bondig te beantwoorden en ik vraag mijn collega's flitsend en scherp te interrumperen, want naar aanleiding van hoe een en ander zojuist ging, dacht ik nog: hoe zat het ook al weer met de interrupties?

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Er zijn drie mogelijkheden voor het nieuwe partnerbegrip. Het huwelijk en het geregistreerde partnerschap kan men bij de burgerlijke stand, zonder kosten of zonder al te hoge kosten, afsluiten. De samenlevingsovereenkomst, de derde mogelijkheid, wordt vastgelegd bij notariële akte. De overeenkomst tussen deze drie mogelijkheden is dat er een objectief kenbaar gegeven is ten behoeve van de controle. Ook het nakomen ervan is in rechte afdwingbaar.

De samenlevingsovereenkomst bij notariële akte kan vrij eenvoudig worden afgesloten. Er zijn standaardcontracten voor de verschillende mogelijke vormen en het is een stukje maatwerk. Er is bij een samenlevingsovereenkomst dan ook veel meer mogelijk dan bij een huwelijk of bij het geregistreerd partnerschap.

Samenwonenden die aan elkaar willen nalaten, moeten nu ook al een testament hebben, omdat de erfenis niet automatisch aan een van de samenwonenden toekomt. De vigerende praktijk is dat partners, tegelijkertijd met een testament, ook een samenlevingscontract laten opstellen. Pensioenfondsen eisen overigens nu ook al een samenlevingscontract. Het probleem is volgens ons niet groot. De kosten, waar de PVV specifiek naar vraagt, zijn over het algemeen vrij laag: ik heb een kostenindicatie van € 150 tot € 300. De meerkosten ten opzichte van alleen een testament zijn heel erg laag. Wij zien er vanuit deze optiek dan ook niet zo veel bezwaar in om een notariële samenlevingsovereenkomst te vergen.

De overgangstermijn. De heer Remkes vroeg of er bezwaren zijn tegen het verlengen van de overgangstermijn naar twee jaar voor samenlevers zonder notariële samenlevingscontract. Uitvoeringstechnisch levert die verlenging geen problemen op, maar de samenloop met de beoogde inwerkingtreding van het nieuwe partnerbegrip in de inkomstenbelasting zou dan wellicht moeten worden losgelaten. Er zijn verder ook geen kosten aan verbonden en daarom ben ik bereid om hieraan tegemoet te komen als dat de wens van de Kamer is. De communicatie rond het notariële samenlevingscontract. Ik ben bereid om daaraan extra aandacht te besteden bij de invoering, zowel via persberichten als via free publicity en de websites van het ministerie en de Belastingdienst. Het is op dit moment onze inschatting dat om het een zeer beperkte groep gaat. Het zijn veelal samenlevers die zonder testament toch erven: broers en zussen. In het geval van een testament is er advisering van een notaris geweest en die zal in het algemeen een samenlevingscontract hebben geadviseerd.

De woordvoerder van D66 stelt voor om de wijziging terug te draaien. Daar ben ik dus niet voor, want ik denk niet dat er sprake is van een groot probleem. Verder

hebben wij toch echt een objectief begrip nodig dat meetbaar is en vastgelegd kan worden in een register. Er zijn drie vormen waaruit men kan kiezen, met of zonder notaris, om te kwalificeren voor zo'n grote vrijstelling. Er zit dus heel veel ruimte in het voorstel, het voorstel vergt niet heel veel gedoe en bovendien hoeft men er geen hoge kosten voor te maken.

De **voorzitter**: Wij zijn hiermee aan het einde gekomen van dit blokje. Bijna iedereen wil reageren en ik geef als eerste het woord aan mevrouw Koşer Kaya.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Ik wil niet alleen de kosten van het geregistreerd partnerschap aan de orde stellen, maar ook het principiële punt dat mensen met verschillende samenlevingsvormen gelijk moeten worden behandeld. U geeft aan dat samenwonenden zonder contract, geregistreerd partnerschap of huwelijk een erfovereenkomst moeten sluiten als ze willen nalaten. Er is dus al een aanknopingspunt voor de controle. Ik zie dan ook niet in waarom de overheid mensen zonder samenlevingscontract zou moeten dwingen tot het afsluiten van een notariële akte.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Ik heb mijn zorgen uitgesproken over de gevolgen van het wetsvoorstel voor de mantelzorgers. Zij vallen straks niet langer onder het partnerbegrip en ik denk bovendien dat ze niets hebben aan een verlenging van de overgangstermijn. Zij blijven erbuiten vallen. Als dat zo is, is het dan wel redelijk om deze groep zo zwaar te treffen?

De heer **Bashir** (SP): Er zijn natuurlijk ook mensen die er nooit achter komen dat ze aan een aantal voorwaarden moeten voldoen en mensen die het uitstellen totdat ze uiteindelijk een samenlevingscontract sluiten. Is het niet mogelijk om met het oog hierop een hardheidsclausule of een bewijsregeling in te voeren? Wij kunnen daarvoor de gemeentelijke basisadministratie gebruiken, maar er zijn waarschijnlijk nog wel andere manieren om aan te tonen dat er sprake was van wederzijdse zorgplicht.

Mevrouw **Vos** (PvdA): De derde vorm is het notarieel samenlevingscontract. Ik begrijp niet waarom de zorgplicht daarvoor na een half jaar gaat gelden, wat belangrijk is voor een erfenis, en waarom die bij een huwelijk en een geregistreerd partnerschap direct gaat gelden.

De heer **Remkes** (VVD): Ik verbaas mij in de stukken over het ontbreken van een getal. De staatssecretaris heeft zich kennelijk nog niet nader georiënteerd, om het vriendelijk uit te drukken. Ik wil een kwantitatief inzicht van de staatssecretaris om hoeveel samenwoners het gaat. Hij blijft tot dusver steken in mistige mededelingen dat het probleem niet groot is. Ik weet één ding wel, het gaat om een belangrijke categorie die een verblijfsbeding moet sluiten, want langs die weg kan men voorzien in de vererving van een huis. Volgens mij onderschat hij de omvang van het probleem. Dat is mijn eerste opmerking. In de tweede plaats sluit ik mij aan bij collega Sap of de staatssecretaris op de vraag over de mantelzorgers wil ingaan. Die categorie is vrij ruim.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik vraag mij af of in hoeverre een GBA-toets plaatsvindt of samenwoners

daadwerkelijk op hetzelfde adres wonen. Ook heb ik gevraagd in hoeverre de pre-2003-groep een nieuw contract moet sluiten, omdat in hun contract het zorgplichtcriterium niet is opgenomen.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Ik heb twee vragen. Ik mis het antwoord op mijn vraag over het leven gescheiden van tafel en bed en of je, als je daarvoor principieel hebt gekozen, nog steeds als gehuwden wordt aangemerkt op het moment dat de discussie over de erfenis gaat spelen.

De staatssecretaris zegt dat het meestal over broers en zussen zal gaan en hij ziet dat niet als een probleem. Ik durf de stelling aan dat veel broers en zussen, of twee zussen of twee broers, of een heel koppel broers en zussen, er gewoon niet bij stilstaan dat de erfenis misschien een discussie zou kunnen worden. Zij wonen al jarenlang in hetzelfde huis en zullen niet denken: wij zijn de 60 gepasseerd, zullen we eens naar de notaris gaan om een testament te maken? Ik denk niet dat zij daar bij stilstaan. Het staat misschien wel op de website, maar dat lijkt mij niet echt een pakkende voorlichtingsmaatregel.

De heer **Omtzigt** (CDA): Wij hebben gevraagd naar voorbeelden van de wederzijdse zorgplicht die in de samenlevingscontracten zit. De staatssecretaris noemt in zijn antwoorden de evenredigheid. Er is dus een evenredig contract geregeld. Ik zal een paar voorbeelden noemen. Als één van de twee partners alles betaalt, valt dat dan ook wederzijdse zorgplicht? Valt het onder wederzijdse zorgplicht als de hypotheekrente door de ene wordt betaald en de rest naar evenredigheid wordt betaald? Of als de hypotheekrente wordt betaald door de huizenbezitter, valt dat dan onder wederzijdse zorgplicht? De fiftyfiftycontracten schijnen tegenwoordig erg populair te zijn, heb ik mij laten vertellen. Kan de staatssecretaris een overzicht en een aantal voorbeelden geven van wat er in de wederzijdse zorgplicht moet staan? Kan hij ook een aantal voorbeelden geven van wat er niet in thuishoort, zodat de mensen niet pas na het overlijden geconfronteerd worden met de vraag of er in het contract wederzijdse zorgplicht staat? Is samen boodschappen doen genoeg? Dat lijkt mij niet, maar we begrijpen wat we bedoelen.

De tweede vraag heb ik samen met mevrouw Vos gesteld. Is de staatssecretaris bereid om een campagne te voeren om op een gemakkelijke manier te regelen, gratis of bijna gratis, dat mensen zich de komende twee jaar als geregistreerd partner kunnen melden en zo van de ene naar de andere situatie kunnen overstappen? De mogelijkheid bestaat immers al om gratis te huwen op een bepaald tijdstip in de week. Het gaat namelijk om een categorie mensen die al jarenlang samenwoont en die niet in de eerste plaats aan het huwelijk denkt.

De **voorzitter**: Bij uitzondering zal ik toestaan dat de heer Remkes hier een interruptie op geeft, maar het moet geen gewoonte worden.

De heer **Remkes** (VVD): De heer Omtzigt doet suggesties naar de gemeentelijke overheid. Gemeenten zijn vaak welwillend om ernaar te luisteren, maar dan moet er wel boter bij de vis worden geleverd.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik kan mij niet voorstellen dat

de financiën voor dit voorstel een probleem zijn, als er een standaard manier gevonden wordt om dit te regelen als administratieve handeling die in principe niet al te lang duurt. Overigens hebben wij als landelijke overheid het probleem nog nooit teruggelegd bij de gemeenten. Dat zouden wij nooit doen.

De **voorzitter**: Namens de SGP-fractie had ik ook een vraag, maar die is al door de heer Cramer gesteld. Ik sluit mij daarbij aan.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Mevrouw Vos vraagt naar de periode van zes maanden in relatie tot het samenlevingscontract. Het is een belasting op vermogensverrijking. Het is simpelweg gewoon de bedoeling om misbruik te voorkomen zodat dat niet één dag voor het overlijden nog snel even wordt afgesloten. Laten wij eerlijk zijn: met een huwelijk is dat risico veel kleiner. Het is gewoon heel simpel. Er moet enige tijd zijn – zes maanden is dan niet zo heel erg lang – tussen het afsluiten van het contract en het hebben van de faciliteit van € 600.000 vrijstelling. Daarmee wordt voorkomen dat een uur voor het overlijden een samenlevingscontract wordt gesloten. Het is eigenlijk heel simpel.

Van de fractie van D66 komt de vraag naar de tweerelaties en de behandeling ervan. De tweerelaties die erin zitten, worden gelijk behandeld. Wij sluiten geen enkele vorm van relatie uit, afgezien van met het kind, zolang er een contract is; een huwelijkscontract, een duurzame partnerovereenkomst of een samenlevingscontract. De andere tweerelaties die veel voorkomen, zijn dus mogelijk, bijvoorbeeld twee broers en twee zussen. Ik vind dus niet dat er een soort voorschotje wordt genomen op een bepaalde voorkeur voor een contract. Je kunt kiezen uit verschillende soorten contracten. Eigenlijk is de enige eis dat het een tweerelatie moet zijn. Op de vraag over de hardheidsclausule heb ik wel degelijk geantwoord. Mijn antwoord was: nee. Ik zie geen reden om een hardheidsclausule toe te passen. Ik vind dat er in de bestaande vormen voldoende keuzes zijn om in redelijkheid en billijkheid tot een oplossing te komen. In antwoord op de heer Remkes heb ik wel gezegd dat ik bereid ben om die overgangperiode te verlengen naar twee jaar. Dan hebben wij de tijd om uit te zoeken wat de heer Remkes nog wilde weten. Ik dacht dat ik in het algemeen overleg heb aangegeven dat het niet bekend is om welke aantallen het gaat omdat de Belastingdienst niet uit de systemen kan halen hoeveel mensen geen contract hebben. Het is dus moeilijk te zeggen. Met een langere overgangperiode is er ruimte om nader onderzoek te verrichten en de Kamer in een brief te informeren. Met die overgangperiode is de angel daaruit.

Ik kom te spreken over de GBA-toets en de pre-2003-groep. De fracties van de PVV en de VVD vroegen daarnaar. Ik kom daar in de tweede termijn specifiek op terug. De heer Van Dijck vroeg naar de GBA-toets. Met die drie varianten die zich al dan niet manifesteren in de GBA is er voldoende afbakening om misbruik te voorkomen. Daarmee is het iets aangescherpt. Ik ga ervan uit dat misbruik daarmee voorkomen kan worden. Dan de mantelzorger. Moet er een aparte vrijstelling zijn voor de mantelzorger? Er wordt in de vraag van mevrouw Sap gesuggereerd dat er een verslechtering plaatsvindt ten opzichte van de huidige situatie. Dat is absoluut niet het geval. Daarop doelt mevrouw Sap ook

niet met het enkele geval van dat kind, waarbij er geen partnerschap is met dat kind. Maar zoals wij het zien bestaat er voor de andere mantelzorger in principe geen verslechtering. Voor een aparte vrijstelling zien wij geen reden. Mantelzorg is een heel ruim begrip. Het is niet af te bakenen. Het loopt uiteen van een wekelijks uurtje voorlezen tot dagelijkse intensieve verzorging. De Successiewet is niet het juiste middel om in een bepaalde beloningsvorm te voorzien. Dat zou een heel grove uitwerking vergen of technisch op grote problemen stuiten.

De heer Van der Vlies en de fractie van de ChristenUnie hebben gevraagd of personen bij de scheiding van tafel en bed als gehuwden worden aangemerkt. Nee, die worden als ongehuwd aangemerkt. Ook voor het civiele huwelijksrecht, het huwelijksrecht en het goederenrecht zijn de gevolgen van zo'n scheiding als ware het huwelijk dan beëindigd. Het enige wat bij een scheiding van tafel en bed is overgebleven – het klinkt een beetje cru – is de lege huls van het huwelijk, zou je kunnen zeggen. Men erft in die situaties ook niet zonder een testament. Men erft dan ook niet. Degene die van tafel en bed is gescheiden, kan wel met een ander als partner kwalificeren. Het zou misschien vreemd zijn als je dan ook nog kwalificeert met een ander. Je zou dan met meerdere partners kunnen kwalificeren en dat is niet de bedoeling. Ik kwam de afgelopen week uit Dubai. Daar is dat toegestaan, maar dat is in Nederland niet het geval. Er is gevraagd waarom de regering ook samentelling hanteert als gehuwden van tafel en bed gescheiden zijn. Dit betreft de artikelen 26 en 27. Die vraag berust op een misverstand, denken wij. Vanouds is er juist geen samentelling in geval van scheiding van tafel en bed.

De **voorzitter**: Wij gaan hier een tweede rondje achteraan plakken.

Mevrouw **Sap** (GroenLinks): Voorzitter. Het antwoord van de staatssecretaris bevredigt mij niet. De staatssecretaris zegt dat er voor mantelzorgers geen verandering optreedt, behalve als het gaat om een kind. Volgens mij is dat juist de grote groep waarom het hier gaat. Ik heb ook gevraagd of de staatssecretaris daarover cijfers kan geven. Het gaat in dit soort gevallen vaak om kinderen die inwonen bij hun ouders of hun ouders bij zichzelf in huis hebben genomen, of in een tuinhuis, een mantelzorghuis of wat dan ook, en die dit vaak al jaren doen en ervan konden uitgaan dat dit op termijn fiscaal goed geregeld was. Nu wordt dit in die gevallen plots veranderd, heb ik begrepen. Ik hoor dus graag de bevestiging dat dit wel verandert. Verder zou ik het reëel vinden als daar ook een overgangsrecht voor komt. Dat overgangsrecht kan dan niet inhouden dat men nog enkele jaren de tijd krijgt om een contract te sluiten, want dat mag hier niet. Dat overgangsrecht zou dan moeten inhouden dat bepaalde oude gevallen uitgezonderd blijven. Ik vraag dus aan de staatssecretaris of het nu wenselijk is dat een groep die al jaren dit soort zorg verricht en het leven daarop heeft ingericht, ineens met andere fiscale consequenties wordt geconfronteerd en zich daartegen niet meer kan indekken, terwijl men zulk waardevol werk doet.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Stel nu dat iemand er bewust voor kiest om geen samenlevingscontract te hebben. Stel bijvoorbeeld dat mensen een

latrelatie hebben en dus geen samenlevingscontract willen. Dan juridiseert de staatssecretaris toch die samenlevingsvorm en legt hij een bepaalde levensvorm op door een contract, door een notariële akte te eisen?

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. Ik heb gevraagd naar de hardheidsclausule. Het antwoord van de staatssecretaris luidde dat hij daarvoor niets voelde omdat er een overgangsregeling komt. Maar de overgangsregeling zal alleen maar van toepassing zijn op die mensen die nu met elkaar een relatie hebben of met elkaar samenwonen. Mensen die bijvoorbeeld op 2 januari met elkaar zouden gaan samenwonen, vallen buiten die overgangsregeling. Daarom verschuift u mijns inziens met de overgangsregeling van twee jaar het probleem. Ik noem een samenlevingscontract of iets vergelijkbaars, zoals het geregistreerd partnerschap. Die zullen blijven bestaan. Vandaar mijn vraag: waarom bent u tegen de hardheidsclausule? Is dat om technische redenen of vanwege de uitvoerbaarheid? Of bent u er gewoon tegen om politieke redenen?

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Als het gaat om de samenwoningsverbanden van ouder en kind, wil ik in de voetsporen van mevrouw Sap tegen de staatssecretaris zeggen: bestaande gevallen eerbiedigen, want mensen hebben op grond van bepaalde verwachtingen een keuze gemaakt en zij hebben daar vaak op een ingrijpende manier hun leven op ingericht. Het gaat wat mij betreft dan ook niet aan om van de ene op de andere dag de fiscale omstandigheden totaal te veranderen. Dat is niet rechtvaardig en dat kan ik niet uitleggen. Aan het adres van collega Omtzigt wil nog een opmerking maken, mede naar aanleiding van wat aan het begin van dit overleg is gezegd. Hij gaat namelijk wel heel sterk in de richting van het verder inperken van de keuzevrijheid. Hij praat immers helemaal in de richting van het huwelijk en van het geregistreerd partnerschap. Daarmee wil hij voorkomen dat mensen bij de notaris terechtkomen, maar hij vergeet dat op het moment dat partners huwelijksvoorwaarden willen aangaan en niet in volledige gemeenschap van goederen willen trouwen, zij toch nog bij de notaris terechtkomen. Daar gaat hij aan voorbij. Dat gaat niet om kleine aantallen.

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Voorzitter. Mijn vragen over de GBA-toets vind ik toch een beetje onvolledig beantwoord. De staatssecretaris zei namelijk: volgens mij heb ik wel genoeg aanknopingspunten om daarop te kunnen controleren. Ik wil echter toch graag dat, om fraude dan wel oneigenlijk gebruik aangaande samenwoning te voorkomen, geconstateerd wordt dat de betrokkenen daadwerkelijk op hetzelfde adres een gezamenlijk huishouden voeren. Nogmaals, anders is misbruik heel gemakkelijk te bewerkstelligen.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Voorzitter. De redenering van de staatssecretaris over de zes maanden kan ik niet helemaal volgen. Bij trouwen en bij samenlevingscontracten zijn precies dezelfde sluiproutes mogelijk. De literatuur op dit gebied getuigt daar ook van. Ik kan morgen naar Las Vegas vliegen om te gaan trouwen. Ik snap dan ook niet waarom de staatssecretaris niet wil aansluiten bij de huidige bestaande termijn voor ondertrouw: drie tot zes weken. Daar zit een buffer in; dat snap ik. Om nu te zeggen dat bij een huwelijk en bij

een geregistreerd partnerschap dat soort routes niet mogelijk zijn, vind ik een beetje raar. Het gaat er ook om, de "notariële samenleving" een gelijke status te geven.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Ik heb nog een aantal punten openstaan. Het eerste betreft de overgangspe-riode. Ik sluit mij wat dit betreft toch even aan bij de heer Bashir. De angel is natuurlijk niet uit de hardheids-clausule op het moment dat er sprake is van de overgangperiode. Immers, doordat wij een heel harde termijn van zes maanden introduceren, maakt het nog wel uit of je na vijf maanden en 30 dagen een auto-ongeluk krijgt of na zes maanden. Dat scheelt een vrijstelling van zes ton of een vrijstelling in het derden-tarief. Dat scheelt enorm veel. Dat kan in heel specifieke gevallen heel naar uitpakken. Staatssecretaris, denk alsjeblieft goed na. Het gaat om een heel beperkt aantal gevallen per jaar, waarbij wij met z'n allen zeggen: dit wilden wij zo niet.

Verder heb ik geen antwoord gehad op de voorbeelden van de wederzijdse zorgplicht. Ik zeg het ook even aan het adres van collega Remkes. Ik heb voorbeelden gegeven van de notariële aktes die al dan niet geldig zijn. Ik heb niets tegen notariële aktes en ik heb evenmin iets tegen het geregistreerd partnerschap. Graag wil ik nog een reactie hebben naar aanleiding van mijn opmerking over het gemak waarmee een partnerschap geregistreerd kan worden. Is de staatssecretaris bereid om voor de plenaire behandeling met een voorstel te komen om dat een keer per week heel makkelijk en/of heel goedkoop aan het loket te doen? Ik doel op de mensen die nu zonder contract of akte samenwonen. Zij kunnen dat dan op die manier makkelijk legaliseren.

Het volgende zal de heer Van der Vlies aanspreken. Is iets te regelen met een notariële akte of iets dergelijks, als het gaat om een scheiding van tafel en bed? Deze mensen hebben een keuze gemaakt: een wederzijdse zorgplicht, maar niet meer binnen een huwelijk dat als zodanig functioneert. Het argument daarbij kan niet zijn dat zij niet meer op hetzelfde adres in het GBA inge-schreven staan. Op welke wijze kan dat wel geregeld worden?

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Het antwoord van de staatssecretaris over de scheiding van tafel en bed om principiële redenen was naar mijn gevoel net iets te kort door de bocht. Ik begreep een deel van zijn antwoord ook niet. Ik wil helderheid over wat dan prevaleert, want officieel is men niet gescheiden. Men heeft dus een zorgplicht afgesproken met elkaar en men is – bij het voorbeeld dat de staatssecretaris geeft kan ik mij iets voorstellen – niet van plan om gelijk met een ander te gaan samenleven. Men heeft ervoor gekozen om gescheiden van tafel en bed te leven en men wil per se niet officieel scheiden. Wat prevaleert dan?

Staatssecretaris **De Jager**: Wat de kindrelatie betreft, hebben wij in dit voorstel juist gekozen voor een eenduidig partnerbegrip. Wij ontzeggen niets, maar wanneer wil je nu een vrijstelling van € 600.000 in de erfbelasting aan iemand gunnen? Daar gaat het om. Om zo veel mogelijk aan te sluiten bij het maatschappelijk begrip "partner" hebben wij ervoor gekozen dat een ouder en een kind niet partner van elkaar kunnen zijn. Of je het daarmee politiek wel of niet eens bent, is meer iets voor de plenaire behandeling. Ik begrijp het wel als

mensen zeggen dat zij het hiermee politiek niet eens zijn, maar ik denk dat wij het er wel over eens zijn dat het dicht bij de maatschappelijke beleving van het woord "partner" aansluit dat je niet zegt dat een ouder en diens kind partners van elkaar zijn. Als de Kamer zegt in die situatie toch een hogere vrijstelling te willen, is dat iets anders. Dat is een politieke vraag. Die hoort daar ook bij, maar laten wij dan niet net doen alsof wij er op een vreemde manier naast zitten door ouder en kind niet als partners te benoemen. De vraag is eigenlijk of wij hun wel of niet een hogere vrijstelling gunnen. Dat is een vraag die een paar zalen hiervandaan hoort te worden uitgevochten, namelijk in het plenaire debat. Daar kunnen wij er dan op ingaan.

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik maak een opmerking van orde. Ik vind dat u een vraag van de Kamer niet naar het plenaire debat kunt verwijzen.

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, ik antwoord heel duidelijk hoe ik erover denk. Als iemand hier het daar niet mee eens is, vechten wij dat uit en dan kunt u amendementen indienen. Zo is de procedure, als punt van orde.

Dan de tweerelaties van D66. Voor alle duidelijkheid wijs ik erop dat een latrelatie niet kwalificeert, omdat er niet wordt samengewoond. Samenwoning is nu juist een onderdeel om de vrijstelling te gunnen. Wij gaan dit anders ook wel steeds meer uitbreiden. Ergens moet er wel een grens worden getrokken. Ik zit niet principieel ergens vast waar die grens ligt, maar om goede redenen is er nu ook voor samenwoning gekozen. Er is heel veel flexibiliteit in het type tweerelaties, eigenlijk alleen een ouder-kindrelatie sluiten wij daarbij uit.

Wat de hardheidsclausule betreft, is er in het algemeen een heel stringente vorm van hardheidsclausule als zich een situatie voordoet – dat zei de heer Omtzigt naar aanleiding van een vraag van de heer Bashir – die de wetgever niet had beoogd. Indien de wetgever die wel had beoogd en anders had vormgegeven, zou je een situatie krijgen die je in principe kunt kwalificeren voor een algemene hardheidsclausule, die in de AWR is vormgegeven. Zoals ik de vraag van de heer Bashir heb verstaan, is dit echter een hardheidsregeling. Ik heb aangegeven dat ik daar geen reden toe zie. Wel zie ik reden tot een overgangsregime en misschien kun je – mevrouw Vos maakt dit iets concreter met haar vraag – er best over denken of de termijn van zes maanden niet te lang is. Het probleem dat wordt geschetst, van vijf maanden en een paar dagen een samenlevingscontract hebben gesloten voordat de ene partner komt te overlijden, terwijl de andere partner dan niet kwalificeert voor de partnervrijstelling, zou dan het geval zijn. De hardheidsclausule zou dan niet gelden, omdat de wetgever voor zes maanden heeft gekozen. Dan geldt voor de clausule die wij in de AWR hebben vormgegeven in ieder geval niet. Het kan best zijn dat de wetgever kiest voor een kortere periode. Ook daar zit ik niet geharnast in, al moeten wij wel even kijken naar de budgettaire kant. Je kunt bijvoorbeeld aansluiten bij de ondertrouwperiode. Ik acht dat niet ondenkbaar. Het kunnen best zes weken in plaats van zes maanden worden. Hiermee heb ik de achtergrond geschetst waarom wij dit op deze manier hebben voorgesteld. De vraag of het ook anders zou kunnen, beantwoord ik

bevestigend. In dit geval kan het ook een andere periode zijn.

Dan het gemak van registratie. Ik wijs er overigens op dat het in de GBA nog anders kan worden. Er is nu sprake van drie verschillende varianten, een huwelijks-, een partner- en een samenlevingsovereenkomst. De eerste twee vallen onder de burgerlijke stand. De derde is via de notaris te regelen. De eerste twee overeenkomsten zijn niet vormvrij, want daar zitten bepaalde eisen aan vast. De derde overeenkomst is redelijk vormvrij. Je kunt naar de notaris en die vraagt wat je wilt. Dat wordt dan een uitgebreid verhaal. Daar leent de burgerlijke stand zich niet voor, juist omdat er bij de derde overeenkomst advies hoort. Dat is een heel andere vorm dan de eerste twee. De eerste twee overeenkomsten vormen een soort harnas, terwijl de derde geheel vrij is. De notaris kan de partners dan in alle vrijheid adviseren. Hij is daarvoor de geschikte persoon. Hetzelfde geldt als er een testament voor de partners moet worden vormgegeven. De notaris maakt ook een samenlevingsovereenkomst op maat. Dat past minder bij het werk van de burgerlijke stand. Daarom hebben wij voor deze drie vormen gekozen.

De heer Remkes sprak over het overgangsrecht en het eerbiedigen van bestaande gevallen. Ik sprak over een overgangstermijn van twee jaar, zodat wij de tijd hebben om er nog even naar te kijken. Het gaat mij niet zozeer om een eenmalige overgang. Er moet de mogelijkheid zijn om daar volgend jaar in het kader van het Belastingplan, als daar aanleiding toe is, nog over te discussiëren met de Kamer. Dan kan ik ook bezien of er nog meer informatie te achterhalen is, maar vooralsnog is er niet zoveel, omdat dit soort mensen nu niet fiscaal is geregistreerd bij de Belastingdienst. Het is niet mijn bedoeling om er een punt achter te zetten, in de zin dat wij niet meer doen dan twee jaar. Het ging mij er meer om dat wij er dan nog even naar kunnen kijken.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Een conclusie over de hardheidsclausule. De staatssecretaris geeft ruimte om hier iets mee te doen. Wat het CDA betreft mag dat best via een nota van wijziging. Het is niet zo dat wij niet akkoord zijn met de zesmaandentermijn, maar in gevallen waarbij een totaal onvoorzien overlijden plaatsvindt, moet er een regeling worden getroffen. Hetzelfde geldt bij overlijden tussen de ondertrouw- en de trouwdatum. In die gevallen moet er kunnen worden gekomen tot een middeling met de Belastinginspecteur. Ik verzoek de minister ook om een aantal van de genoemde voorbeelden van contracten te publiceren. Ik heb gewezen op de fiftyfiftycontracten, in de zin van de hypotheekrente voor degene die het huis bezit, terwijl de rest van de kosten naar evenredigheid wordt verdeeld. De vraag is of die contracten onder de wederzijdse zorgplicht vallen. Ik verzoek de minister dus een stukje van die rechtsonzekerheid van te voren weg te nemen door een aantal contracten te publiceren dat onder de wederzijdse zorgplicht valt en wat mij betreft ook een aantal dat er niet onder valt.

Dan nog iets ter verduidelijking van de wetgevingshistorie. In mijn beleving gaat het om een grote groep mensen die nu zonder contract samenleeft en dus niet buitengewoon is geïnteresseerd in de laatste juridische komma in een contract. Daarom leek het mij handig dat ook voor deze groep een geregistreerd partnerschap een mogelijkheid is, naast een notariële akte.

De **voorzitter**: Dat is het risico als je iemand het woord geeft: dan wil iedereen. Ik begrijp de emotie – ik zit ook wel eens verderop aan tafel – maar ik waarschuw de leden voor de consequenties van hun eigen gedrag. Dit schiet niet of weinig op. Ik wil doorgaan met het volgende blokje, nadat de staatssecretaris heeft gereageerd op de interruptie van de heer Omtzigt. Ik dacht dat het hierbij ging om een vraag die niet beantwoord was, maar de heer Omtzigt knoopte er toch weer iets aan vast dat politiek van aard was. Dat ontgaat mij niet, vandaar mijn kanttekening. Het volgende blok gaan wij wat korter af doen, dat wil zeggen: in tijd.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Omtzigt verzocht mij om iets te regelen. Ik zal daar nog even naar kijken. Verder vroeg hij naar voorbeelden. Ik zal bezien of wij dit in de brief van morgenochtend kunnen meenemen. Dan de APV's, te beginnen met de opbrengst en de raming. Wij gaan er inderdaad van uit dat in totaal 210 mln. wordt gerealiseerd. Wel zijn er – ik zeg dat in alle openheid – zoals bij iedere raming, onzekerheden aan gekoppeld. Sterker nog, wij hebben te maken met een raming waarbij wij gedeeltelijk moeten ramen wat wij niet zien. Wij zien immers maar een puntje van de ijsberg. Je weet dan dat onder deze berg nog heel veel zit. In geval van een ijsberg weet je, dankzij Archimedes, zeker dat dit ongeveer 90% is, maar bij APV's is dat wat moeilijker. Wij hebben wel degelijk een heel goede inschatting. Voor een deel is zij gebaseerd op informatie die ook in de technische briefing aan bod is gekomen. Ik kan hier iets minder openhartig over spreken. In verband met opvoeringsmogelijkheden houden wij dit liever wat vertrouwelijk. Wij hebben echter heel goed zicht op een fors deel van de vermogens. Dat is één bron. Daarnaast hebben wij informatie van de OESO. De OESO heeft voor de hele wereld geraamd hoe groot de zwevende vermogens zijn. Ook hebben wij informatie uit de Verenigde Staten. Vooral het onderzoek van de Verenigde Staten op dit gebied is heel zinvol geweest. Wij hebben dit laten meewegen in de raming die wij hebben gedaan. De Belastingdienst houdt al zo'n tien jaar de gegevens bij. De bedragen die genoemd zijn in internationale rapporten, geven aan dat onze inschatting eerder aan de lage dan aan de hoge kant is. Immers, als wij de OESO-raming voor Nederland zouden extrapoleren voor het aandeel dat Nederland in de wereldeconomie heeft, komen wij op een aanzienlijk groter bedrag uit dan wat wij hebben geraamd. Wij weten evenwel niet zeker of wij alles wel kunnen binnenhalen. Voor een deel moet dit de komende jaren worden gerealiseerd. Ik denk dat het belangrijk is om een raming behoedzaam in te zetten, zeker gegeven de iets meer dan gemiddelde onzekerheid bij dit soort ramingen. Vanwege deze behoedzaamheid is er geen reden om bedragen hoger vast te stellen. Kennelijk was de technische briefing zo succesvol dat bij een aantal Kamerleden al een aantal dollartekentjes in de ogen te zien was. Dat vind ik echter weer te ver gaan. Dat is ook niet het geval. Wij willen de raming niet omhoog bijstellen en ook niet omlaag. Wij hebben een jaar geleden een raming gemaakt. Wij zijn heel erg gesterkt door de informatie die sindsdien tot ons is gekomen via de Belastingdienst en de FIOD. Wij denken dat dat een heel goede zet in de rug is en dat er geen aanleiding is om de raming naar boven bij te stellen. Het ziet er wel allemaal heel goed uit.

Wat nu te doen als de budgettaire dekking niet wordt gehaald? Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de dekking niet wordt gehaald. Je maakt een bepaalde raming. Je gaat er dan van uit dat je die kunt halen. Ik ben ook bereid om daarop terug te koppelen en de Kamer daarover te rapporteren. Uiteindelijk is echter de realisatie van een dergelijke maatregel endogeen, zoals alle belastingmaatregelen. Als wij bijvoorbeeld een vergroeningsmaatregel nemen en er wordt minder gereden, gaan wij niet alsnog bijheffen en andersom geldt dat ook. Zo is de levensloopregeling minder succesvol gebleken dan in eerste instantie was gedacht. Die regeling kost dus veel minder. Dan gaan wij niet zeggen: wij hebben nog extra geld uit te geven, omdat die levensloop veel minder kost. Dat is de standaardmanier van ramen.

Wij zijn van een aantal veronderstellingen uitgegaan. Bij trusts zijn wij uitgegaan van 2500 trusts. Bij SPF's, Stichting Particulier Fonds, zijn wij uitgegaan van 2500. Overigens zeg ik daarbij dat er 6000 staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Naar alle waarschijnlijkheid hebben die voor een zeer groot gedeelte een Nederlandse herkomst. Veel Nederlandse adviseurs hebben namelijk Nederlands taalgebied geadviseerd. Je ziet vaak dat de Angelsaksische landen, zoals de VS en Engeland, zich meer richten op Engelstalig gebied en dat de Nederlandse belastingplichtigen in veel situaties naar Curaçao zijn doorverwezen. De overige doelvermogens zijn ingeschat op 400. Op een gegeven moment kom je dan gemiddeld op 2,7 mln. Er zijn een aantal grotere trusts ter waarde van in totaal 16 mld. Wij hebben best veel zicht op met name die grotere trusts. Vervolgens is er dan een opbrengst in box 2 en box 3. Uiteindelijk zijn wij op deze raming gekomen.

Sommige ramingen kun je precies maken, maar er zijn ook veel ramingen die nog veel minder precies zijn te maken dan deze. Hier hebben wij namelijk een groot deel in zicht. Dat komt omdat dit de afgelopen tien jaar door de Belastingdienst al is onderzocht. Er zijn op dit moment qua heffingsbevoegdheid veel problemen. Die leiden dan dus niet goed tot heffingen. Er is heel veel onderzoek gedaan door de Belastingdienst, omdat het toch als een onrechtvaardigheid werd gezien dat er zo enorm veel trusts als zwevend vermogen werden ingericht voor een aantal families. Wij hebben een beperkt aantal families al op het oog. Die 9 mld. was van een jaar geleden. De afgelopen twaalf maanden is er een paar miljard bij gekomen. Dat hebben wij globaal in zicht. Daar liggen voor deel ook opsporingshandelingen en controlehandelingen aan ten grondslag. Ik heb al aangegeven dat ik bereid ben om daarover te rapporteren en aan te geven hoe wij dat dan doen. Het betreft namelijk een situatie in de inkomstenbelasting. Dat zal op zijn vroegst zeker een half jaar na het verstrijken van het eerste belastingjaar van de aangifte gebeuren. Ik zeg daar wel bij dat dit meestal geen mensen zijn die voor 1 april aangifte doen en voor 1 juli hun voorlopige aanslag ontvangen. Dit betreft allemaal uitstellers; geen aanstellers, maar uitstellers. Dus ik denk dat medio 2011 waarschijnlijk nog aan de vroege kant zal blijken te zijn. We kunnen wel kijken wat we dan hebben, maar we moeten wachten op de aangiftes. Als de Kamer dit wetsvoorstel deze week afrondt, is inwerkingtreding per 1 januari a.s. nog in beeld. Het gaat om belastingaangiftes over het jaar 2010. Dus in de loop van 2011 komen dan veel aangiftes binnen. Nogmaals, er zitten er veel in

de uitstelregeling. Zodra er dan wat informatie uit te destilleren is, kan ik de Kamer rapporteren over hoe het gaat met de aanpak van die trustvermogens. Is dat dan precies te relateren aan de raming? Nee, dat niet want voor een deel gaat het om het voorkomen van nieuwe constructies. Ieder jaar worden er van die trusts, van die zwevende doelvermogens opgericht. Ieder jaar; dat gaat door en door en door en door. Een aantal experts heeft hierover gesproken in de Kamer. Met deze wet komen er geen nieuwe bij. Wanneer er geen nieuwe bij komen, zien wij dat ook niet. Wij zien bijvoorbeeld ook niet het aantal mensen dat geen geld meer naar Zwitserland of Luxemburg toe brengt, omdat wij op dit moment zo succesvol zijn in de aanpak van zwart sparen. Wat we wel zien is het aantal inkeerders, mensen die het toch al hebben gedaan. Daar rapporteren we over of over degenen die we opsporen. Het geeft wel een indicatie van het succes van de aanpak straks van de APV's, van de trusts en van de SPF's wanneer wij aan de Kamer rapporteren hoeveel er daardoor binnenkomt. Met name de eerste paar jaren is dat een goede indicatie. Op een gegeven moment is dat voor een groot deel binnen en komt er niet veel meer bij. Dan is alleen de opbrengst uit box 3 en box 2 hoger dan anders, maar dat kun je dan niet meer precies relateren aan de trustaanpak. Zo'n jaarlijkse rapportage geeft wel inzicht in het succes van de aanpak. Daar ben ik absoluut toe bereid en ik zeg dat ook bij dezen toe.

Er is nog een aantal specifieke fiscale vragen gesteld over de APV's, met name over de toerekening aan de erfgenamen. Overigens, voor alle duidelijkheid, ik rapporteer natuurlijk niet per familienaam of per trust. Ik zie de heer Bashir al kijken. Hij vindt dat jammer natuurlijk. Wij geven dan uiteraard algemene niet individueel te traceren informatie.

De heer **Bashir** (SP): Voor alle duidelijkheid: ik ben nooit geïnteresseerd geweest in die gegevens.

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, maar ik zag een kleine twinkeling in de ogen van de heer Bashir. Het was mijn interpretatie van die kleine twinkeling in de ogen van de heer Bashir.

Dan de vragen over de toerekening aan de erfgenamen. Gevraagd is of toerekening aan erfgenamen na overlijden van de inbrenger de juiste variant is. Waarom wordt bijvoorbeeld niet toegerekend aan begunstigde of aan het APV zelf? Wij zijn er absoluut van overtuigd – dit is een vrij complex vraagstuk waar wij heel goed over nagedacht hebben – dat de methode van transparantie die wij nu toepassen absoluut een goede manier is om toe te rekenen. Er wordt toegerekend aan de woonstaat van de natuurlijke persoon. Het Angelsaksische recht kent inderdaad de trust als rechtspersoon. Af en toe wordt ook door Nederlandse experts die in dat Angelsaksische recht geloven gezegd dat we de trust moeten belasten. Dat is wel een mooi verhaal, maar die trust zit natuurlijk in een belastingparadijs. Transparantie krijgen we nog wel voor elkaar – lees ook het advies van de parlementair advocaat – maar het belasten van een trust ergens in een belastingparadijs is natuurlijk een heel andere zaak, nog afgezien van de vraag of je over die rechtspersoon voldoende informatie krijgt. We kunnen vaak wel achterhalen welke natuurlijke persoon erachter zit, maar het is een stuk lastiger om te achterhalen welk rendement er in die trust is gemaakt. Vanuit de Neder-

landse systematiek is de trust zelf geen bedrijf – hoewel er soms bedrijven onder vallen – en behoort daardoor onder box 2 en box 3 belast te worden. Je kijkt dus als het ware door de trust heen naar de natuurlijke persoon, die hier een box 2- of een box 3-belang heeft en we belasten dat netjes conform box 2 of box 3. Binnen de Nederlandse keuzes is dat zeer goed uitvoerbaar. Het is de minst complexe wetgeving en de krachtigste aanpak, want je belast tegen de normale tarieven die je anders ook zou hebben gehad. In meer dan 95% van de gevallen is dit de beste aanpak. Daar zijn wij absoluut van overtuigd. Het interessante is dat wij daarin voorlopen in de OESO. Wij zijn het eerste land dat de zwevende vermogens echt aanpakt. President Obama in de Verenigde Staten, Sarkozy in Frankrijk en Merkel in Duitsland denken erover na hoe de trusts kunnen worden aangepakt. Wij zijn van mening dat wij in ieder geval voor ons stelsel maar waarschijnlijk ook voor de meeste van hun stelsels de beste methode hebben om dit aan te pakken. De OESO neemt al met interesse kennis van onze plannen. De leden vinden dit ook heel gedurfd. Ik zal de tabellen als bijlage voegen bij het stuk dat ik naar de Kamer zal sturen.

De heer **Bashir** (SP): De bijlage gaat over de voor- en nadelen, maar van wat?

Staatssecretaris **De Jager**: Het gaat om de voor- en nadelen van onze aanpak. Hoe werkt nu het tegenbewijs? Ik wil heel duidelijk stellen dat het hier echt om een uitzondering gaat. Er is duidelijk naar voren gebracht dat het om de erfgenaam gaat die geen begunstigde is. Het gaat hier om trusts met miljoenen en soms miljarden euro's. De ambtenaar bij de Belastingdienst die er tien jaar mee bezig is geweest, heeft mij verzekerd dat hij nog nooit in de praktijk heeft gezien dat de erfgenaam niet ook de begunstigde was. Het is leuk dat ze allemaal vragen wat er gebeurt als de erfgenaam geen begunstigde is, maar wij kunnen de Kamer op het hart drukken dat zo'n trust over het algemeen echt niet wordt ingesteld om het alleen maar aan een goed doel te geven. Dan heb je die constructie van een trust namelijk niet nodig. Over het algemeen zal de erfgenaam ook begunstigde zijn, hoewel men dat wel probeert weg te drukken. Men probeert dat uit het zicht van de fiscus te drukken en dan is het voor de fiscus erg moeilijk om dat te bewijzen. De kern is nu juist dat we het bij de erfgenaam aanpakken. Is het mogelijk dat de erfgenaam geen begunstigde is, ondanks het feit dat wij dat nog niet zijn tegengekomen? Ja, dat kan. Dat is bijvoorbeeld het zwarte schaap van de familie. Dan heb je de vrije bewijsleer, dat wil zeggen akte, verklaringen en dergelijke. Je hebt ook tegenbewijs dat gewoon kan worden geleverd, zoals je dat ook hebt bij privégebruik van de zaak. Die vormen van tegenbewijs werken goed in de praktijk. Als iemand bijvoorbeeld is onterfd, is er geen toerekening en wordt er ook niets belast. Er zijn dus wel degelijk voldoende mogelijkheden voor die zeldzame situaties om tegenbewijs te leveren. De heer Bashir heeft gevraagd of niet een register van APV's moet worden bijgehouden. Dat gebeurt al; binnen de Belastingdienst houden we die gegevens al tien jaar vertrouwelijk bij. Ik heb overzichten gezien van trusts die echter niet "WOB-baar" zijn, zoals ik de heer Omtzigt nu hoor vragen. Artikel 67 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen overstijgt de Wet openbaarheid bestuur.

Dus wij hebben een register. Vanaf 2010 zal de Belastingdienst dat aanvullen met de gegevens die er via de aangiften bij komen. In de aangiftebiljetten ib en voor de erf- en schenkbelasting komen er wat vragen, die mensen moeten invullen. Op basis daarvan houdt de Belastingdienst een register bij over de APV's. Dan heeft de heer Remkes gevraagd of het een experimenteel kunstje is. Nee, fiscale transparantie is niet ongebruikelijk.

De heer **Remkes** (VVD): Het is een citaat van de heer Van Rij, een prominent partijgenoot van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Remkes heeft kennelijk het idee dat hij daarmee een gevoelige snaar bij mij raakt. Hij heeft al een paar keer de heer Van Rij aangehaald.

De heer **Remkes** (VVD): Dat gebeurde bij mij namelijk ook wel eens.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan me niet herinneren dat ik dat was.

De **voorzitter**: Zullen we de orde er een beetje in houden?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik vind de heer Van Rij een van de vele interessante partijen die advies en kritiek leveren, ook in de krant. Het is natuurlijk altijd goed om daar kennis van te nemen. Ik heb er overigens kennis van genomen dat de heer Van Rij tijdens de hoorzitting een van degenen was die positief waren over dit wetsvoorstel.

De heer **Remkes** (VVD): Dat was de eerste zin. Vervolgens kwamen er veel bedenkingen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat doen adviseurs altijd. Zij hebben weinig tijd en dan heeft het geen zin om alle positieve dingen te herhalen. Toen ik net staatssecretaris was, vroeg ik altijd: waarom zijn jullie zo kritisch? Dan zeiden ze: het heeft geen enkele zin om te vertellen wat goed is; we zijn er alleen om te vertellen wat niet goed is. Het is dus logisch dat adviseurs dat doen. Fiscale transparantie is dus niet ongebruikelijk. Dat geef ik inhoudelijk als antwoord op de vraag van de heer Remkes. Je ziet bijvoorbeeld transparantie bij de vof, de maatschap en de cv. Ik wijs op de Hoge Raad in bijzondere gevallen van beschikkingsmacht. Zie ook het advies van de parlementaire advocaat, dat ingaat op de transparantie. We zien het ook in het buitenland gebeuren, bijvoorbeeld in de Verenigde Staten. De PVV-woordvoerder heeft gevraagd naar de 10%-winstbelasting. Werkt dit constructies in de hand? Een heffing van 10% in het buitenland is naar Nederlandse maatstaven in veel situaties al redelijk. In de vennootschapsbelasting hebben wij ook een dergelijke bepaling. Een heffing van 10% komt in de praktijk amper voor, want dat is soms meer dan de effectieve heffing in box 3. Bij vererving of schenking vindt er wel degelijk heffing van erf- en schenkbelasting plaats. Het gaat dan alleen om de ib, de inkomstenbelasting. Nu worden dit soort trusts of SPF's effectief in een nulsituatie ondergebracht. Zij worden dan niet vrijgesteld. Over het algemeen

worden er niet zoveel kosten gemaakt om 10% belasting te betalen.

De heer Omtzigt heeft gevraagd naar de verdrags-toepassing. Welke andere successieverdragen zijn gesloten, naast die van Australië, VK, VS, Zuid-Afrika, Zwitserland en Duitsland? Allereerst zijn dit geen successieverdragen, maar algemene belastingverdragen. De door Nederland gesloten successieverdragen zijn slechts verdragen met Zwitserland, Zweden, Finland, VS, VK, Israël en Oostenrijk. Een aantal landen, zoals Zweden, Israël en Oostenrijk, heeft nog een heel beperkte betekenis omdat zij de successie- en schenkingsbelasting hebben afgeschaft. De facto hebben wij naast de BRK nog maar een paar successiebelastingverdragen. Er zijn er maar weinig.

In de aangekondigde verdragsnotitie zal ik inderdaad ingaan op de vraag over economisch dubbele belasting en toepassing van belastingverdragen.

De PvdA-woordvoerder vroeg of de toerekeningsfictie strijdig is met de goede verdragstrouw. Die vraag was ook voorgelegd aan de parlementaire advocaat. Nogmaals, voor een jurist vond ik het een uitermate duidelijk en stevig antwoord: er is geen strijd met de verdragstrouw. Dat zou je er in grote letters boven kunnen schrijven. Nagenoeg alle APV's zitten in belastingparadijzen. Daar hebben we überhaupt geen verdragen mee, dus is er ook geen strijd met de verdragstrouw. In uitzonderingsgevallen is er wel een verdrag, maar dan is er hoogstens sprake van een economische dubbele heffing. De parlementaire advocaat heeft duidelijk aangegeven dat die economische dubbele heffing niet wordt weggenomen door belastingverdragen – dat is niet het doel van verdragen – als een andere verdragstaat ook heft. Het subject is dus een andere rechtspersoon versus een natuurlijk persoon bijvoorbeeld.

Dan de vraag of TIEA's, de tax information exchange agreements, en belastingverdragen ook voorzien in informatie-uitwisseling over vermogen ondergebracht in trusts. Het antwoord op die vraag van de heer Bashir is ja. TIEA's en de informatieclausule van artikel 26 van het OESO-modelverdrag implementeren diezelfde internationale agreed standards. Die standaard houdt nadrukkelijk in dat andere landen op verzoek fiscale informatie moeten verstrekken over afgezonderd particulier vermogen ondergebracht in trusts, foundations of Anstalten. In TIEA's is veelal zelfs expliciet vastgelegd dat informatie kan worden opgevraagd over onder andere trusts, maar ook over settlers (instellers), trustees en beneficiaries (gerechtigden). Dit betekent dat het grote aantal recent gesloten TIEA's bijdraagt aan het blootleggen van vermogen dat is ondergebracht in trusts. Dit is een extra reden om veel vertrouwen te hebben in onze aanpak. Dit is een extra steun in de rug. Ik heb recent een brief geschreven waaruit blijkt dat Nederland uitermate actief en succesvol is in het afsluiten van TIEA's.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij aan het einde gekomen van het blokje APV. Zijn er nog vragen? Ik wil geen beschouwingen meer horen. Ik geef alleen nog gelegenheid om feitelijke vragen te stellen die heel kort worden geformuleerd, want anders komen wij er echt niet doorheen.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Het gaat hierbij om

de vraag of je financieel vertrouwen hebt in de opbrengst zoals die is geraamd. Ik ben geneigd om de staatssecretaris het voordeel van de twijfel te geven. Dat levert wel direct de vraag op: kan die raming inmiddels ook niet wat naar boven worden bijgesteld. In de tweede plaats is dan de vraag: hoe schat de staatssecretaris de gedragseffecten van deze wetgeving in, met name in verband met vertrek naar het buitenland.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Ik heb ook een vraag over die gedragseffecten. Hoe kan de staatssecretaris zo zeker zijn dat iedereen een kruisje zal zetten?

De tweede vraag is belangrijker en heeft betrekking op het rapport van de parlementaire advocaat. De staatssecretaris zegt dat het allemaal goed zit. In dit rapport staat ook heel duidelijk een aantal onzekerheden. Dus naast de rapportages over de inkomsten die mogelijkerwijze uit de trusts kunnen komen, wil ik ook een rapportage over eventuele problemen met landen waarmee wij wel een belastingverdrag hebben gesloten. Ik kan mij zo voorstellen dat in de Angelsaksische landen waarmee wij wel een verdrag hebben, wel wat problemen zullen opdoemen. Het gaat niet alleen om belastingparadijzen.

De **voorzitter**: De heer Van Dijck nog heel kort, u kunt het.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. Het APV-kruisje wordt nu ook niet gezet in de ib en dat is in principe ook strafbaar. Waarom verwacht de staatssecretaris dat iedereen in de toekomst vrijwillig dat kruisje zal zetten en zich vervolgens zal opknopen aan deze successieboom?

De heer **Omtzigt** (CDA): Ik dank de staatssecretaris voor de heldere toezegging dat ook met behulp van een eigen verklaring kan worden aangetoond dat je geen erfgenaam bent.

Een vraag nog. Het klinkt misschien wat raar, maar weet de staatssecretaris zeker dat het register van een trust niet "WOB-baar" is? Artikel 67 AWR gaat toch over de individuele belastingplichtige? Het leuke van een trust is nu toch juist dat hij aan niemand toebehoort? Weet de staatssecretaris zeker dat ze niet "WOB-baar" zijn?

De heer **Bashir** (SP): Ik zal in de tweede termijn ingaan op mijn trustregister. De staatssecretaris legt een wetsvoorstel aan de Kamer voor, maar als wij vragen naar een onderbouwing van de bedragen die hij noemt, komt hij niet met de gegevens waarom wij vragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het bedrag van 9 mld. Waarom is dit opeens opgeschroefd naar de 16 mld. die hij noemt? Hoe hoog is de ijsberg waarover hij spreekt? Hoe hoog is de ijsberg die de OESO noemt? Die bedragen kent de staatssecretaris. Ik wil weten of het uiteindelijke doel is om te gaan heffen over het totale bedrag dat daarin wordt genoemd.

Verder heb ik een vraag over de verdragen die met belastingparadijzen kunnen worden gesloten. Inderdaad kunnen gegevens over trusts worden uitgewisseld, maar de vraag is: wat gebeurt er als belastingparadijzen geen gegevens bijhouden?

Staatssecretaris **De Jager**: Eerst de vraag van de heer Remkes, die het had over financieel vertrouwen, zei dat het er oké uitziet, dat het eventueel naar boven kan. Ik

heb net gezegd dat ik behoedzaam wil zijn, dus mijn antwoord daarop is gewoon: nee. Inderdaad zijn er sinds het maken van de raming een aantal positieve gevolgen, onder andere het afsluiten van vele TIEA's. Ook hebben we een paar miljard euro erbij genomen. We hadden daar echter wel op gerekend.

Op de vraag van de heer Bashir het volgende: we hadden zo'n 9 mld. concreet van een aantal families in beeld, we weten dat andere families ook ergens geld moeten hebben dat niet in die 9 mld. zit. Een paar miljard euro is daarbij gekomen sinds die twaalf maanden dat die 9 mld. speelden, laat ik zeggen in die eerste tien jaar. Het gaat in de richting van, grosso modo, zo'n 15 mld. De OESO raamt een veel hoger bedrag, maar nu ga ik erg extrapoleren. De OESO zou zeggen dat Nederland zo'n 1,5% van de wereldeconomie omvat en dat maal het OESO-bedrag levert zo'n 90 mld. op in dit soort zwevende vermogens of andersoortige constructies. Dat is misschien interessant omdat het erop kan wijzen dat wij met onze raming in de goede richting zitten, maar ik durf daar natuurlijk geen raming op te baseren; de OESO heeft namelijk niet specifiek Nederland onderzocht, maar de hele wereld. Onze raming is echter heel specifiek gebaseerd op datgene wat we zien en wat we nu doen. Dat is meteen een antwoord op de vraag van de heer Van Dijk over het kruisje en het verschil met nu. Eigenlijk is er nu geen of heel weinig sanctie mogelijk als iemand dat kruisje niet invult, tenzij de adviseur heeft gezegd – en dat is in een bepaalde situatie gebeurd en misschien wordt daarop geprocedeerd – dat het kruisje moest worden aangeklikt. Zoiets is echter moeilijk aan te tonen, want de communicatie van de adviseur is vaak vertrouwelijk. We zien soms dat sommige familieleden dat dan wel doen en andere niet, terwijl zij daar duidelijk op zijn geweest. In zo'n geval heb je misschien een haakje voor vervolging, maar in vele situaties is die niet te realiseren. Nu is het dus niet per se in alle situaties verplicht, maar dat wordt het wel. Het kruisje niet goed invullen, staat straks gelijk met het foutief doen van aangifte, waarop gevangenisstraf staat of boetes. Uit mijn hoofd: op het foutief of onjuist doen van aangifte staat zes jaar gevangenisstraf in de Algemene wet inzake rijksbelastingen. Tegen mevrouw Vos zeg ik dat dit 12 keer zoveel is als de huidige straf voor kraken. De boete voor het bewust wegdrukken van box 3-vermogen heb ik per 1 juli fors verhoogd naar maximaal 300%, afhankelijk van de situatie; er zit namelijk een heel boetebeleid achter. Wel is het una-viabeginsel van toepassing: vervolging ofwel via het strafrecht, ofwel via het administratief recht. Er staan dus forse straffen op het niet of onvolledig doen van aangifte, en met dit wetsvoorstel wordt het dat ook. Dat is een groot verschil met de huidige situatie. Met deze wetswijziging kunnen we datgene wat boven water uitsteekt, het topje, voor een groot deel binnenharken. Maar daar moet zich nog een groot deel onder bevinden. We hebben een en ander geschat en op basis daarvan is die raming weer tot stand gekomen. De informatie die wij daarna kregen van de OESO was slechts bevestigend, inclusief het afsluiten van de TIEA's.

De heer Omtzigt noemt de eigen verklaring. Ik denk dat hij daarmee bedoelt dat iemand zegt dat hij geen begunstigde is. Er zal dan echt tegenbewijs moeten zijn, omdat anders iedereen kan verklaren dat hij geen begunstigde is.

In artikel 67, lid 1, wordt de geheimhoudingsplicht met betrekking tot de persoon of de zaken van een ander vrij algemeen vormgegeven. Het kan ook een rechtspersoon betreffen. Het idee achter de transparantie en het register is dat daar straks de namen in staan. Evenals bij andere informatie gaat het om fiscaal vertrouwelijke informatie. Dat moet het ook zijn, willen wij de juiste samenwerking krijgen.

De heer Bashir vraagt of de belastingparadijzen niet beschikken over informatie. Over het algemeen is bij een trust wel ergens informatie te vinden. Het interessante van een TIEA is dat er niet in staat dat de informatie-uitwisseling alleen plaatsvindt in het geval de andere organisatie, bijvoorbeeld de Belastingdienst, zelf die informatie heeft. Vroeger was de redenatie dat, als men zelf de informatie niet nodig had, men die ook niet bij hofde te houden en ook niet aan anderen hofde te geven. Maar nu verplicht een TIEA de andere staat om gegevens boven water te krijgen, ook als daar extra onderzoek voor nodig is. Daardoor komt er informatie boven water van een staat met een jurisdictie die nul belasting heft en zelf geen belang heeft bij informatie van de belasting, omdat men toch de informatie moet geven. Een TIEA zit dus redelijk goed in elkaar.

De **voorzitter**: Wij gaan door naar het volgende blokje: de ANBI's en de SBBI's.

Staatssecretaris **De Jager**: Allereerst het 90%-criterium. De huidige regeling laat ruimte voor onbedoeld gebruik. Men kan met behulp van de giftaftrek privévermogen opbouwen en uitkeren. Dat is gewoon onwenselijk. Het 90%-criterium regelt dat de echte goede doelen van de gunstige fiscale regeling gebruik kunnen maken en de andere niet. Het huidige 50%-criterium staat toe dat voor 50% privédoelen worden gediend, met het gebruik van fiscale faciliteiten. Daarmee is het een constructievehikel geworden. Er zijn dan ook familiestichtingen die daar heel bewust gebruik van maken, terwijl de fiscale faciliteiten bedoeld zijn voor het dienen van het algemeen belang. Als men de goede doelen wil blijven steunen, kan dat nog steeds. Men zal dan wel moeten voldoen aan het 90%-criterium. Als 90% bestemd moet zijn voor algemeen nut, is dat nagenoeg geheel. Eigenlijk heeft men dan geen fiscaal voordeel meer en is er geen reden om constructies te maken. Bij het 50%-criterium was er wel vaak fiscaal voordeel. Ik zal hier niet de constructies toelichten, want daar ben ik al op ingegaan in de beantwoording van de schriftelijke vragen. Een 70%-criterium is heel erg moeilijk uitvoerbaar, want het is heel moeilijk bepalen wanneer een instelling voor 70% doelen van algemeen nut dient. Vandaar dat het "nagenoeg geheel"-criterium als uitgangspunt voor veel wetgeving wordt gebruikt. Dat laat toe dat een klein stukje wordt gebruikt voor incidenteel kleinschalig particulier belang. Dat is de marge van 10%, die voldoende is om misbruik tegen te gaan.

De heer Van Dijk vraagt waarom het geen 100% is. Je hebt een klein stukje kleinschalige incidentele ruimte nodig voor particulier belang om niet de ANBI-status te verliezen. Dat zou tot onwenselijke situaties leiden. Bij 90% is het fiscale voordeel voor familiestichtingen weggenomen. Per saldo hebben ze wel aftrek en dat soort zaken en worden ze er wel beter van, maar het misbruik zoals dat kon plaatsvinden, is wel weggenomen.

Als een ANBI de positieve verklaring omtrent zijn status heeft ingezonden, dan volgt publicatie van de ANBI in het register. De ANBI behoudt dan haar status. Tegen mevrouw Vos kan ik dan ook zeggen dat een simpele upgrade van de ANBI-status genoeg is. Ik heb het formulier inmiddels gezien: het is een tweezijdig bedrukt A4'tje, met aan de ene kant het formulier en aan de andere kant de toelichting. Als de Kamer instemt met het voorstel, kan dat formulier vanaf 1 januari worden gebruikt.

Waarom worden charitatieve, culturele en wetenschappelijke instellingen niet langer in de wetstekst genoemd als voorbeelden van ANBI's? Alle instellingen dienen te voldoen aan het 90%-criterium. Deze instellingen blijven gelden als voorbeelden van ANBI's. Het schrappen in de wetstekst heeft echt slechts tot doel om de wetstekst te vereenvoudigen. Er zit echt geen verborgen agenda achter, bijvoorbeeld om op deze manier deze instellingen hun ANBI-status te ontnemen. Alle instellingen die voldoen aan het 90%-criterium, blijven immers volledig als een ANBI functioneren, ook charitatieve, culturele en wetenschappelijke instellingen.

Is de raming voor de ANBI-maatregel niet te laag? Pas na de controleprocedure op het 90%-criterium zal duidelijk worden hoeveel ANBI's niet voldoen aan het criterium. Het was natuurlijk onontkoombaar dat wij hiervoor zijn uitgegaan van een schatting en die komt erop neer dat 10% van de belastingderving die gemoeid is met de ANBI's, zal worden opgehaald. Wij hebben die schatting mede gebaseerd op geluiden die de Belastingdienst ten gehore zijn gekomen. Het lijkt ons echter geen onredelijke schatting, maar het is en blijft natuurlijk wel een schatting.

De heer Omtzigt vroeg naar de overgangsregeling voor de periodieke giftenaftrek. Daarvan is geen sprake, omdat het het uitgangspunt is dat veel ANBI's hun status zullen behouden. Naar verwachting zal de aftrek van periodieke giften in die gevallen niet in gevaar komen. Als de ANBI-status vervalt, dan vervalt ook de periodieke giftenaftrek, echter alleen als het geen vereniging is met 25 leden of meer. De meeste ANBI's zullen dus niet met dit probleem worden geconfronteerd.

De heer Van der Vlies vroeg naar de studenten- en studieverenigingen. Naar verwachting zullen de studenten- en studieverenigingen ook als een SBBI kwalificeren. Dit moet echter wel van geval tot geval worden beoordeeld.

Geldt het 90%-criterium ook voor kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen? Een vraag van de heer Omtzigt. Ook voor kerkelijke instellingen geldt het 90%-criterium. Het wetsvoorstel is aangepast in de eerste nota van wijziging naar aanleiding van opmerkingen uit de kerken. Die aanpassing bestaat eruit dat ook kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen door de inspecteur aan het 90%-criterium worden getoetst. Verder dienen deze instellingen opnieuw te worden aangemerkt als ANBI's en zijn de aanvullende voorwaarden voor commerciële activiteiten en actievoeren komen te vervallen. Die voorwaarden stonden in het oorspronkelijke voorstel, maar ze leidden tot verzet bij de kerkelijke instellingen. Dat verzet is de reden dat wij ze hebben laten vervallen. Naar verwachting zullen alle kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen, die nu ook al een ANBI-status hebben hun ANBI-status behouden. Bij de aanwijzing van de kerkelijke instellingen wordt verder gebruikgemaakt van groepsbeschikkingen. Bij kerkelijke

instellingen moet u denken aan de instellingen die volgens de heer Van der Vlies een kerkelijke instelling mogen worden genoemd en niet aan bijvoorbeeld de Satanskerk.

Kunnen ondernemingen die goedkope medicijnen verstrekken aan de derde wereld ook als ANBI worden gekwalificeerd? "Ondernemingen" is een fiscaal begrip: indien en voor zover er een onderneming wordt gedreven. Daarvoor geldt in het algemeen een winstoogmerk. Dan zullen we ze niet kwalificeren als ANBI. Bij de microkredietverlening heb ik dit ook aangegeven. Geen ANBI als er op commerciële basis wordt gewerkt, wel een ANBI als de motieven uitsluitend filantropisch zijn. Instellingen die om niet medicijnen verstrekken aan de derde wereld kunnen wel als ANBI gekwalificeerd worden. Ook een instelling die tegen een zeer geringe vergoeding medicijnen verstrekt, kan als ANBI worden gekwalificeerd.

Kun je stichtingen die tegen kostprijs onroerend goed verhuren aan een ANBI zelf als een ANBI kwalificeren? Bij verhuur om niet of ver onder de kostprijs kan er sprake zijn van een ANBI, bij verhuur tegen kostprijs is dit veel minder duidelijk. Het ontbreken van een winstoogmerk betekent niet automatisch dat er sprake is van een ANBI. Dan moet er ook sprake zijn van het beogen van algemeen nut. In minder duidelijke gevallen vindt per concreet geval beoordeling plaats door de Belastingdienst. Die is daartoe zeker competent. Mevrouw Vos vroeg naar de inzet van de Belastingdienst bij de ANBI's en de SBBI's. Met ingang van 2010 wordt het aantal fte dat nodig is voor de uitvoering van de verscherpte ANBI-regeling verhoogd met enkele tientallen. Dat is nodig om het toezicht vorm te geven. Eerder dan voorheen kan een ANBI zijn status verliezen vanwege het verhoogde criterium. Dat vereist dus extra toezichtcapaciteit.

Op het verschil tussen een ANBI en een SBBI ben ik al ingegaan. Het is misschien wel belangrijk om, onder andere voor mevrouw Koşer Kaya, aan te geven dat de SBBI-regeling mede is ingevoerd naar aanleiding van een aangenomen motie van de Tweede Kamer dat maatschappelijke organisaties van onschatbare waarde zijn voor de samenleving en instellingen moeten worden vrijgesteld van schenking- en erfbelasting. Ik heb die van harte gesteund. Ik dacht dat het een motie van de heren Omtzigt en Cramer was. De SBBI-vrijstelling geeft die steun vorm en is ruimer dan de twee vrijstellingen die eerder waren ingebracht voor amateursportinstellingen en niet-commerciële dorpshuizen.

Waarom dan geen aftrek? Ik heb schriftelijk heel duidelijk aangegeven dat het dan niet meer controlebaar wordt. Het vrijstellen van schenking- en erfbelasting van een gift aan een SBBI is heel makkelijk. Het is in dit soort situaties onterecht dat een goede sportclub die een schenking of legaat ontvangt, belast wordt met schenking- en erfbelasting. Als er een giftenaftrek van wordt gemaakt, kan men bijvoorbeeld contributies aan sportverenigingen omzetten in aftrekbare giften. Dit is een van de vele mogelijkheden. Het is allemaal heel moeilijk en er zijn verschrikkelijk veel mogelijkheden. Dan moet je een strenger regime op SBBI's zetten en dat willen we juist niet. Wij willen juist voor de SBBI's een vrij makkelijk regime maken. ANBI's gunnen we wel alle fiscale faciliteiten, maar daar zetten we ook een veel strenger regime op. Dus bij een strenger regime zijn er meer faciliteiten en bij een minder streng regime is er

nog steeds een vrijstelling van de schenk- en erfbelasting, maar geen giftenaftrek, want die leidt weer tot constructies. Familiestichtingen kunnen dan weer makkelijk in beeld komen en die bestrijden we juist. Onder het huidige regime kwalificeren veel muziekverenigingen zich niet als ANBI. Er zijn misschien enkele muziekverenigingen die zich wel kwalificeren. Die zullen zich naar verwachting na de wetwijziging niet meer kwalificeren. Ze zullen zich waarschijnlijk wel als een SBBI kwalificeren, waardoor ze een vrijstelling krijgen van schenk- en erfbelasting. Dat is de beoogde situatie. De heer Omtzigt en mevrouw Vos hebben naar het register gevraagd. Voor de SBBI komt er geen register, want het zijn er enorm veel. Wij verwachten meer dan 100.000 instellingen die aangemerkt kunnen worden als een SBBI. Het zou enorme administratieve lasten met zich meebrengen, voor zowel de SBBI's als de Belastingdienst. Die willen wij nu echt niet aangaan. De administratieve lasten en de uitvoeringskosten wegen niet op tegen de geclaimde voordelen. Voor de SBBI's geldt geen giftenaftrek. Voor schenkingen en erfenissen is altijd vooroverleg met de Belastingdienst mogelijk. Het is dus wel degelijk mogelijk om zekerheid te krijgen. Daar wordt naar gevraagd. Dat is het doel. Een register zou een instrument zijn. Het doel achter de vraag is echter of er zekerheid kan worden gekregen. Ja, er kan zekerheid worden gegeven bij een schenking. Ik moet wel zeggen dat dat bij een erfenis lastiger is want over het algemeen weet je niet precies wanneer je overlijdt; dat kan over twintig of dertig jaar zijn. Dan weet je niet wat er is geworden van die ene vereniging waar je aan hebt nagelaten. Dan weet je niet of dat nog steeds een ANBI of SBBI is. Daarvoor geldt dus wat anders, dat is logisch. Op het moment dat je schenkt, is het evenwel mogelijk om zekerheid bij de inspecteur te krijgen. Dat is veel effectiever in relatie tot de uitvoeringslasten voor beide kanten dan het opzetten van zo'n lijst van SBBI's. Daarvoor zou namelijk een uitvoeringsorganisatie als die voor ANBI's gelden, met een enorm circus van brieven, beschikkingen, organisaties die zich kwalificeren, controle, bezwaar, beroep, toezicht, registratiesysteem en beheersorganisatie. Daarvoor zou het hele circus moeten worden opgezet. Wij moeten dat niet willen. Een vinkje bij het handelsregister geeft geen zekerheid. Daar hoort een heel controleapparaat omheen. Dat is dus geen oplossing. Een limitatieve opsomming in plaats van een algemene omschrijving. In het fiscale recht kiezen wij eigenlijk altijd voor een algemene omschrijving – dat heeft ook veel voordelen – in plaats van lijsten met limitatieve opsommingen wat tot heel dikke wetboeken zou leiden, wat in sommige Angelsaksische landen het geval is. Situaties die wel zouden moeten kwalificeren, zouden daar dan net niet onder vallen. Andersom zou er misbruik van gemaakt kunnen worden als er net één organisatie ten onrechte wel onder valt. Wij voorkomen hiermee dat instellingen die wel zouden moeten kwalificeren maar niet in de wet worden genoemd van de regeling worden uitgesloten. Het biedt wat meer flexibiliteit om in te spelen op de nieuwste maatschappelijke ontwikkelingen. Een limitatieve opsomming geeft nog steeds geen volledige zekerheid. Dat voordeel is er niet, omdat men altijd kan twisten over de vraag of een instelling onder een categorie valt. Het biedt geen soelaas aan het probleem maar het introduceert wel een andere problematiek. Als dit betoog niet helpt, dan geef

ik graag het volgende aan. Als het systeem van het Verenigd Koninkrijk toegepast zou worden, dan zouden alle politieke partijen in Nederland hun ANBI-status verliezen. Misschien dat dit helpt in mijn oproep om het hierbij te laten.

De heer Remkes stelt een vraag over het onderscheiden van de SBBI-regeling naar rechtsvorm. De SBBI-vrijstelling maakt geen onderscheid naar rechtsvorm, zo kan ik de heer Remkes toezeggen. Op grond van het wetsvoorstel komen alle instellingen die aan de voorwaarden voldoen in aanmerking voor de vrijstelling. Onder het begrip "instelling" vallen alle rechtsvormen. Ook buitenlandse rechtsvormen komen in aanmerking in verband met EU-wetgeving.

De heer Omtzigt vraagt naar de scoutingvereniging, het horizontaal toezicht en de zekerheid van de SBBI-status. Scoutingverenigingen zijn doorgaans niet belastingplichtig. Vrijstelling gebeurt per vereniging, niet via een overkoepelend orgaan. Instellingen kunnen vooraf zekerheid krijgen door vooroverleg. In het algemeen verwacht ik dat zij kunnen kwalificeren en dat zij per vereniging zekerheid kunnen krijgen. Het is lastiger om dat via het overkoepelend orgaan te doen omdat de instellingen fors van elkaar kunnen verschillen.

De heer Cramer heeft gevraagd aan welke voorwaarden de vrijstelling voor SBBI's is verbonden. Daarop ben ik al schriftelijk ingegaan. Een vrijstelling geldt voor instellingen die feitelijk en volgens de statuten sociale belangen behartigen, niet onderworpen zijn aan een winstbelasting of daarvan zijn vrijgesteld of waarvan de leden van het beleidsbepalende orgaan slechts onkostenvergoedingen en een niet bovenmatig vacatiegeld ontvangen. De instelling zelf is gevestigd in Nederland, EU-landen, Antillen, Aruba of een andere aangewezen mogendheid. De schenking is bedoeld voor het behartigen van het sociaal belang en de beoordeling is in handen van de Inspecteur successie, met een kleine technische organisatie op slechts drie locaties, waardoor het beleid, de coördinatie dat je hetzelfde beleid voert, goed is afgestemd, zodat er in Nederland geen grote verschillen zullen ontstaan.

De vraag over giftenaftrek heb ik al beantwoord. Dat doen wij om goede redenen niet voor SBBI's. De heer Omtzigt heeft al heel vaak gevraagd naar de btw-vrijstelling voor kantines, ook schriftelijk. Het antwoord blijft hetzelfde.

De **voorzitter**: Kijk, dat bedoel ik nu. Dat was een voorbeeld van kort en bondig vraag en antwoord. Wij kijken even naar de Kamerleden voor het beloofde interruptierondje. Nog scherper dan daarstraks: alleen een vraag en verder geen toelichting, enzovoort, want wij lopen in dit blokje opnieuw uit in de tijd.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Het antwoord van de staatssecretaris over de SBBI's en de criteria die hij nog eens opleest, begrijp ik. Maar mijn vraag was er juist op gericht dat dit per stuk beoordeeld gaat worden. Is het dan niet verstandig dit vooraf helder te maken, zodat je dit niet voor ieder geval hoeft te beoordelen, maar dit één keer doet en dan via een register altijd op de hoogte bent?

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Waarom geen uitbreiding van de ANBI's in plaats van de SBBI's?

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. Ik kom terug op die 25 leden. Ik dacht juist dat de SBBI wel in aanmerking kwam voor die giftaftrek als er maar minimaal 25 leden zouden zijn. Ik hoor de staatssecretaris net zeggen dat dit niet zo is. Een kleine vervolgvraag: stel dat ik weet dat ik over een aantal jaren kom te overlijden, kan ik dan nu zekerheid krijgen dat die voetbalclub de SBBI-status heeft als dat geld binnen nu en drie jaar ter beschikking komt? Die zekerheid is wel belangrijk.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. Ik heb drie heel korte vragen. Christelijke kerken die actie voeren krijgen geen ANBI-status. Geldt dit ook voor politieke organisaties of politieke partijen die actie voeren? Stel dat de ANBI-status wordt ingetrokken, dan wordt de schenk- en erfbelasting waarover vrijstelling was gegeven, teruggeïnd. Geldt dit ook voor de giftaftrek en wie moet dit betalen? De omzetgrens waarvoor een maximale vrijstelling geldt, is al jaren niet geïndexeerd. Wanneer wordt die geïndexeerd, want die loopt nu wel heel erg achter op de realiteit?

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. De staatssecretaris is niet ingegaan op mijn suggestie om op dit onderdeel van het wetsvoorstel ook maar even wat tijd te kopen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Ten eerste: als een bepaalde vereniging bijvoorbeeld als SBBI kwalificeert, is het dan mogelijk om die beschikking openbaar te maken, zodat niet 50 leden die een schenking willen doen opnieuw met de belastinginspecteur om de tafel moeten? Kan de staatssecretaris ervoor zorgen dat er in ieder geval een openbaar register van dat soort zaken komt? Ten tweede: het zal niet veel ANBI-instellingen gebeuren dat ze hun ANBI-status verliezen, maar het is pas sinds november 2008 expliciet mogelijk om in de akte waarin de schenking wordt vastgelegd te bepalen dat bij het verlies van de ANBI-status de gift mag worden stopgezet. Nu bepalen wij als wetgever dat de ANBI-status verandert: het 50%- wordt 90%-criterium. Daardoor zal een beperkt aantal ANBI's de status verliezen, maar de schenking kan niet worden stopgezet. Is de staatssecretaris bereid om in de wet vast te leggen dat degenen die deze periodieke schenking gedaan hebben, alsdan de mogelijkheid hebben om van die schenking af te zien? Anders zijn zij in de aap gelogeerd. Tot slot is de vraag over schenking op papier niet beantwoord. De staatssecretaris heeft gezegd dat schenkingen bij notariële akte moeten. Welnu, er zijn reeds gedane schenkingen met een rentepercentage anders dan 6%. Stel, je wilt het aanpassen aan 6%, het magische percentage in het wetsvoorstel, moet dat dan bij notariële akte of mag dit nog ondershands? Kunnen dus schenkingen op papier onder artikel 1, lid 9, vallen?

De **voorzitter**: Dat waren drie vragen. De staatssecretaris gaat de vragen direct beantwoorden. Daarna gaan wij naar het volgende blokje.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Het laatste punt heb ik al toegezegd om in de brief mee te nemen. Daarbij ging het om het rentepercentage. Wat SBBI en de giftaftrek betreft, wil ik voor alle duidelijkheid zeggen dat de periodieke giftaftrek, dus die vijf jaar notariële akte, voor verenigingen geldt met

meer dan 25 leden, dus ook voor SBBI. De normale giftaftrek heeft nooit daarvoor gegolden en gaat daar ook niet voor gelden. Er wordt alleen een extra vrijstelling voor schenk- en erfbelasting geïntroduceerd voor SBBI. Die hoeft dan dus niet periodiek te worden vormgegeven; dat betreft de normale schenk- en erfbelasting. Indien een persoon het vorm geeft met minimaal een vijfjaar-notariële akte en een periodieke giftaftrek, kan het wel, als je het kwalificeert op de andere, reeds bestaande grond van vereniging met meer dan 25 leden. Dit is het antwoord op de vraag van de heer Van Dijck. Ik zie dat men wil interrumpen. Daarom zeg ik: allemaal even een beetje geduld. Ik ben nu bezig met de antwoorden op de opmerkingen en vragen van de heer Van Dijck. Dat gaf ik overigens ook aan. Voorzitter. Ik kom toe aan de opmerkingen en vragen van de heer Cramer. Ik begrijp zijn vraag over het register en het kwalificeren. Ik had hier eerder naar verwezen, toen ik antwoordde op vragen van andere Kamerleden. Daarbij heb ik zojuist aangegeven dat ik geen voorstander ben van een SBBI-register. Er kan per geval zekerheid vooraf verkregen worden; je kunt niet zo'n heel circus van een register hebben. Bij SBBI gaat het immers om een veel groter aantal; er zouden enorm veel uitvoeringsslachten voor zowel de SBBI's als de ANBI's zijn om daarvoor een register op te stellen. Evenmin kunnen wij de ANBI's uitbreiden, zo merk ik op aan het adres van mevrouw Koşer Kaya. Je doet dan eigenlijk hetzelfde: als je ANBI's uitbreidt tot de groep van SBBI's, zou je een streng ANBI-regime van toepassing verklaren op al die andere clubs. Immers, giftaftrek is nogal wat; dat is ook iets anders dan vrijstelling van schenk- en erfbelasting. Met giftaftrek kun je 52% voordeel op heel veel geld halen, als je een hoog inkomen hebt. Dat kunnen wij dus niet zo maar gunnen. Wij zien op de ANBI-regimes heel wat constructiegevoeligheid ontstaan. Naar aanleiding van de vraag van mevrouw Mevrouw Koşer Kaya in dit verband kan ik zeggen: dat doen wij dus; dank. Mede in het verlengde hiervan heeft de heer Cramer een aantal vragen over SBBI gesteld. Gevraagd is of ik dat kan publiceren op het moment dat iemand anders kwalificeert. Ik begrijp de vraag heel goed, want hiermee kom ik de heer Cramer tegemoet. Het levert dan alleen nog geen zekerheid op. De enige zekerheid die men heeft, is dat het op dat moment een SBBI was. Als dat recent was, is de kans groot dat die SBBI is vrijgesteld van schenk- en erfbelasting. Wij willen er overigens geen periodiek toezicht van maken, waarbij iedere keer allerlei controleapparaten nodig zijn. SBBI kan vrij gemakkelijk aangeven: doet u mij maar een schenking of een nalatenschap, want wij kwalificeren gewoon op dit moment; wij hebben de zekerheid al gegeven. Die zekerheid zal over het algemeen alleen worden gezocht bij grote schenkingen. Als er toch geen giftaftrek is, hoeft ook de gever niet per se die zekerheid te kiezen. Hij kan alleen willen weten of degene aan wie hij geeft ook nog schenkbelasting moet betalen. Dan kan ook de SBBI aangeven dat hij naar het oordeel van de SBBI kwalificeert. Ik kom bij de vraag naar terugbetaling van giftaftrek als een ANBI zijn status verliest. Als iemand heeft gegeven aan een ANBI en als die ANBI in dat jaar met terugwerkende kracht zijn ANBI-status verliest, verliest iemand niet zijn giftaftrek als hij te goeder trouw is geweest. Zo hebben wij het naar ik meen ook al een keer

schriftelijk geantwoord, maar laat dit onderdeel van de wetsgeschiedenis zijn. Wij vorderen dit dan dus niet terug. Als blijkt dat er te kwader trouw is gehandeld, is er uiteraard wel sprake van terugvordering. Ik heb die terugvordering al in de nota naar aanleiding van het verslag of in de nota naar aanleiding van het nadere verslag genuanceerd. Dus bij te goeder trouw is er geen sprake van terugvordering.

Is voor de periodieke giften altijd een notariële akte nodig? Die vraag van de heer Omtzigt kan ik bevestigend beantwoorden. Dat is van oudsher vereist. Voor overige giften aan ANBI's is geen notariële akte nodig. Het staat partijen dan ook vrij om hun onderlinge overeenkomst aan te passen.

De VVD vraagt of wij nog even wat tijd moeten kopen. Ik denk van niet. Met alle aandacht die de uitvoering van het nieuwe ANBI-regime heeft gehad, denk ik dat wij er helemaal klaar voor zijn. Ik maak de VVD er wel op attent dat hiermee voor een deel ook een opbrengst gemoeid is die wordt teruggesluisd in lagere tarieven in de nieuwe Successiewet. Dus wij hebben die opbrengst ook nodig, maar ik ben ervan overtuigd dat wij met het regime dat nu staat en met de wetsbehandeling die wij nu hebben gedaan heel veel duidelijkheid hebben gegeven en dat het nieuwe regime ook echt van start kan gaan.

De vraag over de omzetsgrens van de heer Bashir was eigenlijk dezelfde vraag als de vraag van de heer Omtzigt die ik al diverse malen heb beantwoord, ook schriftelijk. Dit heeft te maken met economische verstoringen en dergelijke. Ik zie de voorzitter ongeduldig kijken. Kortheidshalve verwijs ik naar de eerdere beantwoording.

Bij periodieke giften aan verenigingen, groter dan 25 leden, is er inderdaad sprake van giftenaftrek. Anders heeft een SBBI geen giftenaftrek.

De **voorzitter**: Wij gaan heel snel naar het volgende blokje over de bedrijfsopvolgingsregeling. Het is nu bijna 21.30 uur.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter, ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag.

Staatssecretaris **De Jager**: Die is doorverwezen naar een reeds gegeven schriftelijk antwoord.

De **voorzitter**: Mijnheer Bashir, ik begrijp u, maar u hebt mij opgedragen te zorgen dat wij hier om 23.00 uur kunnen verdagen naar de plenaire afronding. Ik ben gehouden om het qua tijdschema zo te geleiden dat dat lukt. Dat is toch al de vraag. Dus nu komt de bedrijfsopvolgingsregeling en dan de amendementen en de nog resterende overige punten. Dat alles tot 22.15 of 22.30 uur. Dan hebben wij nog een heel kort moment voor een nabrander, maar daar blijft het bij. Een volle tweede termijn hebben wij al niet eens meer. Graag begrip daarvoor. De staatssecretaris over de bedrijfsopvolgingsregeling.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Vanwege de snelheid verwijs ik soms naar eerdere schriftelijke antwoorden aan de Kamer. Dat is heel gebruikelijk. Dan kom ik bij de bedrijfsopvolgingsregeling. Meerdere sprekers hebben gevraagd of het nodig is dat het percentage naar 90 gaat. Wij hebben signalen gekregen waaruit blijkt dat sprake is van knelpunten. Die worden

veroorzaakt door het feit dat de waarde van zakelijke goodwill wordt meegenomen bij het berekenen van de waarde van het ondernemingsvermogen. Er moet successiebelasting worden afgerekend over toekomstig te behalen winsten. Goodwill is de netto contante waarde van toekomstig te behalen winsten. Bedrijven hebben diverse malen in mijn richting, maar ook in de media aangegeven dat dit echt tot problemen leidt. Ik hoor soms ook van individuele gevallen waarbij zich problemen voordoen. Er ontstaan dan problemen omdat het bedrijf een bepaalde waarde in het economisch verkeer heeft, bijvoorbeeld van 5 mln., terwijl het bedrijf volstrekt onvoldoende liquiditeiten heeft om de successiebelasting te betalen. Neem een familiebedrijf dat van generatie op generatie wordt overgedragen. Er verandert heel weinig in de situatie van het bedrijf, maar toch moet men op basis van een voor het gevoel van de familie theoretische waarde, omdat wij daarvoor aansluiten bij de waarde van het bedrijf in het economisch verkeer, successiebelasting betalen. Over toekomstige te behalen winsten, die ook nog een inschatting zijn, moet men dan successiebelasting betalen. Men heeft mij toen verzocht om de goodwill achterwege te laten. Dat heeft echter heel grote andere bezwaren. Dat zou namelijk betekenen dat ondernemingen met een relatief hoge intrinsieke waarde, bijvoorbeeld een klein fabriekje, zwaarder zouden worden belast dan een succesvolle internetwebsite die op papier bijna niets waard is, maar die een paar jaar later voor 50 mln. kan worden verkocht. Wij konden dus niet aansluiten bij dat criterium. Feit blijft echter dat bedrijven in liquiditeitsproblemen kunnen komen, waardoor bepaalde bedrijfsonderdelen van het familiebedrijf die al decennia lang in handen zijn van het bedrijf, zouden moeten worden verkocht. Het kabinet vindt dat onwenselijk, want familiebedrijven dragen bij aan de stabiliteit en aan werkgelegenheidsgroei. Er werken ook veel mensen in familiebedrijven. Wij vinden het belangrijk om die familiebedrijven te helpen, want dit soort bedrijven casht nog niet. Er wordt nog niet verzilverd, want het bedrijf wordt van generatie op generatie voortgezet. Waarom moet dat familiebedrijf dan elke keer belasting betalen? Gelet op de situatie van die bedrijven is er iets voor te zeggen om de vrijstelling te verhogen. Het gaat dus niet om beursgenoteerde concerns die gewoon wat aandeel-tjes zouden kunnen verkopen om de successiebelasting te betalen. Het criterium van 90% is inderdaad arbitrair gekozen. Het is minder dan 100%, maar meer dan 75%. Het huidige 75%-criterium, wat er destijds door de Tweede Kamer in is geamendeerd, is overigens ook arbitrair gekozen. Daar is ook niets mis mee, want een percentage is altijd arbitrair. Neem het toptarief van 52%. Dat is ook arbitrair, want dat zou omlaag, maar ook omhoog kunnen. Dit percentage is gekozen om tegemoet te komen aan een maatschappelijk gevoeld belang van familiebedrijven. Het gaat niet aan dit soort bedrijven te belasten vanwege het feit dat ze van generatie op generatie in andere handen overgaan. Deze bedrijven dragen loonbelasting, winstbelasting en btw af. Ze betalen alle belastingen, maar als ze van generatie op generatie overgaan, waarom zouden ze ook daarvoor nog keer belasting moeten betalen? Bij familievermogen dat liquide is, geldt niet het argument dat je bedrijfsonderdelen moet verkopen. Dat is iets anders dan het hebben van een reëel bedrijf met weinig liquide middelen dat overgaat en waarbij delen

verkocht worden. Stel dat je 100.000 staatsobligaties hebt. Je kunt dan zeggen: ik verkoop er 2000. Dat is minder een reëel bedrijf dan een echt bedrijf.

Wie maakt er gebruik van, vraagt mevrouw Vos. Alle ondernemingen, van klein tot groot, maken gebruik van de BOR. Voor alle groepen, ook van klein tot groot, geldt de nieuwe vrijstelling van 90%.

De CDA-fractie vraagt of een faillissement leidt tot intrekking van de BOR. Een faillissement leidt alleen tot intrekking van de BOR indien de onderneming wordt gestaakt. Een doorstart is dus geen probleem. Bij staking is geen sprake meer van continuïteitsproblemen die moeten worden opgelost. De Belastingdienst doet net als andere crediteuren mee, zoals bij ieder faillissement.

Verder vraagt de heer Cramer naar de BOR en een boedelfaciliteit. De vrijstelling van de BOR geldt niet voor het kind dat een onderbedelingsvordering krijgt op zijn broer of zus die het ondernemingsvermogen van de ouder krijgt toebedeeld. De heer Cramer vindt dit oneerlijk en vraagt of een boedelfaciliteit niet beter is. De erfbelasting is een verkrijgersbelasting, zoals ik al zei al aan het begin van de avond. De idee van boedelfaciliteit staat haaks op het principe van de verkrijgersbelasting. De BOR is een faciliteit voor de opvolger en dat is de broer die een vordering krijgt, niet. Dat is geen bedrijfsopvolger. De oneerlijkheid zit in dit geval in de keuze van de opvolger ten aanzien van de vraag wie de onderneming moet voorzitten. Wij vinden het niet aan de wetgever om dit op te lossen. Bij een boedelfaciliteit wordt de vrijstelling uitgesmeerd, zodat de echte bedrijfsopvolger meer belasting moet betalen. Een verkrijger krijgt bij vordering uitstel van belasting voor tien jaar.

De heer Cramer vraagt ook nog naar het fictief AB in de holding. De BOR is van toepassing als echt ondernemingsvermogen wordt verkregen. Dus als een onderneming in een dochter van de holding zit, geldt toerekening en dus de BOR. Vereist is dan dat de erfflater een indirect AB heeft in de dochter. Dat is bij een fictief AB onmogelijk. Indien ooit sprake is geweest van een indirect AB van minimaal 5% in de werkmaatschappij, blijft de BOR gelden. Dat is nu geregeld in de wet met 0,5% indirect belang. Dat is de versoepeling die ik heb aangebracht.

Dan het meetrek- versus het fictief AB. Waarom kwalificeert het fictief AB wel en een meetrek-AB niet voor de BOR, vraagt de heer Cramer. Het fictief aanmerkelijk belang komt voort uit bijvoorbeeld vererving aan verscheidene kinderen, zodat deze onder de 5% kan raken. Er is dus ooit een echt aanmerkelijk belang geweest. Het fictief AB is een faciliteit in de ib en ook een faciliteit in de Successiewet. Het meetrek-AB is antimisbruik in de inkomstenbelasting en daarom geen faciliteit in de successiebelasting.

De fracties van de VVD en de ChristenUnie vragen: waarom geen 100% vrijstelling? Het antwoord luidt: dat kost 20 mln. Dat is geen principieel antwoord, maar ik heb zo-even al aangegeven dat die 90 ook geen principieel percentage is. Uit de reacties van het bedrijfsleven maken wij op dat dit percentage van 90 naar alle waarschijnlijkheid leidt tot een situatie waarin er geen problemen meer zijn die bijvoorbeeld ontstaan door het meewegen van goodwill. Ook kan gedacht worden aan liquiditeitsproblemen. Een volledige vrijstelling is niet per se nodig. Het ging om het voorkomen van bijvoorbeeld liquiditeitsproblemen om

bedrijfsonderdelen te verkopen. Met 90% – dat is een heel hoge vrijstelling – in combinatie met de tariefstructuur en de vrijstellingen die toch al gelden, zullen er naar alle waarschijnlijkheid geen liquiditeitsproblemen resteren. Daarom vinden wij 90% heel redelijk.

De SP heeft nog gevraagd wat het budgettaire effect is van 75% vrijstelling met een maximum van 5 mln. aan ondernemingsvermogen. Dat heeft een budgettaire effect van 45 mln. De vrijstelling voor kinderen en kleinkinderen kan dan omhoog van € 19.000 naar € 24.500. Tot zover dit blokje.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk even naar de Kamerleden. Ik zal nu bij de heer Omtzigt beginnen.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Ik heb één korte vraag. Wij zijn namelijk zeer positief over de bedrijfsopvolgingsfaciliteit. De staatssecretaris zegt dat de percentages altijd arbitrair gekozen zijn. Kan hij aangeven of dit de reden is dat de AB-schuld slechts tegen 6,25% aftrekbaar is, terwijl het AB-tarief toch echt 25% is? Kan dat ook bij de herziening betrokken worden?

Mevrouw **Vos** (PvdA): Voorzitter. Ik constateer dat de staatssecretaris nog steeds geen bedrijven kan noemen en blijft bij dezelfde formuleringen. Wij vinden het dan ook niet overtuigend beargumenteerd waarom er 30 mln. wordt weggegooid. Ik wil graag van de staatssecretaris weten waarom die paar keer dat het een probleem is bij bedrijven die niet voldoende liquide middelen hebben, dit niet via een uitgestelde lening opgelost kan worden. Dan kun je het houden op dat redelijk arbitrair gekozen, maar op zich redelijke percentage. Ik zie namelijk niet in waarom wij familiebedrijven zo veel moeten bevoordelen boven bedrijfsopvolging waar geen familie bij betrokken is.

De heer **Remkes** (VVD): Ik kom hier plenair op terug.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. Die 75% waar de Kamer het steeds over heeft, is niet zo maar een percentage, maar juist een percentage dat de rechterlijke toets van het gelijkheidsbeginsel heeft ondergaan. De rechter heeft gezegd dat dit percentage nog net kan. Wij zetten echter vraagtekens bij die 90%. Daar is de staatssecretaris niet op ingegaan.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik heb een antwoord gemist – maar misschien heb ik onvoldoende geluisterd; dat mag u mij dan verwijten – op de vraag over de situatie van een schenking in verband met het overdragen van een maatschap aan een kind, zonder de going concern waarde. Dat wordt nu als een fictieve schenking aangemerkt, terwijl het volgens ons in de huidige situatie niet echt tot problemen leidt. Welk probleem wordt hiermee dan opgelost?

Over de onderbedelingssschulden zegt de staatssecretaris dat de boedelfaciliteit waar ik naar verwijs, haaks staat op de verkrijgersbelasting. Is het echter niet zo dat moeder en kinderen allemaal eerste verkrijger zijn, maar dat het ondernemingsvermogen behouden blijft en dat de moeder de onderneming kan voortzetten? Als de kinderen zouden afrekenen, ontstaat die hele constructie niet. Zou dat niet, gezien de lasten, een veel eenvoudiger constructie zijn dan wat de staatssecretaris nu voorstelt

en wat mogelijkwerijs allerlei constructies tot gevolg heeft om dat te omzeilen?

Tot slot ben ik maar even eerlijk als ik zeg dat ik het antwoord van de staatssecretaris over het meetrek- en het fictief AB, namelijk dat er een 100%-belang in de werkmaatschappij moet zijn, niet kan volgen. Daar ging hij zo snel overheen, dat ik dat gewoon niet heb begrepen. Ik kan dan nu natuurlijk zeggen dat ik het verslag nog wel een keer lees, maar ik wil de staatssecretaris toch vragen om dat in gewoon "mbo-taal" te herhalen.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Die "mbo-taal" bevalt mij wel. Misschien kan de nut, noodzaak en rechtvaardigheid ook wat scherper uitgelegd worden. Anders denk ik dat wij toch eerst een onderzoek moeten gaan doen voordat wij die vrijstelling op gaan hogen naar 90%. Ik kan dat namelijk niet helemaal rijmen met die rechtvaardigheid die hier toch ook uit moet spreken.

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Voorzitter. Wij weten allemaal dat veel familiebedrijven hun holdingstructuur verplaatsen naar de belastingparadijzen waar de staatssecretaris op focust. Hoe zit het dan als een familiebedrijf in zo'n belastingparadijs eigenlijk ook al de vennootschapsbelasting en allerlei andere belastingen ontduikt – ze ontduiken de belastingen natuurlijk niet, want het is legaal – met de Successiewet? Vallen ze dan nog steeds onder die 90%? Of gaat de staatssecretaris die constructie, net als het APV, ook aanpakken?

De **voorzitter**: Zelf had ik nog de vraag gesteld hoe het zit met het finale verrekeningsbeding in het geval van huwelijksvoorwaarden. Daar is de staatssecretaris niet op ingegaan. Hiermee zijn wij allen aan bod gekomen bij dit blokje. Dan kan de staatssecretaris nu antwoorden.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Allereerst ga ik in op de vraag van mevrouw Vos over de BOR-faciliteit. Zij heeft het over het weggooien van 30 mln.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Dat is misschien wat te sterk uitgedrukt.

Staatssecretaris **De Jager**: Oké, het is in ieder geval wel mijn mening dat het te sterk is uitgedrukt. Ik heb met heel veel van die familiebedrijven gesproken de afgelopen anderhalf jaar, die zich ook bij mij hebben aangediend en die zich overigens ook hebben doen gelden in verschillende kranten. Ik heb daaruit geconstateerd dat er wel degelijk een probleem is bij de vererving van generatie op generatie als je elke keer moet afrekenen over een waarde die je niet daadwerkelijk verzilverd. Dat is natuurlijk de crux. Mevrouw Vos vroeg in dit verband waarom niet gekozen is voor een uitstelfaciliteit. Maar als uiteindelijk wordt verzilverd, geldt vanaf dat moment de BOR niet meer. Dus uiteindelijk komt het op de langere termijn goed. Het gaat maar net zo lang goed als het een familiebedrijf is en er opvolging is. Uiteindelijk kan men verzilveren. Men gaat bijvoorbeeld naar de beurs omdat men geld wil zien. Vanaf dat moment gelden er allerlei regelingen, variërend van eventuele AB-claims die worden geïnd tot en met successiebelasting, waarbij de BOR niet meer geldt als men niet meer kwalificeert. Het gaat dus om de

periode dat men nog van generatie op generatie familiebedrijven vererft en er nog geen sprake is van verzilvering. Dat is ook een politieke vraag. Wil je wel of niet in die situatie tegemoetkomen. Die 75% bleek nog in bepaalde situaties te leiden tot mogelijke liquiditeitsproblemen, doordat de bedrijfsonderdelen wellicht verkocht moesten worden. Daar was veel gedoe over, onder andere ook vanwege de weging van de waarde in het economische verkeer, inclusief de goodwill. De 90% die nu wordt voorgesteld adresseert dat probleem. Daar kun je voor of tegen zijn, maar dit zijn de argumenten. Dan is inderdaad de mate waarin je dat weegt onderliggend aan de vraag of dat wel of niet belangrijk is. De heer Omtzigt vraagt waarom gekozen is voor 6,25% AB-af trek en niet voor 25%. De ib hoeft niet nu betaald te worden maar bij overlijden. Het gaat hier om een latente belastingschuld die contant moet worden gemaakt. Dat is dus niet een nominaal bedrag van 25%. Je kunt die twee dus niet met elkaar vergelijken. Dan het gelijkheidsbeginsel waarover mevrouw Koşer Kaya een vraag heeft gesteld.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Het rechtvaardigheidsbeginsel.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, maar dat noemen we in het fiscale veld het gelijkheidsbeginsel. Dus ik heb u vriendelijk gecorrigeerd zonder u daarop te wijzen. Maar nu moet ik wel. U maakt het me ook niet gemakkelijk, mevrouw Koşer Kaya.

De rechter heeft zich over het gelijkheidsbeginsel gebogen. Destijds was 50% voorgesteld en dat is opgehoogd naar 75%. De rechter laat voor de formele wetgever een ruime marge toe. Zo is dat in de jurisprudentie vormgegeven. Als de formele wetgever vindt dat dit moet kunnen, is de ruimte er om die ruime marge te hanteren. Er ligt ergens een grens. Misschien is 100% wel haalbaar. Dat weten we niet, want de rechter heeft zich daar nog niet over uitgelaten. Je kunt echt nooit met zekerheid vooraf aangeven hoe een rechter hierover oordeelt. Daar ga ik ook niet mijn handen aan branden, want het is gewoon niet te zeggen. Maar dan zou je bijna niets meer kunnen doen. Ik ken heel veel maatregelen waar D66 en GroenLinks groot voorstander van waren op het gebied van vergroening. Die heb ik toch doorgevoerd, ook in de wetenschap dat het niet zeker was. Daar waren D66 en GroenLinks groot voorstander van. Dus we moeten het gelijkheidsbeginsel natuurlijk niet selectief gaan toepassen in die zin dat we het niet doen als het ons niet uitkomt. Als wetgever loop je altijd tegen de mogelijkheid aan dat het wordt gehanteerd, maar er is "a wide appreciation" – zoals het Europees Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het formuleren – om als formele wetgever in fiscale wetten onderscheid te maken. Het onderscheid hier is verdedigbaar. Er is dus absoluut een pleitbaar standpunt voor in dit geval de Belastingdienst waarom je hier op 90% vrijstelling voor familiebedrijven uitkomt en waarom de scheiding wordt gelegd bij familiebedrijven en bijvoorbeeld het criterium "belegging" niet meer hanteert. Ik wijs de Kamer en mevrouw Vos erop dat ik natuurlijk heel veel maatregelen heb genomen die allerlei beperkingen opleggen aan zowel de doorschuifaciliteit als ook de successiebelasting, veel meer toegespitst op reële ondernemingen en niet meer op beleggingsvehikels of op het kasgeld. Ik noem de beperking dat een

kasgeld-bv haar kasgeld niet van 15% naar 5%, een verlaging van 10% liquide middelen, mag verlagen. De heer Cramer heeft een vraag gesteld over de fictieve schenking bij overlijden van een ondernemer: de vrouw krijgt de onderneming en de kinderen de onderbedelingsschulden. Daar ben ik op ingegaan in mijn verhaal over artikel 10 en ik heb beloofd daarop uitgebreider terug te komen in de brief.

De heer Cramer heeft ook gevraagd waarom de overname van een maatschapsaandeel in artikel 11, lid 1, wordt belast met schenkbelasting. Het doel is dergelijke bedrijfsoverdrachten onder de bedrijfsopvolgingsregeling te brengen. Volgens de recente jurisprudentie is er geen sprake van een schenking als een ouder zijn maatschapsaandeel tegen een lagere prijs overdraagt. Dan kan geen schenkingsrecht worden geheven als de onderneming kort daarna wordt gestaakt. Dat is een ongelijke behandeling met andere bedrijfsopvolgers. Onder het voorstel is er ook vrijstelling van schenkingsrecht, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van de bedrijfsopvolgingsregeling.

De voorzitter: Dan gaan we nu naar het laatste blok, de rubriek "overige". Daarin passen ook de amendementen. Als we die een voor een royaal aan de orde stellen, zullen wij dit overleg niet om elf uur kunnen beëindigen. Het amendement op stuk nr. 6 is door de heer Cramer in de loop van zijn eerste termijn ingetrokken. Dat bestaat dus niet meer. Vervolgens gaat het om de vijftien amendementen op stukken nrs. 19 tot en met 34. Wij zouden er goed aan doen de staatssecretaris te vragen daarover zijn uiteindelijke oordeel te geven met hier en daar een accentuering door een argument.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Wellicht is het een oplossing als de staatssecretaris morgen schriftelijk op de amendementen reageert, zodat wij ze vervolgens plenair politiek kunnen aftikken.

Staatssecretaris **De Jager:** Ik heb een punt van orde. Het is gebruikelijk om nog geen oordeel in het wetgevingsoverleg uit te spreken, maar pas in de plenaire behandeling.

De voorzitter: Die variant kennen wij natuurlijk. Ik heb daar al over nagedacht, maar dat leidt er ongetwijfeld toe dat het plenaire afrondende debat nog heel veel tijd in beslag zal nemen.

Staatssecretaris **De Jager:** Ik kan er schriftelijk al wel een beetje op ingaan. Het ontraden zal ik in het plenaire debat uitspreken!

De voorzitter: Laten wij er nu geen discussie over beginnen. Het is niet ongebruikelijk dat de amendementen schriftelijk worden becommentarieerd. De staatssecretaris mag er best een laatste zin aan toevoegen of hij het amendement ontraadt of wat hij er ook van vindt en dan nemen wij dat mee in de plenaire afdoening. Anders heeft het niet zoveel zin. Ik loop hier al een paar dagen rond en ik heb die variant heel vaak zien langskomen.

Staatssecretaris **De Jager:** Dat lijkt mij prima. Ik zeg er alleen bij dat dit niet voor elf uur gaat lukken. Dat wordt morgen in de loop van de dag. Wij doen ons best. Er komen dus twee brieven.

Voorzitter. Een belangrijk punt is het idee van de PvdA om een heffingskorting in te voeren van € 1000, afhankelijk van het vermogen. Dat was niet alleen een amendement, maar ook een voorstel. Daarom pak ik het eruit. Toen ik het gisteren las op teletekst, vond ik dat een sympathiek idee. Er zijn alleen wel een paar uitvoeringsproblemen. Je zou waarschijnlijk een grote groep een korting geven. De vraag aan de PvdA is dan of het niet sympathieker is om iedereen die korting te geven. Als ik het goed begrijp, is het voorstel om het vermogen van box 3 en de erfenis mee te tellen. Ik begrijp waarom dit wordt gedaan. Iemand die € 50.000 heeft gespaard en een erfenis krijgt van € 20.000, krijgt geen korting. Iemand die een losbandig leven heeft geleid omdat hij weet dat pa wel een keer met de zilvervloot komt en 10 mln. krijgt, zou dan wel een korting krijgen.

Daarom moet je niet alleen op dat moment naar box 3 kijken, maar ook na de vererving. Dan wordt het een probleem, want die vererving zit nog niet in box 3. Dan zul je twee verschillende systemen moeten combineren, die de executeur-testamentair niet heeft. Hij heeft wel zicht op de erfenis, maar niet op box 3. Nu betalen de meeste mensen geen box 3-heffing. Veruit de meeste mensen zijn daarvan uitgezonderd. Ik geloof dat maar een kwart van de Nederlanders in box 3 zit. Als je iets van een heffingskorting wilt, dan is de vraag is of het niet mogelijk is om aan te grijpen bij de erfenis. Dat is veel logischer en uitvoeringstechnisch beter te ondervangen. Je kunt het bij de verkrijger belasten. Je hebt een heffingskorting. Dan neem je het verkrijgingsprincipe mee en je maakt het afhankelijk van de hoogte van het vermogen dat de verkrijger in de schoot geworpen krijgt. Het voordeel daarvan is dat je vanuit één systeem, één belasting, opereert en dat het uitvoerbaar is.

De combinatie met box 3 is lastig. Materieel voegt het niet zoveel toe omdat de meeste mensen niet in box 3 zitten. Het is dus niet zo dat het een goed onderscheiden criterium is. Ook geldt het PvdA-voorstel voor een heel kleine groep. De eerste € 19.000 van een kindverzekering is al vrijgesteld. Box 3 heb je pas boven € 40.000. Wat het materieel nog toevoegt, ligt daartussen. Dat wil zeggen dat je met een erfenis van meer dan € 19.000 boven de grens van € 40.000 komt. Dan zou je het volgens mij gemakkelijker kunnen maken.

Als ik een sympathiek idee hoor, wil ik graag meedenken. Dan zou het veel logischer zijn en ook wetsystematisch in deze wet zijn toe te passen als je vanuit de verkrijging redeneert en niet kijkt naar wat iemand al of niet heeft gespaard. Het voordeel is dat je dan ook die ongelijkheid wegneemt als je twee kinderen hebt en de een spaart heel weinig en de ander meer. De laatste wordt dan met een hogere belasting geconfronteerd, omdat hij geen heffingskorting krijgt. Zo ontstaan er vreemde effecten. Er zit dus wel iets in een korting; die is op zichzelf wel interessant. Ik denk dan natuurlijk ook nog aan de Belastingdienst bij de uitvoering van een maatregel voor een relatief kleine groep. Daarom zou ik zeggen: maak het wat eenvoudiger. Zeg: iedereen die korting, en als je dat niet wilt en je wilt het toch aan een bepaald bedrag koppelen, neem dan het element van dat stuk van de erfenis dat de verkrijger verkrijgt. Dat is veel logischer en ook heel goed te doen. Ik heb hier allemaal teksten waarom het niet kan. Ik zal die nu niet uitspreken, maar het voorstel dat er nu ligt, is heel ingewikkeld en leidt tot

allerlei gedoe, onder meer door de combinatie van twee verschillende systemen.

Er zijn heel veel amendementen opgesteld, maar daar zal ik nu niet op ingaan.

Dan nog de executeurs- en notariskosten die zouden moeten worden meegenomen als aftrekbare kosten. De heer Van der Vlies vraagt of er sprake is van een dubbele belasting. Er is geen sprake van dubbele belasting. De kosten zijn geen schulden van de nalatenschap; zij hangen samen met de afwikkeling van de nalatenschap.

Er zijn kosten die kleven aan de erfgenamen en de legatarissen. Aftrek op schuld van de nalatenschap past daar niet bij. Van een dubbele belasting is sprake als eenzelfde persoon twee keer belasting betaalt over dezelfde grondslag. Daarvan is hier geen sprake.

Dan vraagt de woordvoerder van de CDA-fractie naar overgangsrecht voor schenkingen onder opschortende voorwaarden voor 1 januari 2010. Omdat ook nu al heffing plaatsvindt op het moment waarop aan de opschortende voorwaarde is voldaan, hoeven wij geen speciaal overgangsrecht te hebben. Onder het oude recht vindt de schenking plaats op het moment van de overeenkomst, maar heffing op het moment van vervulling van de voorwaarde. Onder het nieuwe recht is er sprake van dat schenking en heffing op het moment van de voorwaarde plaatsvinden. Een belangrijk verschil zit in de woonplaats van de schenker op het moment dat de schenking tot stand komt. Dus oud recht op het moment van het sluiten van de overeenkomst en nieuw recht op het moment van het voldoen van de voorwaarde. Dit sluit beter aan bij het moment van de draagkrachtvermeerdering.

De heer Remkes heeft nog een vraag gesteld over de defiscaliseringsbrief. Ik heb al eerder aan de Kamer laten weten dat die brief eind 2009 of begin 2010 zal worden verstuurd. Wij moeten rekening houden met de interactie van de Successiewet en de ib, dus wat deze discussie hier oplevert. Wij moeten ook rekening houden met de problematiek van de defiscalisering die ik eerder schetste, namelijk het dilemma dat je voor een lange periode een derving hebt terwijl je eigenlijk iets doet wat in de beeldvorming van mensen negatief is. Bij de defiscalisering van overhevelingsschulden en -vorderingen ga je in principe meer heffen op het economisch overdragsmoment. Dan wacht je tot de daadwerkelijke overdracht plaatsvindt bij de economische verkrijging. Dan heb je dus een periode van vele jaren waarin je minder heft dan in de oude situatie. Dat haal je uiteindelijk wel in, maar dan doe je iets negatiefs en het leidt de eerste 30 jaar tot derving die je dan moet dekken. Dat is een heel vreemde situatie.

Wij willen de wisselwerking van de ib en de Successiewet heel grondig bekijken. Wij zullen afwachten hoe de parlementaire behandeling van de Successiewet afloopt. Wij willen met de defiscalisering geen mogelijkheden voor belastingontwijking scheppen. Wij hebben ook geluiden gehoord dat die mogelijkheden er zijn. Daar willen wij dus ook nog eens goed naar kijken. Met andere woorden, dit is echt iets voor de langere termijn. Er zitten veel conceptueel sterke punten in, maar ook verschrikkelijk veel praktische haken en ogen. Dat is reden genoeg om hier nog even voorzichtig mee te doen en de zaak op de langere baan te schuiven.

De heer Omtzigt vroeg of er geen belasting is verschuldigd bij een wijziging van de huwelijkse voorwaarden en of dit in de wet kan worden geregeld. In ieder geval is er

geen schenkbelasting bij wijziging naar een algemene gemeenschap van goederen; het is afhankelijk van de wijziging, dus van geval tot geval moet dit worden bezien. In concrete gevallen is vooroverleg mogelijk met de inspecteur. Mijn antwoord hierop is dat we dit niet in de wet moeten regelen. Het wordt beoordeeld volgens de algemene criteria voor schenkingen. Wij vinden het opnemen van een fictie voor erfbelasting geen goed idee.

De **voorzitter**: De staatssecretaris is hiermee gekomen aan het eind van zijn blokje "overig". De amendementen zijn verplaatst naar een ander voertuig dan dit overleg; daar komt nog een brief over. Er is nog tijd. Eerst doen we een vragenronde over dit blok, daarna kom ik met een voorstel voor een tweede termijn.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Wij krijgen graag nog een reactie op ons voorstel om de aanschaf van een huis eenmalig wat meer te faciliteren. Daarover is nog geen amendement ingediend en wij willen graag een reactie. Ook willen wij dat er nog een paar woorden worden gewijd aan de positie van stiefkinderen. De staatssecretaris zei dat hij positief tegenover de plannen staat voor stiefkinderen uit een niet door de overheid erkende relatie. Verder vraag ik de staatssecretaris om wat specifieker te zijn over de wijziging van de huwelijkse voorwaarden. Hij had het over het overleg met de inspecteur, maar mijn vraag ging over twee concrete casussen: als men naar een complete huwelijkse gemeenschap gaat met twee uitzonderingen, namelijk met betrekking tot wat voor het huwelijk aanwezig was en wat door koude uitsluiting bij erfenissen zelf is verkregen. Dat zijn vrij normale voorwaarden. Als de staatssecretaris kan toezeggen dat dat in ieder geval algemeen is geregeld, snap ik dat voor specifieke situaties vooroverleg met de inspecteur gewenst is. We weten dan in ieder geval dat dit algemeen kan. Verder hadden wij twee specifieke vragen gesteld over de artikelen 15 en 21. Dat laatste gaat over erfgenamen die bezwaar mogen maken tegen de WOZ-waarde; nu kan alleen de erflater dat en als het huis fors in waarde is gedaald, ontstaat er een probleem. Wij hopen dat de vraag over artikel 15 ook nog kan worden beantwoord.

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. In het kader van het blok "overig" hebben collega's al vragen gesteld. Welke stip ziet de staatssecretaris aan de horizon? Het is in zijn ogen geen ideale aanpassing, maar wat gaat er verder gebeuren? Gaat dit kabinet dat nog doen, of gaat de staatssecretaris voorlopig niks meer doen? Mijn tweede vraag over defiscalisering hangt daarmee samen. Ik hoorde de staatssecretaris zeggen dat hij wil afwachten waartoe dit wetgevingstraject leidt. Mij ging het in eerste instantie om de samenhang tussen de defiscaliseringsdiscussie en dit wetgevingstraject. Ik heb er problemen mee om over bepaalde onderdelen van dit wetsvoorstel een oordeel te geven, terwijl ik de voornemens van het kabinet op dat andere onderdeel niet ken. De staatssecretaris draait deze zaken om, waarmee we volgen mij terecht komen in een soort kip-eikwestie.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. De staatssecretaris heeft hardop nagedacht over de mogelijkheden rond de derde progressie in het voorstel van de PvdA. Ik had meer

gevraagd om een wat uitgebreidere notitie over mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot progressie. Graag had ik daarop een antwoord gehad.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter, ik heb twee vragen. Allereerst een vraag in samenhang met de zogenaamde stip op de horizon. Dit debat is vooral een debat over een reparatie en niet een fundamenteel debat over waar wij met de Successiewet naar toe willen. Ik heb geen antwoord gehad op mijn vraag of de Successiewet kan worden meegenomen door de recent ingestelde belastingcommissie.

Mijn vraag of alleenstaanden die geen kinderen of andere familieleden hebben, de mogelijkheid krijgen iemand aan te wijzen die erft tegen het partnertarief, is ook nog niet beantwoord.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): De staatssecretaris heeft niets gezegd over het door mij aangekondigde amendement. Ik hoop dat hij daar even uitgebreid op zal ingaan als hij inging op het amendement van de coalitie-vrienden. Mijn amendement heeft betrekking op de doorschuifregeling. Ik vind het heel onterecht wanneer de kinderen al zouden moeten afrekenen wanneer een ouder bij overlijden een huis nalaat aan de langstlevende partner en zijn kinderen. Mogelijk kunnen zij dat niet, maar zij kunnen ook hun erfenis niet verzilveren omdat de langstlevende tenslotte het vruchtgebruik van het huis heeft. Met mijn amendement wil ik voorkomen – dat sluit aan bij het streven naar het verkrijgersconcept dat eigenlijk veel meer in het wetsvoorstel zou moeten zitten – dat een huis gedwongen moet worden verkocht en de moeder wordt gedwongen te verhuizen om aan de fictiebepaling van de kinderen te voldoen. In mijn amendement stel ik voor dat de kinderen een soort conserverende aanslag wordt opgelegd, waarbij zij pas hoeven af te rekenen als het huis feitelijk wordt verkocht of als de langstlevende overlijdt.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Omtzigt spreekt over bezwaren in de uitvoering bij de schenkingsvrijheid van € 50.000 aan een kind voor de aankoop van een eigen woning. Een notoir voorbeeld is dat die woning weer kan worden doorverkocht. Daar zal uiteraard een constructie voor moeten worden bedacht. De bestemming als eigen woning is heel lastig vast te stellen, zeker voor de toekomst. Wij hebben al eerder aangegeven dat het heel moeilijk is vast te stellen of die € 50.000 voor de aankoop van een eigen woning wordt aangewend. Die koppeling wilde de heer Omtzigt wellicht al loslaten. Je zou kunnen zeggen dat, als door een kind een huis wordt gekocht, je € 50.000 mag geven. Dan is er nog steeds een ontwijkingmogelijkheid. Het kan heel lucratief zijn om een woning door te verkopen. Dat vindt nu al plaats bij bijvoorbeeld het witwassen, waarbij gebouwen een paar keer per dag worden doorverkocht en de prijzen een paar keer over de kop gaan.

Is de regering bereid stiefkinderen en eigen kinderen gelijk te behandelen? Achter deze vraag zit een sympathieke gedachte, maar ik zie daar geen budgettaire ruimte voor. In het wetsvoorstel hebben wij de tarieven zo'n beetje over de hele linie fors verlaagd. De bedrijfsopvolgingsfaciliteit voor reële ondernemingen hebben wij soepeler en ruimer gemaakt, maar dat hebben wij niet gedaan voor niet-reële ondernemingen. Wij hebben dus veel budgettaire ruimte ingezet en wij hebben in het

voorliggende voorstel geen budgettaire ruimte over. Dan zou er moeten worden gezocht naar een dekking. Wellicht heeft de heer Omtzigt daar suggesties voor. Ik sta zeker niet onwelwillend tegenover zijn gedachte. Dekking uit ontwikkelingssamenwerkingsgelden kan overigens niet, omdat het daarbij om uitgaven gaat, maar dekking in iedere andere vorm van belasting-opbrengst kan wel. Dat zijn gewoon de regels. Het is dus mogelijk om een andere belastinguitgave te verminderen of om een belastingtarief te verhogen. Er is een scala aan mogelijkheden, waarbij de enige voorwaarde is dat de dekking in het inkomstenkader wordt gevonden. Ik heb er overigens zelf ook niet voor gekozen om een dekking te zoeken in de Successiewet, want een groot deel van de dekking heb ik gevonden in de boxen 2 en 3 van de inkomstenbelasting. Het is dus niet mogelijk om voor de dekking naar een andere wet te verwijzen, maar wel om de dekking voor een amendement in een andere belastingwet te zoeken. Voorwaarde is natuurlijk wel dat wordt uitgegaan van een goede raming.

De heer **Omtzigt** (CDA): Kunt u mij een hint geven?

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. De heer Omtzigt vroeg mij om zijn twee voorbeelden en de artikelen 15 en 20 uit te werken. Ik zal dat meenemen in de brief. De heer Remkes vraagt wat er verder nog gaat gebeuren met de Successiewet. Mevrouw Koşer Kaya vroeg eigenlijk hetzelfde en wel welke stip ik op de horizon heb gezet. Voor alle duidelijkheid: na rijp beraad en na een diepgaande discussie met wetenschappers, praktijkmensen en mensen van de Belastingdienst heb ik ervoor gekozen om in het wetsvoorstel geen defiscalisering van de overhevelingsschulden en van onderbedelingsvorderingen mee te nemen. Daartegen bestaan namelijk zeer grote bezwaren. Ik zet dus geen stip op de horizon, omdat ik heel sterk betwijfel of er wel een stip op de horizon moet komen te staan. Als u mij vraagt of het haalbaar is, moet ik antwoorden dat ik denk dat dit niet het geval is, gezien de uitvoeringsproblemen en het budgettaire verloop. In ieder geval zal het in deze kabinetsperiode niet meer van een wetsvoorstel komen. Wel wil ik mevrouw Koşer Kaya toezeggen dat de Successiewet mee zal lopen in de belastingherzieningsdiscussie. Ik ben zelf ook erg benieuwd naar de uitkomst, want dat wordt een heel interessante discussie. De derde progressie. De heer Bashir vraagt mij om daarop nog iets uitgebreider in te gaan.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. Een punt van orde. Het was niet mijn bedoeling dat de staatssecretaris daar vanavond nog op in zou gaan, maar in een brief of een notitie.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan daar iets uitgebreider op ingaan in de brief. Het is een interessant debat, maar wel een debat dat in de politieke arena moet worden gevoerd. Ik kan in de brief echter al wel een voorschotje geven. Als de heer Bashir dat op prijs stelt, ben ik ook bereid om er in het plenaire debat uitgebreid op in te gaan.

De heer Van Dijck heeft een amendement ingediend. Dat amendement is volgens mij echter al ingediend, want het heeft een stuknummer.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Het is nog niet inge-

diend, want er staat een vraagteken achter het stuknummer.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat heb ik nog niet eerder gezien: een nummer met een vraagteken. Meestal staat er dan volgens mij iets anders. De strekking van het amendement is een renteloze betalingsfaciliteit voor belastingaanslagen die worden opgelegd aan de erfgenaam voor het verkrijgen van het blote eigendom van de eigen woning en een rentedragende betalingsfaciliteit voor belastingaanslagen die worden opgelegd aan de erfgenaam voor het verkrijgen van het blote eigendom van de eigen woning.

Het probleem is de dekking. Ik kan wel aangeven hoeveel het kost. Het eerste amendement kost naar schatting structureel 95 mln. met daarnaast een initiële belastingderving in het jaar van invoer van 250 mln. Voor het tweede amendement is de initiële belastingderving in het jaar van invoer 250 mln. Er staat niets over structureel, dat kost niets, dus daarvoor hoeft de heer Van Dijk slechts een slordige som van 250 mln. initieel te dekken. Het is heel lastig om initieel 250 mln. in het inkomstnkader te dekken, want initieel dekken, weet ik uit eigen ervaring, is niet zo makkelijk. Het is makkelijker om een kleine reeks structureel te dekken. Dat zijn dus de kosten voor beide amendementen, daarnaar is gevraagd.

De heer **Tony van Dijk** (PVV): Staat de staatssecretaris sympathiek tegenover deze amendementen en is hij bereid mee te denken aan de initiële dekking, of vindt hij het normaal dat een huis verkocht moet worden? Hij staat namelijk wel sympathiek tegenover het voorstel van mevrouw Vos.

Staatssecretaris **De Jager**: Het is iets minder sympathiek dan het voorstel over de stiefkinderen. Wij vinden de noodzaak van een betalingsfaciliteit ontbreken, omdat je een huis kunt belenen. Waarom zou je bij het ene amendement een renteloze betalingsfaciliteit indienen? Schulden inzake erfbelasting worden dankzij een voorgestelde wijziging in het Belastingplan 2010 aftrekbaar in box 3. Renteloos uitstel zou dan leiden tot dubbel voordeel. We hebben dus in het Belastingplan 2010, dat ik op Prinsjesdag heb ingediend, al een voordeel voor schulden inzake erfbelasting. Dan zou je een dubbel voordeel creëren. Daarvan zien wij het voordeel niet in. Het creëert weer extra werkdruk voor de Belastingdienst: het opleggen van een aanslag, verlenen van uitstel, intrekken van uitstel bij vervreemding en het eindigen van het vruchtgebruik. De automatisering moet worden aangepast en sowieso is inwerkingtreding vanwege de aanpassing van de automatisering niet per 1 januari aanstaande mogelijk. Voor het tweede amendement gelden dezelfde argumenten, behalve het argument van de renteloze betalingsfaciliteit, want daar is sprake van rente.

Ik hoop dat de heer Van Dijk het mij niet euvel duidt dat ik mij iets minder makkelijk sympathiek kan uitlaten over deze amendementen. Ik houd mij altijd aanbevolen voor andere suggesties. Het is niet zo dat een amendement van de coalitie beter wordt behandeld dan een amendement van de PVV. Men heeft mij immers gehoord over de derde progressie. De amendementen brengen veel kosten met zich mee en wij zien de noodzaak niet helemaal. Daarom is het voor mij lastig om er een positief oordeel over uit te spreken.

De **voorzitter**: Nu we de staatssecretaris de ruimte hebben gegeven op de ingediende amendementen schriftelijk te reageren, zijn wij aan het eind gekomen van de eerste termijn. Er is nog ruimte voor een heel korte tweede termijn, maar daarbij moet iedereen zich wel realiseren dat er morgenochtend voor 11.00 uur een brief naar de Kamer komt met daarin een reactie op de brief van de NOB. Er komt een mededeling over de civielrechtelijke aspecten voor het kiezen van een begunstigde door de executeur-testamenteair, het keuzetestament. Er worden voorbeelden uitgeschreven die de heer Omtzigt aanreikte over de artikel 10-problematiek, zo vat ik het even samen. Hetzelfde geldt voor de heer Cramer, de onderbedelingsschulden en de enkelvoudige versus de meervoudige renteschenking. Er worden voorbeelden uitgeschreven over de wederzijdse zorgplicht. Er komt een reactie op de hardheidsregeling die van de zijde van de Kamer is gesuggereerd en er wordt ingegaan op de voor- en nadelen van de Nederlandse aanpak van de belasting van trusts. De staatssecretaris had een tabel en die wordt doorgeschoven naar zijn brief. Voor de heer Omtzigt wordt ingegaan op voorbeelden in relatie tot artikel 15 en artikel 21 en wordt er een voorschotje gepresenteerd op de derde progressie, een punt dat de heer Bashir aanreikte.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Voorzitter, u bent wat vergeten.

De **voorzitter**: Dat houd ik voor mogelijk.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Een reactie op die vijftien omissies van onze estate planner.

De **voorzitter**: Dat klopt. Ik herinner mij dat. Dat is waar. Wat later komt er nog een tweede brief met commentaar op de vijftien amendementen die tot nu toe zijn ingediend. Er zijn er nog enkele aangekondigd en die moeten zo langzamerhand in de Kamer komen te liggen als wij deze week nog tot een plenaire afronding willen komen. Ik meld dat men daarvoor ook in de vernelling moet. Er komt later een brief, in de verdragsnotitie, over de economisch dubbele belasting en de toepassing belastingverdragen. Er komt later een brief met een kwantitatief inzicht in het aantal samenlevingscontracten: waar hebben wij het eigenlijk precies over? Dat is een vraag van de heer Remkes in het blok over het partnerbegrip. Er komt een rapportage over de raming van de opbrengst naar de Kamer in relatie tot de APV-problematiek. Dat kan echter pas medio 2011. Daarna komt die jaarlijks. Eind dit jaar, begin volgend jaar komt er een defiscaliseringsbrief. Verder is toegezegd dat de Successiewet expliciet zal meelopen in de studiecmissie belastingstelsel. Dit is wat de volijverige griffier voor ons heeft getraceerd.

De heer Cramer is mij nu een slag voor door buiten de microfoon te reageren. Hij is ongehoorzaam omdat hij de voorzitter niet laat uitspreken en er zomaar tussendoor fiedelt. Ik heb dit allemaal niet voor niets opgelezen. Ik deed dat vanuit de veronderstelling dat u zeer reduceert in de aandrang om nog een tweede termijn te presteren. Als u ter voorbereiding van uw beslissing om tot plenaire afronding over te gaan, waarover wij overigens mogelijk nog een procedurevergadering houden, nog een technisch punt hebt, dan is er nog ruimte om dat aan de orde te stellen. Laat het daar echter bij blijven. Nu

geen politieke verhalen en toestanden; dat moet in de plenaire zaal.
Ik begin bij de heer Van Dijck. Kort en zakelijk alstublieft.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. In eerste termijn is op twee punten gereageerd. Ik kom daar plenair op terug. Het zijn technische puntjes, namelijk de pre-2003-groep en de resolutie 1964.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Voorzitter. Had de staatssecretaris maar net zo snel een toezegging gedaan op die alleenstaanden als hij deed op het meenemen van de Successiewet in de belastingcommissie. Helaas heeft hij daar echter niet eens op gereageerd. Ik hoop dat hij dat alsnog doet.

Op juridisering van de samenleving, althans het partnerbegrip, zal ik bij de plenaire afronding terugkomen. Dan stel ik ook nog eens de afgezonderde particuliere vermogens en het niet omdraaien van erfgenamen in begunstigen aan de orde. Op het punt van bedrijfsopvolging heb ik nog steeds niet het nut en de noodzaak in de uitleg van de staatssecretaris gezien. Ook daar kom ik dus op terug.
Het punt van de overgangstermijn voor samenwonende partners blijft belangrijk voor mijn fractie. Die is veel te krap. Ik wil daar graag een goede reactie op.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik maak een paar opmerkingen. Ik zal het zo kort mogelijk houden. Allereerst dank voor uw correctie van mijn tussendoor geroep.

De **voorzitter**: Het was spontaan. Prima hoor.

De heer **Cramer** (ChristenUnie): Toch wil ik u daarvoor danken. Ik dank ook de staatssecretaris. Wij komen er morgen uitgebreid op terug. Wat in die brief staat, is belangrijk.
Ik kom op artikel 10. De staatssecretaris gaf zo'n mooi voorbeeld, namelijk dat hij de eenvoud die hij bij de ANBI voor ogen had, ook geldt voor dit wetsvoorstel. Dat was voor mij precies de insteek voor artikel 10, namelijk om het eenvoudiger te maken. De laatste nota van wijziging maakt naar mijn overtuiging artikel 10 weer uitgebreider. De grap is dat juist degenen die ons daarover vanuit het veld aanschieten dit, ingegeven door de uitvoeringspraktijk, aandragen om de constructies tegen te gaan waarover de staatssecretaris spreekt. De staatssecretaris geeft aan wat er allemaal van stal moet worden gehaald om een SBBI-status duidelijk te maken. Degene die daarop aanspraak wil maken, moet dit ook weten. Dan is volgens mij registratie nog maar een heel klein stapje. Dat is alleen nog maar de administratieve vastlegging – want al het werk is al gebeurd – wil je er bij de inspecteur met succes een beroep op kunnen doen.
Tot slot heb ik een vraag gesteld die wat snel werd afgekapt. Het ging om het beschouwen van de onderbedelingsschulden als boedelfaciliteit. Het is juist eenvoudiger de erfgenaam te laten afrekenen in plaats van allerlei constructies te bedenken om de betaling door de eerste verkrijger te laten afregelen die de onderneming erft. Beoogd was een vereenvoudiging van de discussie.

De heer **Bashir** (SP): Voorzitter. Ik zal op vier punten kort

ingaan. Allereerst de dekking. De staatssecretaris zegt dat wat Nederland betreft er een bedrag van 90 mld. buiten het zicht van de Belastingdienst in trusts staat geparkeerd. Hij wil zelf 30 mld., zo heeft hij door extrapolatie becijferd, gebruiken om dit wetsvoorstel te dekken. Hij wijst op 20,5 mld. AB-pakketten en 9,5 mld. box 3-vermogen.

Het probleem is dat van die 30 mld. die voor dit wetsvoorstel aan trustvermogen nodig is, slechts 16 mld. in zicht is. Die andere 14 mld. is slechts extrapolatie. Hoe kan de staatssecretaris nu een wetsvoorstel indienen waarbij er gerekend wordt op 14 mld. trustvermogen dat helemaal niet in zicht is? De staatssecretaris heeft zelf de afgelopen tijd ook een soort trustregister opgebouwd. Hoeveel staat daarin? Op welk bedrag hebben wij daadwerkelijk zicht?

Mijn tweede vraag gaat over mijn eigen voorstel voor een register. Volgens mij zijn de meeste mensen geen belastingontduikers. Hetgeen de staatssecretaris zegt bij te willen houden, wil ik formaliseren. Als je dingen formaliseert, is de dwang voor mensen veel groter om de gegevens te verstrekken. Vandaar het amendement. De staatssecretaris zou kunnen zeggen: ik zie uw amendement als ondersteuning van het beleid. De huidige trustvraag is namelijk onvoldoende. Als je dit formaliseert, kan de Kamer zeggen wat zij allemaal wil bijhouden.

Ten derde is er de hardheidsclausule, de hardheidsregeling met betrekking tot partnerschap. De heer Omtzigt heeft gevraagd om een nota van wijziging, maar mijn punt is dat er veel meer onvoorziene situaties zijn dan de heer Omtzigt heeft genoemd. Stel bijvoorbeeld dat iemand verloofd is of van plan is om binnen, twee, drie of vier jaar te gaan trouwen en nu nog bezig is met sparen. Dan heeft het geen zin om ook nog een samenlevingscontract te sluiten want je bent al bezig met sparen. Dan ga je niet nog een keer een samenlevingscontract sluiten. Daarom is volgens mij dit probleem veel groter.

Mijn vierde vraag gaat over ANBI. Het zijn twee heel korte punten. Ik heb gevraagd naar die actievoerder. Daarop heeft de staatssecretaris niet geantwoord. Punt twee is de btw-vrijstelling. De staatssecretaris zegt dat hij schriftelijk antwoord heeft gegeven, maar mijn vraag gaat erover dat hij jarenlang het bedrag van € 68.000 niet heeft geïndexeerd. Ik weet niet meer precies hoe hoog dit bedrag was. Volgens mij is het € 68.000, maar het kan ook een ander bedrag zijn. Is de staatssecretaris van plan in de toekomst wel te indexeren?

De heer **Remkes** (VVD): Voorzitter. Mij is even ontgaan of in uw opsomming van de inhoud van de brief ook zat dat de staatssecretaris ook nog een poging doet om nader te duiden welke financiële effecten er na het aanvankelijke wetsvoorstel zijn ontstaan als gevolg van de nadere voorstellen.

Ik ben voornemens om in ieder geval plenair terug te komen op het partnerbegrip en alles wat daarmee samenhangt.

Voorts kom ik plenair terug op de ANBI- en SBBI-discussie, omdat ik vind dat de staatssecretaris onvoldoende overtuigend is geweest, dat huidige ANBI's niet met een gigantische onzekerheid worden opgezaald en dat voor de speelruimte die SBBI's krijgen in feite precies hetzelfde geldt. Dat gebeurt onder het motto: de rechter

zal in de praktijk in zijn uitspraken wel tot nadere duiding komen. Uit wetgevingsoogpunt vind ik dat onvoldoende. Wat mij betreft, zal morgen bij de beantwoording van de vraag of de zaak gereed is voor plenaire behandeling, het overgangsrecht een rol spelen. Daarbij gaat het niet alleen om partnersituaties, maar ook om de bredere zin. Ter voorkoming van misverstanden merk ik nog op dat ik het niet heb over de situaties die de staatssecretaris heeft aangegeven. Ik heb het dus expliciet over situaties waarbij mensen te goeder trouw een besluit hebben genomen, op basis van het bestaande juridische kader. Tijdens het spel worden zij geconfronteerd met gewijzigde spelregels. Dat kan voor heel veel "verveling" zorgen, zowel in de richting van de staatssecretaris als van de Kamer.

Mevrouw **Vos** (PvdA): Voorzitter. Ik ben blij dat de staatssecretaris heeft toegezegd dat hij twee dingen wil onderzoeken. Het ene is waarom men niet met een contract met de notaris al in drie tot zes weken ervoor in aanmerking komt. Als het gaat om de APV's, is mij niet helemaal duidelijk of hij ons direct gaat waarschuwen als er een probleem is met een verdragsland.

De BOR is nog steeds niet onderbouwd; wij kunnen de rechtvaardiging daarvoor of hoe dat ook moge heten in het recht, niet vinden. Daar zullen wij dus zeker op terugkomen bij de plenaire behandeling.

Ik vind het sympathiek dat de staatssecretaris sympathie heeft voor ons voorstel over de korting. Het gaat ons echter juist om de progressie en niet om het geld zo maar uit te strooien. De gegevens over box 3 zijn bekend: een kwart van het aantal mensen in box 3 spaart en drie kwart niet. De mensen moeten het ook zelf aangeven. Ik zie het uitvoeringsprobleem dan ook niet zo. Ook daar zullen wij op terugkomen bij de plenaire behandeling.

Het volgende is nog een belangrijk punt voor mijn fractie. Wij krijgen morgen een hele stapel met nieuwe teksten. Die moeten wij voor de procedurevergadering doorgenomen en beoordeeld hebben. Daarbij moeten wij nagaan of ons dat tevreden stelt. Ook moeten wij nagaan of van alle doorgevoerde wijzigingen de financiële dekking nog wel klopt. Dat is dus nogal wat. Voor mijn fractie hangt het er echt van af of wij daarmee tevreden kunnen zijn. Het kan ook zijn dat wij denken: zo kan het niet.

De heer **Omtzigt** (CDA): Voorzitter. Allereerst dank ik voor de wederom uitgebreide beantwoording, alsook voor de antwoorden die wij morgenochtend ontvangen. Namens u bedank ik ook de ambtenaren die volgens mij vannacht nog lang bezig zullen zijn met de antwoorden. Ik heb nog enkele korte commentaren. Wij willen graag weten hoe en wanneer wij voorbeelden krijgen van de wederzijdse zorgplicht; die stonden nog niet in de lijst. De toezegging was ook niet helemaal duidelijk. Wij willen dus graag weten of de fiftyfifty goed is.

De **voorzitter**: Dat is genoemd.

De heer **Omtzigt** (CDA): Excuses dat ik die gemist heb. Ik noem nog wel de wijziging van de huwelijkse voorwaarden: als men naar gemeenschap van goederen gaat, maar de staat van de inbreng en de erfenis en schenkingen blijven erbuiten en al het andere zit er dus in, dan is in ieder geval geen sprake van een gift tussen

de partners. Dat zou heel veel kou uit de lucht nemen bij wijziging van de huwelijkse voorwaarden.

Wij wachten met smart op het commentaar van de NOB. Toch wijzen wij even op artikel 1, lid 9, dat de NOB uitgebreid becommentarieert. Daar ging onze vraag ook over. Wij zijn evenwel nog niet helemaal tevreden over het antwoord.

Wij zijn nog niet overtuigd door het antwoord over het SBBI-register. Daar komen wij dan ook op terug bij de plenaire behandeling.

Over het verlies van de ANBI-status staat in de nota naar aanleiding van het nadere verslag dat men dat niet meer kan: het aftrekken is een beoogd effect van de invoering van het 90%-criterium en ik vind dat zwaarwegender dan de bescherming van de rechtszekerheid van de personen die fiscaal bijdragen aan instellingen die voor een groot deel in wezen een particulier vermogen opbouwen. Ik ben blij met de zojuist gedane toezegging. Die gaat een betere richting op dan de voorgaande toezegging. Het gaat ons niet om de soort constructie-ANBI's, maar om het soort theater in verband met de vraag wat nu wel en straks geen ANBI is. Misschien kan de staatssecretaris erop ingaan of mensen waar zij in goede trouw op het 50%-criterium een gift doen in ieder geval die aftrek behouden of de periodieke gift kunnen opzeggen. Dat zou in dat geval wel zo fijn zijn.

Het feit dat ik binnen twee minuten klaar ben, laat al zien dat de meeste vragen beantwoord zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Sap heeft de vergadering in verband met een andere verplichting moeten verlaten. Wij gaan nu luisteren naar de staatssecretaris. Hij heeft nog precies 20 minuten om een bevredigend antwoord te geven op alle nabranders.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Allereerst ga ik in op een vraag van de PVV over de resolutie uit 1964 in artikel 10 van de Successiewet. De resolutie is ten onrechte begunstigend, want stelt de waarde van overgedragen onroerend goed niet hoger dan op de datum van de rechtshandeling, waarbij het blote eigendom overging. De waardevermindering nadien blijft dan buiten de heffing. De intrekking past in het doel van artikel 10, namelijk het belasten van de waardevermindering tussen het moment van overdracht en overlijden. Dat doet dus veel meer recht aan de daadwerkelijke economische situatie. De intrekking past dus ook in het doel van het wetsvoorstel: het beperken van estate planningmogelijkheden ter besparing van erfbelasting. Ook voor de wetwijziging van artikel 11 in verband met het arrest van de Hoge Raad over de verkoop met levering na overlijden is er geen overgangsrecht. Op de vraag of er een overgangsregeling komt, is het antwoord dus nee.

Wij vinden ook dat het toestaan van een overgangsregeling bij die intrekking een gevaarlijk precedent voor de inkomstenbelasting vormt. Het gaat echt om de overdracht van de woning, bijvoorbeeld aan een kind, tijdens het leven, onder voorbehoud van vruchtgebruik. Bloot eigendom en vruchtgebruik vallen sinds 2001 niet meer onder de eigenwoningregeling voor de inkomstenbelasting. Tenzij vruchtgebruik is ontstaan door vererving, zit het vruchtgebruik in de eigenwoningregeling. Dat kunnen wij dus ook niet hebben.

De heer **Remkes** (VVD): Dit is wel een voorbeeld waarin

mensen op een gegeven ogenblik op basis van het bestaande wettelijke regime een keuze hebben gemaakt en nu worden geconfronteerd met nieuwe wetgeving, terwijl dat zeer aanzienlijke consequenties heeft. Daar komt nu de billijkheidsvraag achter weg.

Staatssecretaris **De Jager**: Jazeker. Als het echt onbillijk zou zijn, zouden wij dat al niet voorstellen, maar dan zou er ook nog wel eens een rechterlijke toetsing kunnen plaatsvinden. In dit geval is het gewoon de bedoeling om de constructiemogelijkheid die er nu is van estate planning te beperken. Dan is het juist logisch dat een wetwijziging die daarop toeziet natuurlijk ook bestaande gevallen adresseert. Anders zou het een wassen neus zijn. Iedereen die al van zo'n estate plannings-mogelijkheid gebruik heeft gemaakt zouden wij dan ontzien, terwijl wij dat niet zouden doen voor mensen die dat nog niet hebben gedaan. In sommige situaties kun je dat doen. Van sommige situaties zeggen wij ook dat wij dan een overgangsrecht doen gelden of dat wij bepaalde billijkheidsaspecten toepassen. Hier gaat het echter om het bestrijden van een bepaalde estate plannings-mogelijkheid. Het is een bewuste keuze geweest om die op deze manier te bestrijden.

De heer Van Dijk heeft ook nog gevraagd naar de pre-2003-groep. Ik denk dat hij daarmee mensen bedoelt die vijf jaar samenwonen op één adres zonder contract, plus eventuele meerrelaties, en de relatie tussen kind en ouder. Er is nu een nieuw regime. Het contract voor samenwoners wordt nu als eis gesteld, want daarmee is er een bewijs. Dat moet er dus zijn. Tussen ouders en kinderen bestaat niet dezelfde type zorgplicht als tussen bijvoorbeeld een echtpaar, of een ander type tweerelatie, waarbij sprake is van een partner of een samenlevings-overeenkomst. De meerrelaties hebben wij laten vervallen. Het gaat er niet om dat mensen op die manier wel of niet mogen samenwonen. Het gaat om de toepassing van de hoge vrijstelling van € 600.000. Dan moet wat ons betreft sprake zijn van tweerelaties, maar die zijn dus heel breed gedefinieerd. Heel vroeger ging het alleen over huwelijken. Nu mag sprake zijn van een duurzame partner, maar ook van een samenlevings-contract. Dit beginsel wordt in principe liberaal ingevuld, maar er moet wel sprake zijn van een tweerelatie, anders dan die tussen een ouder en een kind.

De heer Bashir zou graag zien dat de invoering van het trustregister in de wet wordt vastgelegd. Wij leggen dingen die behoren tot de uitvoeringspraktijk van de Belastingdienst niet in de wet vast. Het gaat hier ook om vertrouwelijke informatie. Ik heb al aangegeven hoe wij het gaan doen. Wij leggen de informatie die wij hebben uiteraard wel vast binnen de Belastingdienst. Of dat nu gebeurt in een Excel-sheet of in een register, maakt niet uit, hoewel het eigenlijk allemaal registers zijn. Wij leggen een en ander gewoon vast. We moeten de wet niet bevuilden met allerlei onnodige dingen. Dat doen wij op andere gebieden ook niet. Natuurlijk moet de Belastingdienst een register van belastingplichtigen hebben, maar in de wet staat niet dat de Belastingdienst een register bij moet houden van belastingplichtigen. Dat is er echter wel.

D66 komt terug op de kwestie van de alleenstaanden en de BOR. Dat wacht ik verder af. Over de overgangstermijn heb ik een toezegging gedaan. Ik ben bereid om de duur van de overgangstermijn te verlengen naar twee jaar.

Tegen de heer Cramer zeg ik dat ik nog terugkom op artikel 10 en de SBBI. Dat geldt ook voor de onderbedelingsschulden.

De heer Bashir heeft gevraagd naar de opbrengst. Wij ramen in heel veel gevallen dingen die wij niet in zicht hebben, terwijl er nu 15 mld. in zicht is, de helft van het bedrag dat is geraamd. Er ligt nu echter geen wettelijke grondslag om een en ander aan te geven, maar de helft hebben wij min of meer al in zicht. Ik vind dat heel erg veel. Ik noemde zojuist de ANBI-raming met die 10%, maar die gaat met grotere onzekerheid gepaard dan deze raming. Ik vind dat dus juist positief. Iedere raming gaat overigens met onzekerheid gepaard. Ik zou willen dat ik in veel andere situaties al zoveel in het zicht had bij het nemen van nieuwe maatregelen. Wij nemen zo vaak maatregelen waarbij wij nog niets in het zicht hebben, terwijl wij toch moeten ramen. Op een gegeven moment moet je ramen. Wij hebben nu een raming waarnaar de Belastingdienst gelukkig al heel veel onderzoek had gedaan. Een groot deel van die 30 mld. is dus al in zicht. In een OESO-rapport wordt gesuggereerd dat er nog veel meer dan 30 mld. aan Nederlandse belastingplichtigen is toe te schrijven, maar dat zie ik als een bevestiging van het feit dat wij dit moeten doen. Ik gebruik dit niet om de raming omhoog te krikken, want daar voel ik niets voor. Wij moeten daar behoedzaam in zijn. Er is nu echter geen wettelijke basis om deze trust-APV's effectief aan te pakken. Ik creëer met dit wetsvoorstel een wettelijk kader om deze APV's wel aan te pakken. Dan ontstaat aangifteplicht. Vervolgens zullen wij zien dat de meeste families geen gevangenisstraf of hoge boetes willen riskeren. Zij zullen ervoor kiezen om de constructie af te wikkelen. Natuurlijk is het altijd mogelijk dat mensen naar het buitenland gaan. Als zij vinden dat de belasting te hoog is, gaan zij naar het buitenland. Ik weet niet om hoeveel mensen het gaat. Wij hebben gezien dat dit kan gebeuren, met name in geval van mensen die in de grensstreek wonen. Dat is destijds gebeurd bij de AB-heffing die in 1996 of 1997 is ingevoerd. In dat jaar zagen wij heel veel mensen vertrekken over de grens. Moet je deze maatregel dan maar niet nemen omdat je bang bent dat een aantal mensen anders het land verlaat? Volgens mij moet je een rechtvaardige situatie nastreven en deze belastingheffing tot stand brengen. Het is een deugdelijke raming. Een eventueel vertrek zou geen argument moeten zijn om dan maar niet zo'n maatregel te nemen.

De VVD-fractie vraagt naar de financiële effecten van de eerdere voorstellen. Ik zal proberen hierover iets te zeggen in de brief. Ik heb al aangegeven dat wij iedere keer kijken naar het totale kader. Veel hangt met elkaar samen, het is vrij complex.

Mevrouw Vos vraagt naar de APV's. Kan de Kamer direct gewaarschuwd worden als er problemen zijn met een verdragsland? Volgens mij heb ik vrij helder aangegeven dat wij dat verdragsprobleem niet zo zien. Wij zullen een en ander monitoren. Als hiertoe aanleiding is, zullen wij de Kamer informeren.

Tot slot de btw-kantinevrijstelling waar de heer Bashir naar vraagt. Ik heb deze vraag volgens mij herhaalde malen beantwoord, zowel mondeling als schriftelijk. Een verhoging van de omzetgrens voor de kantinevrijstelling is eerder aan bod geweest. Deze grens dient ter voorkoming van concurrentievervalsing met al die branches die soortgelijke prestaties verrichten, maar wel belast zijn met btw. Voor de kantinevrijstelling is het de

reguliere horeca, maar voor de bredere wettelijke omzetgrens voor fondswerving zijn dit ook andere branches. Aan fondswerving is de kantine-regeling gekoppeld. Heel veel branches geven nu al aan dat de huidige grens te hoog is ingesteld en dat ze nu al heel veel last hebben van kantines en concurrentievervalsing. Als de grens nog wordt verhoogd, of je dit nu indexering noemt of niet, kan dit leiden tot klachten, nog afgezien van budgettaire derving. De grens is in de wet niet geïndexeerd. Als je hem wel indexeert, kost dat geld. Het kan gaan om terechte klachten van commerciële partijen. Het is riskant om dit te doen. Dit kan immers weer leiden tot klachten van niet-commerciële partijen. Bovendien zit Brussel duidelijk op het vinkentouw. Slechts op beperkte schaal hebben wij vernomen dat partijen niet met de huidige omzetgrens kunnen leven. Ze ervaren deze als te beknellend. Behalve budgettaire derving kost het veel geld als je wel zou indexeren. Met name de concurrentievervalsing voor andere ondernemers leidt tot problemen. Dat was het. Op naar de plenaire behandeling!

De **voorzitter**: Ik ga mevrouw Koşer Kaya bijzonder gelukkig maken door haar nog even de gelegenheid te geven tot het stellen van een vraag. Zij had zojuist iets verkeerd begrepen. Dit is de enige uitzondering die ik maak.

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): De staatssecretaris mompelde iets over de alleenstaanden en zei dat hij daarop terug zal komen. Komt hij daar morgen schriftelijk op terug?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik had begrepen dat u er plenair op terug zou komen en dat ik daar dan op zou moeten antwoorden. Wat is de vraag?

Mevrouw **Koşer Kaya** (D66): Er is heel duidelijk gezegd dat een alleenstaande ook iemand mag aanwijzen tegen partnertarief. Het gaat dan om een alleenstaande zonder kinderen of familie.

Staatssecretaris **De Jager**: In mijn inleiding heb ik aangegeven wat de achtergrond is van de partner-vrijstelling, de zorgplicht en dergelijk. Het systeem van die partner-vrijstelling staat de mogelijkheid in de weg om iemand aan te kunnen wijzen. In de systematiek die is gekozen om een partner-vrijstelling van € 600.000 te hebben, is heel duidelijk is aangesloten bij de zorgplicht. Het past dan ook niet om dan zo maar iemand aan te wijzen. Daar was ik aan het begin van mijn betoog dus al even op ingegaan.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij gekomen aan het eind van de tweede termijn. De toezeggingen zijn duidelijk. Er is er echter nog een bij gekomen, namelijk dat de staatssecretaris inzicht zal geven in de financiële effecten van de wijzigingen van het wetsvoorstel. Verder houd ik mij verschoond om de toezeggingen nog eens op te sommen, zoals wij aan het eind van de vergadering eigenlijk horen te doen. Ik heb dat echter al gedaan aan het eind van de eerste termijn. Dank voor de gegeven informatie en voor uw medewerking.

Sluiting 22.55 uur.